

Delavska enotnost

Glasilno Zveze sindikatov Slovenije

V. d. glavnega urednika Franček Kavčič
V. d. odgovornega urednika Marjan Horvat

Ljubljana, 2. junija 1989
številka 20, letnik 48, cena 4000 dinarjev
1A

Dovolj je prepričevanj, da pedagoška etika ne sme poznati besede denar

(stran 3)

... smo za neustrezen gmotni položaj šolstva največ del krivde lahko pripisovali zvezni intervencijski zakonodaji, si bodo velik del krivde za apovedano šolsko stavko 5. junija morali pripisati v pristojnih republiških vzgojnoizobraževalnih ustanovah. Njihovi medli odgovori niso mogli dovoljiti udeležencev protestnega zbora delavcev vzgoje in izobraževanja v Cankarjevem domu.

Zmaga, kaj pa zdaj?

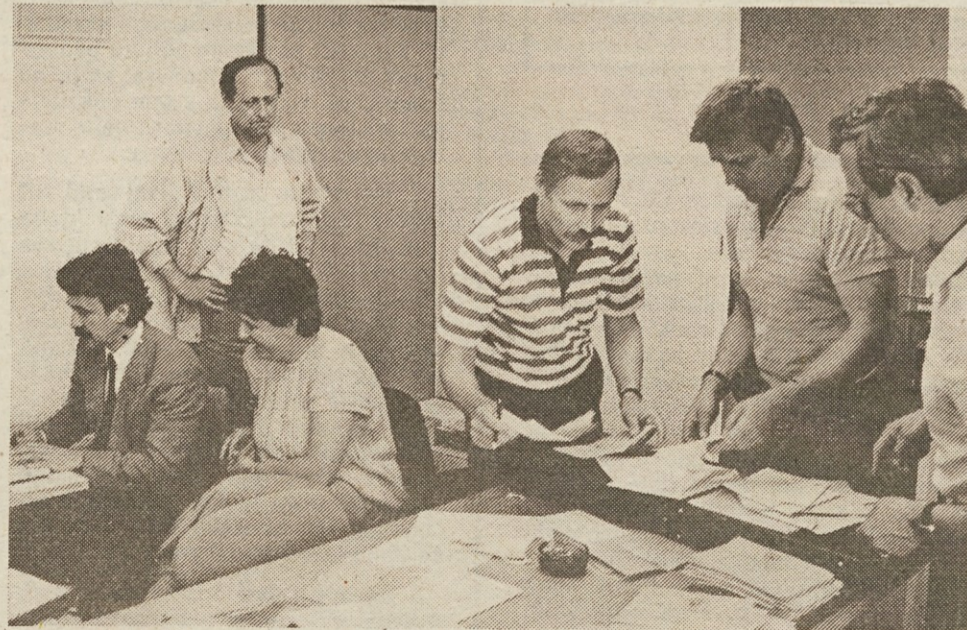
Mariborsko sindikalno vodstvo je doslej prvo potegnilo potezo v jugoslovanski sindikalni praksi, ki bo bržkone kot metoda političnega dela v prihodnje dobila večjo težo. Pripravili so izrekanje za ali proti participaciji v zdravstvu. Ljudje so se odločili proti njej in hkrati s tem za drugačno, bolj solidarnostno plačevanje zdravstvenih storitev, četudi z nekoliko višjo prispevno stopnjo.

Zanimivo je, da mariborska pobuda o odpravi doplačila v zdravstvu v drugih okoljih ni dobila ustreznega odmeva. Bržkone je vzrokov za takšno »mlačnost«² več in med njimi prav gotovo ni nepomemben ta, da si sindikalna vodstva marsikje ne upajo testirati svojih zahtev med članstvom, kot so to naredili v Mariboru. Drugi, nič manj pomemben razlog pa je bojazen, da kljub večinski referendumski odločitvi ljudi naš delegatski sistem v silih in v družbi lahko promovira tudi drugačno rešitev. Tega pa se lahko bojimo tudi v mariborskem primeru, saj se je že doslej večkrat pokazalo, da so v mariborskih oblastvenih organih in v zdravstvenem sistemu odovarjali na sindikalne in delavske pobude da participacija bo, kar je le prilivalo olja k nezadovoljstvu delavcev. Kaj bo sindikat v Mariboru storil, če bo odločitev kljub temu spet drugačna, kot je zahtevajo delavci? Samo sprijazniti z njo se ne more in ne sme. To bi bila pokop sindikalnega vodstva in osra-

motitev solidarnostnih zahtev delavcev, ki imajo bojda v tej družbi glavne odločitve v svojih rokah. Kako se bodo odzvali delegati v delegatskih skupščinah zdravstva, bomo sicer še videli, vendar pa moral biti sindikat bržkone pripravljen če delavskim zahtevam ne bodo ugodili, na bolj ostre poteze. Le

malo je potrebno, da se iskra upornega delavstva v Mariboru spet vžge, kajti zagotovo ni nihče zadovoljen z razmerami v tem slovenskem industrijskem in univerzitetnem mestu ob Dravi, pa tudi obljube, ki so bile dane pred letom dni na Trgu svobode, niso uresničene.

Marjan Horvat

Proti participaciji v zdravstvu – tako je »odločil«² sindikalni referendum v Mariboru

Če noče gora k Mohamedu, si Mohamed poišče – drugo goro ali kako slovenjegraški sindikat skrbi za delavce

ZAKAJ TOLIKŠNA ŽELJA PO DRUGAČNEM SINDIKATU

(stran 5)

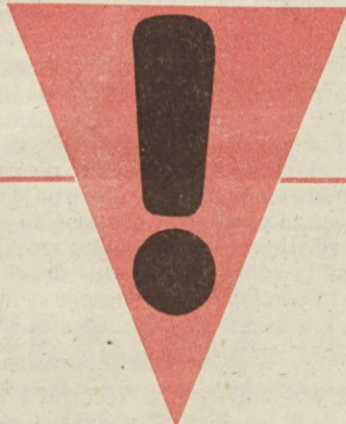
Deseto srečanje organizatorjev obveščanja v ozdih

MISLITI GLOBALNO, DELOVATI LOKALNO

(stran 6)

Delavska enotnost na Dalmatinovi 4

Po osmih letih se je 1. 6. 1989 uredništvo Delavske enotnosti vrnilo s Celovške 43 v Dom slovenskih sindikatov. Za to selitev in utesnitev delovne skupnosti se je odločilo predsedstvo RS ZSS.

V današnji številki Delavske enotnosti v posebni prilogi »Srečanja z gospodarstveniki«² predstavljamo razmišljanja nekaterih slovenskih direktorjev o sedanjem družbenem in gospodarskem trenutku, njihovih načinih dela v svojih podjetjih, njihovih razvojnih potencah in o njih, direktorjih kot ljudeh. Diplomirani inženir Marjan Osole iz zreškega Uniorja se sprašuje, doklej bo statusna vrednost najboljšega strokovnjaka manjša od zadnjega funkcionarja v občini. Mirko Miklavčič, glavni direktor Lame iz Dekanov govori o soočanju njihovih izdelkov na svetovnem trgu. Direktor postojnskega Liva Mirko Kaluža govori o razvojnem preporodu tovarn, ki nikdar ni zaključen. Magister Bojan Dolar, direktor ljubljanske Tube pa pravi, da so prišli časi, ko je treba od »ukazovalnega«² vodenja priti do pristnega sodelovanja v podjetjih in družbi.

Igre na pogorišču

Smo tik pred tem, ko bo zažvelo novo gibanje zelenih, ki bo ustanovljeno na skupščini 11. junija v Mostecu v Ljubljani. Samo ustoličenje tega gibanja, ki naj ne bi imelo strankarskega, ampak nadstrankarski značaj, se zdi nadvse koristno, saj bi tako tisti, ki se bore za izboljšanje našega okolja lahko dosegli politični vpliv in več pripomogli k temu, da bi se njihove zahteve uresničile. Dejstvo je namreč, da vse dozdajšnje akcije, ki jih tudi ni bilo malo, niso prinesle večjih dosežkov.

Spomnimo se le ekološke konference SZDL o energiji, ekologiji, varčevanju, ki je pred dvema letoma zelo odmevala, ki pa še zmeraj ni prinesla korenitega preobrata v naši razvojni politiki, kot so tedaj napovedovali. Vse rakaste rane našega zgrešenega količinskega razvoja so namreč ostale: od industrijskih mastodontov prek energetskih velikanov (nuklearna, termoelektrarne brez čistilnih naprav) do uničenih rek, gozdov in podtalnice.

Res je, da je zavest o vsem tem med ljudmi precej večja in res je tudi, da nam ni primanjlovala združevanja ekološko ozaveščenih, v želji, da bi vse to izboljšali. Tako imamo kopico društev za varstvo okolja po terenu in republiško zvezo, pa poseben svet za varstvo okolja pri republiški konferenci SZDL in podobne po občinah, posebno komisijo pri republiški skupščini, celo ZK je posvetila eno svojih zadnjih sej okolju, medtem ko leta in leta o tem ni razpravljala.

Zdaj pa bomo dobili še gibanje zelenih, ki bi še največ doseglo, če bi znalo povezati vse te različne skupine, društva in svete v enotno, močno politično akcijo, ki bi dobila svoj vpliv tam, kjer se odloča, to je v republiški skupščini, hkrati pa bi lahko ob posamičnih ekoloških projektih premagala blokade, ki se zdaj pojavljajo na terenu, v okostenelih občinskih strukturah. Tam se običajno vse zatakne in porazgubi.

Zato nam je takšna skupna politična akcija nedvomno potrebna. Znati pa bi morala poseči tudi prek domačih plotov in se povezati z ekološkimi interesi južno, severno in zahodno od republiških in državnih meja. Žal pa za zdaj še nič ne kaže, da se bo to zgodilo. Že v samih pripravah na ustanovni zbor gibanja se je pokazalo, da so interesi zelo različni, tudi osebni, povezani s političnimi ambicijami, premalo pa je bilo narejenega za povezavo z obstoječimi ekološkimi združenji. Tako se lahko zgodi, da bodo vsa ta združenja delovala drugo ob drugem in porabila veliko energije za medsebojne kritike in očitke oziroma dokazovanja, kdo je naredil več.

Morda nekomu takšna večtirnost celo ustreza, da bi lahko mirno nadaljeval svojo politiko na tem področju, ne oziraje se na posledice, ki so za slovenski narod lahko usodne. Morda res čakamo na katastrofo, da bi se naposled dejansko streznili. A takrat bo že prepozno.

Marija Frančeškin

Ekološki predpisi ogrožajo Obir

Tovarna celuloze Obir v Reberci na avstrijskem Koroškem, katere lastnik je skoraj v celoti slovenski sozd Slovenija papir, bo morala ob koncu junija ustaviti proizvodnjo, če ne bo dotlej rešeno vprašanje tehnologije v proizvodnji te tovarne. O tem so govorili člani izvršnega odbora republiškega odbora sindikata delavcev papirne, grafične, založniške in časopisno informativne dejavnosti Slovenije na zadnji seji v Ljubljani. Sestanka se je s predstavniki tovarne Obir, predsednikom sozda Slovenija papir Mirom Varškom, udeležil tudi inž. Feliks Wieser, direktor tovarne. Sklep sveta je, da mora vodstvo tovarne, ki je za zaposlitvene možnosti koroških Slovencev v zamejstvu zelo pomembna, pripraviti poročilo o težavah tovarne. S temi problemi je treba seznaniti vse osnovne organizacije

Andjelko Vasić, novi predsednik sveta Zveze sindikatov Jugoslavije

Konec maja letos je potekel enoletni mandat predsedniku sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Marjanu Orožnu. Predsedstvo tega telesa je na začetku aprila, po statutu ZSJ, določilo, da bo od junija letos do 11. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije zvezni predsednik iz Bosne in Hercegovine. Tam so predlagali za to dolžnost Andjelka Vasića, ki je bil že doslej član sveta ZSJ. Na seji sveta ZSJ, 30. maja 1989, so ga tudi izvolili za predsednika jugoslovanskih sindikatov.

Andjelko Vasić se je rodil leta 1937 v Tuzli. Po narodnosti je Srb. Izučil se je najprej za ključavničarja, potem je postal visokokvalificiran delavec v kovinski stroki, končal pa je tudi pedagoško akademijo. Od leta 1957 je član zveze komunistov, poleg dela v neposredni proizvodnji je opravljal tudi dolžnosti poslovodje, upravnika in vodje Regionalnega zavoda za strokovno izpopolnjevanje in prekvalifikacije nezaposlenih delavcev v Tuzli.

Večkrat je bil izvoljen na odgovorne dolžnosti v samoupravnih in družbenopolitičnih organih in organizacijah.

V zvezi sindikatov je bil predsednik osnovne organizacije, član predsedstva občinskega sveta, član predsedstva in predsednik sveta Bosne in Hercegovine ter član predsedstva sveta ZSJ. Je tudi član Centralnega komiteja Zveze komunistov Bosne in Hercegovine. Udeležil se je več zveznih mladinskih delovnih akcij in bil odlikovan z mnogimi družbenimi in državnimi odlikovanji.

Oprostite, ne bom vam povedal koliko je ura, ker ne vem kako boste interpretirali moj odgovor!

sindikata v papirni panogi. Če bi morali tovarno zapreti, bi ostali slovenski papirničarji brez surovinske baze.

Tovarna v Obirju mora zaradi strogih ekoloških predpisov popolnoma spremeniti tehnologijo, denarja pa nima dovolj, tudi od sozda Slovenija papir ga ne more pričakovati. Sedanja tehnologija namreč preveč onesnažuje okolje. Vodstvo tovarne išče najboljšo možnost, ena je tudi ta, da bi v Reberci postavili sodobno napravo za predelavo lesovine, proizvodnjo celuloze pa bi premestili v beljaški Magdalen. Žal ima pri odločitvi o nadaljnjem obratovanju odločilno besedo politika, saj vprašanje potrebnega denarja, več kot milijarde šilingov, za obnovo Obirja, sredi maja še ni rešeno.

Irena Ferluga-Jedlončnik

Atomi skozi stranska vrata

Vse kaže, da se v Jugoslaviji po tihem ne mislimo odpovedati gradnji jedrskih elektrarn. Tako vsaj daje slutiti zvezna zakonodaja. Predlog zveznega zakona o prepovedi gradnje jedrskih elektrarn do leta 2000 je tako napisan, da je pravzaprav odlična podlaga za postavljanje nuklearke ob koncu tisočletja.

Predlog omenjenega zakona je tak, da bi vsa raziskovalna dela, tudi taka, ki bi zagotovila osvajanje in proizvodnjo jedrske opreme, potekala pospešeno naprej, tako da bi že januarja leta 2001 v bistvu lahko takoj začeli gradnjo nuklearke.

V obrazložitvi piše, naj bi do leta 2000 omogočili izdelavo predinvesticijske tehnične dokumentacije (predračunov, študij), osvajanje jedrske opreme, njeno proizvodnjo za »nenehno povečanje deleža našega gospodarstva pri gradnji jedrskih naprav«. V poročilu zveznega sekretariata za gospodarstvo pa je med drugim rečeno, da je predvidena letna stopnja rasti porabe električne energije v Jugoslaviji do leta 2000 skoraj štiri odstotke in da bo delež investicijskih vlaganj v energetiko pomenil kar 35 do 60 odstotkov vseh vlaganj v industrijo (v zadnjih desetih letih 25 do 30 odstotkov). V istem poročilu je tudi zapisano, da tako visokih vlaganj v energetiko ne moremo zagotoviti v celoti iz domače akumulacije, ampak moramo računati najmanj na 20 odstotkov tuje akumulacije. To še ni vse.

Komisija zveznega izvršnega sveta za jedrsko energijo v zvezi z gradnjo jedrskih elektrarn navaja, da je leta 1960 poraba električne energije v Jugoslaviji predstavljala 60 odstotkov svetovnega povprečja, leta 1983 pa 150 odstotkov, kar da je, po oceni komisije, predvsem posledica našega hitrejšega ekonomskega razvoja v primerjavi s svetom. V tem poročilu je tudi napisano, da je do leta 2000 za izvedbo programa energetike potrebno najeti posojila v tujini v znesku 30 odstotkov od vseh naložb, kar je dovolj tudi za nuklearke. V te namene je v Jugoslaviji zagotovljeno usklajeno delo

vseh organizacij za pripravo in izdelavo dokumentacije mednarodnega razpisa za serijo jedrskih elektrarn.

V Sloveniji imamo do gradnje jedrskih elektrarn drugačna stališča. Naša republika je predlagala moratorij na gradnjo jedrskih elektrarn iz ekonomskih in ekoloških razlogov, za to, da bi se v naši razvojni strategiji obrnili resnično navznoter in posodobili medtem ko predlog zakona pravzaprav stopnjuje vse napore in priprave za gradnjo jedrskih elektrarn. Znan je podatek za Slovenijo – za Jugoslavijo bržkone ni nič bolj – da potrebuje trikrat več energije na enoto proizvoda kot Švica, ekonomisti pa že dolgo leta opozarjajo, da nadpovprečno vlaganje v energetiko zmanjšuje gospodarski rast in možnosti razvoja neke dežele.

Bojimo se da bodo omenjeni zakon v zvezni skupščini sprejeli s preglasovanjem, skratka, da bo Slovenija s svojim nasprotovalnimi predlogi ostala osamljena. Pri nas se zavzemamo, da bi nadaljevali znanstveno in raziskovalno delo ter izboljšanje kadrov, ki se ukvarjajo z varnostjo delovanja jedrske elektrarne ter odlaganje odpadkov.

Če bo zakon sprejet brez slovenskih dopolnil, bo to pomenilo ogromna vlaganja v raziskave in druga dela v zvezi z jedrsko energijo. To pa pomeni, da bo manj denarja za posodabljanje zastarele industrije in razvijanje novih tehnologij in da bomo s sedanjim neučinkovitim sistemom gospodarjenja vstopili tudi v naslednje tisočletje. Gre skratka za zapravljanje denarja, še tujega povrh, ohranjenje dosejega količinskega razvoja in razvijanje načrtov vojne industrije.

Očitno je jedrski lobby, z vsemi finančnimi ugodnostmi, ki jih prinaša s sabo, zmeraj vplivna sila v naši družbi, ki spretno izogiba nadzoru in mnenju javnosti. Hkrati je tudi očitno, da so bili ti interesi v preteklosti tako močni, da niso omogočili alternativnih jedrskih pogledov, ki bi strokovno posegli v tovrstne razprave.

Marija Frančeškin

Zahteve republiškega sindikata

Republiški odbor sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti in vodstvo Zveze sindikatov Slovenije na podlagi politike Zveze sindikatov Slovenije o realnem vrednotenju dela in ob upoštevanju sklepov zbora prosvetnih delavcev v Cankarjevem domu 31. maja

ZAHTEVATA

1. Da se do petka 2. junija nakažejo izvajalskim organizacijam vsa sredstva za uskladiitev osebnih dohodkov, ki so jih dolžne izobraževalne skupnosti nakazati po sklepu odbora podpisnikov družbenega dogovora, vključno z mesecem majem in s tem pokrijejo ves zaostanek, ki so ga povzročile z nerednim odvajanjem sredstev.

2. Da izvršni svet v Skupščini SR Slovenije odgovori na vprašanje, kje so sredstva, ki jih delavci zagotavljajo za družbene dejavnosti. Poznamo rast osebnih dohodkov, hkrati ugotavljamo, da je obremenitev osebnih dohodkov v tem trenutku najvišja v zadnjih letih, ob tem pa sredstev za družbene dejavnosti primanjkuje. V Skupščini SR Slovenije bomo tudi zahtevali vzpostavitev učinkovitega kontrolnega mehanizma nad vsemi finančnimi tokovi v okviru javnih financ in predlagali, da se v ta namen takoj ustanovi posebna skupščinska komisija.

3. Da se pri dveh izplačilih osebnih dohodkov delavcev v družbeni dejav-

nosti po 1. juniju kot izhodišče upošteva najnižji osebni dohodek v višini, kot jo določa sindikat.

4. Da se na izredni seji odbora podpisnikov družbenega dogovora o skupnih osnovah in merilih za pridobivanje in razporejanje sredstev za osebne dohodke, ki je bila sklicana na zahtevo sindikata, ugotovi odgovornost posameznih podpisnikov, zlasti izvršnega sveta, za neizpolnjevanje sklepov odbora.

5. Da izvršni svet Skupščine SR Slovenije na njenem zasedanju 21. junija celovito poroča o uresničevanju sklepov skupščine, ki se nanašajo na razvoj družbenih dejavnosti, realno rast osebnih dohodkov, sprotno valorizacijo osebnih dohodkov družbenih dejavnosti in razbremenitev bruto osebnih dohodkov delavcev v družbenih dejavnostih z nekaterimi prispevki in davki. Če sklepi Skupščine SR Slovenije in zbora prosvetnih delavcev ne bodo uresničeni, bo republiški svet Zveze sindikatov Slovenije sprožil postopke za opoklic odgovornih v izvršnem svetu in v izobraževalni skupnosti. Poleg tega zahtevamo, da se v Skupščini SR Slovenije ugotovi odgovornost predsednika Republiškega komiteja za vzgojo, izobraževanje in telesno kulturo za na zboru izrečeno oceno dela delegatov Skupščine SR Slovenije.

Republiški odbor sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti bo v ponedeljek, 5. junija 1989 ocenil uveljavljanje zahtev svojega članstva in se odločil o organiziranju splošne stavke.

Sekretar RS ZSS
Rajko Lesjak
Sekretar ROS delavcev vzgoje
izobraževanja in znanosti
Vladimir Tkalec

Protestni zbor šolnikov na številna vprašanja ni dobil odgovora, zato se je odločil za stavko

DOVOLJ JIM JE PREPRIČEVANJ, DA PEDAGOŠKA ETIKA NE SME POZNATI BESEDE DENAR

Do protestnega zbora prosvetnih delavcev v Cankarjevem domu se je morda še dalo dolžiti intervencijsko zakonodajo za poglavitni delež krivde za katastrofalen položaj vzgoje in izobraževanja, pomanjkanje denarja in podcenjeno pedagoško delo. Toda za napovedano stavko 5. junija si bodo lep del krivde morali pripisati v pristojnih republiških vzgojnoizobraževalnih ustanovah – v komiteju za vzgojo in izobraževanje in republiški izobraževalni skupnosti. Na dolgo časa znane in jasno oblikovane zahteve šolnikov so ponujali dokaj splošne in medle odgovore. Kot so ugotovljali prosvetni delavci, niso imeli pravega nasprotnika in sta vodilna predstavnik šolskih oblasti – politično izvršilne in finančne, porabila njihova ramena, da sta potožila in se na njih razjokala.

Predzgodovina protestnega zbora delavcev vzgoje in izobraževanja od vzgojno varstvenih zavodov do visokega šolstva je bolj ali manj znana. Na pobudo učiteljev iz občine Vič-Rudnik so v ljubljanskih mestnih sindikatih ustanovili stavkovni odbor za pripravo protestnega zbora ljubljanskih učiteljev osnovnih šol. Na njem so želeli dobiti odgovore in zagotovila za izpolnitev svojih zahtev, potem pa bi se odločili, ali bodo šlo na šolah res prekinili. V pripravah protestnega zbora so udeležbo zaradi prav takšnih težav razširili na vse šolstvo od vrčev do univerze, republiški odbor sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti pa je na protestni zbor povabil predstavnike vseh slovenskih vzgojno izobraževalnih ustanov.

Na začetku protestnega zbora je predsednik slovenskega »šolskega« sindikata Marjan Gojkovič opisal kritični položaj vzgoje in izobraževanja in vse kvarne posledice anarhične in pomanjkljive svobodne menjave v zadnjih letih. Šolo danes ni zadovoljen nihče, ne učenci ne učitelji niti gospodarstvo. Povzel je poglavitne zahteve sindikatov, ki so jih oblikovali na osnovi zahtev učiteljev v republiškem odboru in republiških sindikalnih konferencah po posameznih področjih.

Sindikati zahtevajo odgovornost politično izvršilnih organov

za zboljšanje gmotnega položaja vzgoje in izobraževanja in ustavitve zmanjševanja deleža družbenega proizvoda za vzgojo in izobraževanje. Podpirajo spreminjanje zakonodaje in terjajo posledno odgovornost izvršilnih organov za svoje področje. Delavcem v vzgoji in izobraževanju je treba zagotoviti enakopraven položaj z delavci v gospodarstvu, tudi v izobraževanju se je potrebno postopno prilagajati evropskim standardom. Izdelati je treba takšno metodologijo vrednotenja šolskega dela, ki bo omogočala sprotno prilagajanje gibanjem osebnih dohodkov v gospodarstvu. Sindikati zahtevajo enoten nacionalni program za osnovne šole, enako plačilo za približno enako delo in opredelitev delovne obveznosti učiteljev. V visokem šolstvu je treba spremeniti način financiranja iz dveh virov in ga financirati celovito. Med kratkoročnimi zahtevami zahtevajo povrnitev vseh zaostankov pri osebnih dohodkih. Gojkovič je povedal, da bo sindikat vse dogajanje pri spreminjanju gmotnega položaja šolstva spremljal in nastopal kot partner, vendar bo pri tem ohranil neodvisen položaj.

Tem splošnim zahtevam so sledile razlage problematike po posameznih delih vzgojnoizobraževalnega sistema in njihove specifične zahteve.

Pri predšolskih ustanovah so

opozorili na dolgoletno podcenjenost njihovih programov. Standardi in normativi se ne prilagajajo vzgojnemu smotrom, marveč trenutnim finančnim možnostim. Tako so začeli že po letu dni spreminjati normativ števila otrok na oddelek. Podcenjevanje področja se kaže tudi v prepričanju, da vzgojiteljice v vrtcih ne potrebujejo višje izobrazbe, saj panožni sporazum ne omogoča ustreznega nagrajevanja. Opozarjajo tudi na pomanjkanje sredstev za materialne izdatke, na to, da v vrtcih nimajo nikakršnih možnosti za reševanje stanovanjskih vprašanj in terjajo samostojnost vzgojno-varstvenih ustanov in njihovo interesno organiziranje v okviru mesta.

Tudi v osnovnem šolstvu so težave podobne. Poleg splošnih zahtev in obsodbe tega, da so učitelji v tej družbi najslabše plačani, zahtevajo realno ceno svojega dela, kar pomeni iznačitev osebnih dohodkov z dohodki ustreznih poklicnih profilov v gospodarstvu. Izenačitev bi morali poračunati s prvim januarjem, s pripadajočimi obrestmi vred. Osebnih dohodkov učiteljev nikakor ne smejo biti odvisni od iznajdljivosti ravnateljev posameznih osnovnih šol, kakor tudi ne morejo biti prepuščeni dobri volji in razumevanju občinskih izvršnih svetov. Opozorili so tudi na težak položaj upokojenih prosvetnih delavcev in tistih, ki se pripravljajo na upokožitev. Izboljšati je potrebno delovne razmere za učence kot za učitelje, oklestiti programe, zagotoviti učiteljem možnosti za izobraževanje in napredovanje, reševati stanovanjska vprašanja učiteljev in zagotoviti možnosti za njihovo letovanje. Racionalizirati je treba tudi pristojnosti republiških strokovnih institucij in terjati njihovo odgovornost za položaj vzgoje in izobraževanja.

Tudi zahteve srednješolskih

učiteljev, ki jih je posredoval Albert Avguštinčič, so podobno uglasene. Zahtevajo takojšno prenehanje veljavnosti intervencijske zakonodaje, ki posega v suverenost republik, in ustrezen položaj šolstva, ki se bo odražal tudi v sprotne usklajevanju osebnih dohodkov pa tudi materialnih stroškov. Zahtevajo kvalitetne, strokovne in odgovorne šolske institucije, ki bodo zagotavljale boljše možnosti za kvalitetno delo na šolah in razbremenjevanje učiteljev vseh nepotrebnih opravil. Zahtevajo tudi natančen vpogled v finančno delovanje republiške izobraževalne skupnosti.

Tudi delavci v domovih za učence opozarjajo na nemogoče stanje. V domovih je vse manj učencev, ker ne zmorejo plačila oskrbnin. Tako se večja socialna diferenciacija, saj štipendije ne dohitejajo višine oskrbnin v domovih. Včasih so oskrbnine pomenile 30 odstotkov vseh sredstev domov, preostalo je poravnala družba, danes pa znaša delež republiške izobraževalne skupnosti samo še 35 odstotkov.

Delavci v visokem šolstvu ugovarjajo (to je pokazala tudi stavka na filozofski fakulteti), da je eden od vzrokov za slab gmotni položaj deljeno financiranje. Zato zahtevajo celovito in enotno financiranje univerze in avtonomijo univerze, ki bo zagotavljala samostojnost in upoštevanje strokovnosti pri celotnem odločanju o življenju in delu na univerzi.

Uvodnim razlagam problemov posameznih področij je sledila dolga razprava, ki je raznemala avditorij prepolne velike dvorane Cankarjevega doma. Na utemeljene in dokaj ostre zahteve, ki so segale tudi do zahtev po odstopu vodstev republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje, republiške izobraževalne skupnosti in ukinitvi zavoda za šolstvo, ni bilo slišati prehudo jasnih in argu-

mentiranih odgovorov predsednika komiteja Ludvika Horvata in predsednika izobraževalne skupnosti Nika Žibreta. Preveč je bilo opisovanja položaja, ki ga prosvetni delavci prav dobro poznajo in občutijo na svoji koži, pa malo jasnih odgovorov. Na koncu je kazalo, da so vsega krivi delegati v republiški skupščini, ki nimajo razumevanja za tegobe šolnikov. Navzočim pa je bilo jasno, in to so tudi povedali, da niti republiški izvršni svet niti republiška izobraževalna skupnost v okviru svojih pristojnosti nista naredila vsega, kar bi bilo mogoče.

Za sindikate lahko rečemo, da so v pripravah na protestni zbor in na samem zboru dobili podporo za svojo usmeritev pri delavcih v vzgoji in izobraževanju. Ti se zavedajo, da samo enotni lahko dosežejo pomembnejše premike v tej družbi. Četudi je bilo nekaj nesporazumov z občinskimi sindikalnimi vodstvi – v dveh občinah so se odločili za stavko že na dan zbora – in so nekateri sindikalni predstavniki doživeli tudi žvižge, se je sindikat jasno postavil v položaj zagovornika interesov svojih članov in partnerja v odnosu do oblasti.

Sklepi, ki jih je po štiriurni razpravi ponudil stavkovni odbor, niso mogli zadovoljiti navzočih. Le obljubljena 68-odstotna valorizacija osebnih dohodkov je lahko pomenila odgovor na njihove zahteve, za vse drugo pa niso dobili jasnih odgovorov. Zato je njihov sklep, da bodo 5. junija stavkali na vseh vzgojnoizobraževalnih ustanovah, razen v vrtcih – o tem bodo morali prej odločiti posamezni kolektivi – razumljiv, vendar dotlej v republiških izobraževalnih institucijah ne bodo mogli kaj več narediti. Lahko pa, da bodo do ponedeljka nekoliko temeljiteje preučili zahteve in ponudili bolj otipljive predloge za reševanje nakopičenih gmotnih težav

Igor Žitnik

Avtomontaža: kako rešiti zapravljeno premoženje

PRVA LASTOVKA GOSPODARSKE POMLADI?

Ljubljansko podjetje Avtomontaža bo verjetno prvo jugoslovansko podjetje, ki bo uvedlo delnice. Takoj ko zakonodaja omogočila, bodo podjetja, ki zdaj pomagajo sanirati Avtomontažo, svoja dolgoročna posojila spremenila v delnice. Avtomontaža pa bo takrat tudi dobila novega lastnika. Ljubljanska banka-Gospodarska banka, ki je daleč največ denarja posodila Avtomontaži, bo imela tudi daleč največ delnic in največ besede pri upravljanju podjetja. Tako bi postavili najbolj trden temelj, na katerem bi slonele sanacija te delovne organizacije, trgovski sanatorji iz Ljubljanske banke-Gospodarske banke.

Ali pa bo v resnici prva lastovka nove jugoslovanske gospodarske pomladi, je odvisno od tega, ali bodo niti, katerimi je zdaj Avtomontaža privedena k varni »obali sanacije«, zdržale. Merodno je, da nobena ni toliko močnejša, da bi zdržala dvojno breme, če bi druga popustila. Ne bomo se spuščali v podrobno opisovanje vsega, od česar je odvisna uspešna sanacija tega podjetja, gre preprosto za to, da se do pike natančno uresničijo prav vse sanacijske naloge: od kadrovskega vprašanja prek finančne konstrukcije sanacijskega poslovanja in finančnimi potezami. Knjigovodsko je bilo njeno premoženje konec lanskega leta vredno 80 milijard dinarjev, samo pet od-

stkov pa je bilo še v lasti Avtomontaže. Vse drugo je, če smemo uporabiti ta izraz, pod hipoteko najetih posojil v preteklih letih. Avtomontaža ni več sposobna živeti brez posojil in vračati sposojenega brez najemanja novih. Zato je največji upnik (dve tretjini posojil je njenih) Ljubljanska banka-Gospodarska banka, podrobno preučila položaj avtomontaže, njene možnosti na trgu ter posledice obeh možnih odločitev: stečaja in sanacije.

Rado Lipičar, podpredsednik Ljubljanske banke-Gospodarske banke, ki ga je Skupščina občine Ljubljana Šiška pred kratkim imenovala za predsednika začasnega kolektivnega poslovnega organa v Avtomontaži (ko je istočasno izrekla ukrep družbenega varstva vsem tozdom Avtomontaže v tej občini ter DSSS) nam je o odločitvi banke za sanacijo Avtomontaže dejal naslednje.

»Če bi uspeli prodati Avtomontažo po knjižni vrednosti njenega premoženja, bi se vsi upniki pokrili. Toda menimo, da je prav, če upniki želimo iz posojenega denarja izveliči kaj več. Več bi dobili, če bi podjetje splavalo. Stečaj pa ima poleg tega, da je pri nas dolgotrajen postopek in v njem veliko vrednosti izgubiš, še eno, širšo razsežnost. Avtomontaža ima veliko pogodb, stečaj bi vse to delo prekinil in tako pomnožil učinek propada firme, da ga

ne bi mogli obvladati. Poleg tega bi velika večina od 2200 delavcev izgubila delo. Ker pa ima podjetje nekaj dobrih točk, to so predvsem pridni delavci, obetavni osnovni programi in zagotovljen trg zanje, smo se odločili, da Avtomontaži pomagamo še naprej z denarjem – pod našimi pogoji in z vodilnimi kadri. Avtomontaži smo pripravljeno olajšati dolžniško breme in ji z novimi posojili za obratna sredstva omogočiti nadaljnje nemoteno delo, seveda pa je to početje brez pristanka drugih upnikov nemogoče izpeljati. Zato smo morali prepričati vse velike upnike, da olajšajo dolžniško breme Avtomontaže pod enakimi pogoji, kot smo ga v banki. Predlagali smo jim tudi da takoj, ko bo mogoče, svoja dolgoročna posojila spremenijo v trajni vložek v Avtomontažo, v delnice.«

Kakih deset let uspešnega poslovanja bo treba, da se bo Avtomontaža, kolikor je je ostalo, saj so si tozdi zunaj Ljubljane priborili samostojnost (enake želje pa imajo tudi v tozdu Tovarna grelnih naprav na Viču), otrepla dolgovi in ustvarila dovolj svoje akumulacije za normalno poslovanje. Koliko časa jo bodo upniki podpirali?

»Banka bo vsako leto preverjala poslovanje, če ne bo uspehov, bo banka posojila ustavila,« je dejal Rado Lipičar.

Za poslovnim delom problemov v Avtomontaži je skrit socialni del težav. Najprej, kako zagotoviti socialno varnost za vse delavce, kar je terjalo občinski sindikat v Šiški. To pomeni iskanje dopolnilnih proizvodnih programov. In potem, kako za sanacijo pridobiti vse delavce v Šišenskem delu Avtomontaže, saj je med zaposlenimi v dveh tozdih, Kovinarstvu Maja ter v Trgovini-servisu precej razširjena bojazan, da se glavni krivec za težave, tozdi Vozila, sanira na račun delavcev drugih tozdov. Skrb za svojo usodo v teh tozdih je v preteklih dnevih prignala delavce k referendumu za izločitev iz Avtomontaže, na kar je ZKPO ostro reagiral z »vetom«.

Nameto zaključka, ki ga je težko narediti ob tako odprti zadevi, kot je sanacija nekega podjetja, bi morda lahko navedli misel, ki jo je o Avtomontaži izrekel Andrej Cimerman, predsednik šišenskega občinskega sindikalnega sveta.

»Pogoji, ki jih je tozdom v Šiški postavila Ljubljanska banka, so zelo ostri, so pa zagotovilo, da se bo kapital smotno uporabljal in da se podjetju zagotovi perspektiva za daljše obdobje. Predlogi za sanacijo so prav takšni kot so stališča občinskega sindikalnega sveta, s tem da terjamo socialno varnost za vse delavce Avtomontaže.«

Boris Rugelj

Mariborski člani sindikata so se izrekli o odpravi participacije v zdravstvu

PARTICIPACIJE NE! ODLOČALI PA BODO DRUGI

Delavci, člani sindikata mariborskih občin, so se izrekli proti plačevanju participacije v zdravstvu in zato, da se izpad finančnih sredstev nadomesti s povečano prispevno stopnjo od bruto osebnega dohodka. S tajnim izrekanjem so dokazali svojo delavsko-sindikalno solidarnost zdravih z bolnimi. Čeprav njihova odločitev še ne pomeni odprave participacije, o tem odloča Skupščina socialnega varstva Slovenije, je pa resno opozorilo delegatom te skupščine, kaj o tem delavci res mislijo. To pa je podpora in potrditev pravilnosti usmeritev sindikalnih aktivistov in še posebej mestnega sveta, ki si že nekaj let prizadeva za odpravo participacije. Odločitev proti njej pa je tudi spodbuda vsem drugim občinskim sindikalnim svetom, da tako tudi oni vprašajo svoje člane, ali naj se tudi oni bojujejo za sindikalno solidarnost zdravih z bolnimi. Izid pa je tudi naloga za mariborske sindikate, da si z vsemi močmi in sredstvi prizadevajo za uveljavljanje volje članov. Nena zadnje pa je to kot prvo tajno (referendumsko) izrekanje članov sindikata potrditev pravilnosti načina, kako ugotavljati voljo članstva, navkljub nasprotovanju nekaterih forumov.

Priprave nanj so se začele dosti prej. Sestanki na mestni in na občinskih ravneh ter izvršnih odborov osnovnih organizacij so bili namenjeni predvsem tehnični izvedbi. Da bi brez tovrstnih izkušenj (no, mnogo je bilo članov IO, ki so na raznih referendumih že sodelovali) izpeljali glasovanje tako, da bi bil delovni proces čimmanj moten. Nekateri vodilni so ravno zaradi tega imeli pomisleke, da o nasprotovanju tovrstnega

izjasnjevanja, upravnih služb na občinah, sploh ne govorimo. Ti so izrekanju nasploh nasprotovali. Povejmo kar sedaj, da občinski uslužbenci Pesnice in Ruš niso glasovali. Na Pobrežju pa so se zadnji hip premislili in izjasnjevanje izvedli. Drugod je vse potekalo brez posebnih zapletljivosti.

Volišča so odprli že pred šesto jutraj. Nekateri so glasovali pred začetkom dela, večina med malico, tisti zadnji pa po delavniku. Utrip je bil po kolektivih bolj ali manj vsakdanji. Le sindikalni aktivisti in funkcionarji so bili malo nestrpni. »Bo uspelo? Smo imeli prav, ko smo zahtevali odpravo participacije? Smo počeli tisto, kar hočejo delavci?«

Telefoni so bili obremenjeni bolj kot navadno. Posebno na občinskih sindikalnih svetih. »Kako gre?«, je bilo največkrat izgovorjeno vprašanje, že po osmi uri so začele prihajati prve informacije. V Sladkogorski so glasovanje končali do desete ure in to s 85-odstotno udeležbo.

Po dvanajsti uri smo se napotili v občino Tezno v tovarno TAM.

»Delavci Tama smo že januarja 1987 dali jasno pobudo o odpravi participacije v zdravstvu,« nam je povedal Albert Veler, predsednik konference sindikata. »Ta pobuda se je lani spremenila v odločno zahtevo po odpravi participacije z nakazano možnostjo pridobitve izpada dohodka. Nesporno se je namreč pokazalo, da je doplačilo izgubilo svoj osnovni vzgojni namen in smisel. Zato smo delavci Tama zahtevali njeno odpravo tudi ob stavki junija lani.

V sindikatu Tama, občine Tezno in mesta Maribor smo naredili vse, da bi po redni poti uveljavili

junjske zahteve, vendar pri tem nismo uspeli.

Zavedamo se težkega položaja zdravstva in drugih družbenih dejavnosti, vendar ne pristajamo na najlažjo pot, ki brez argumentov na eni in brez prikazanih olajšav na drugi strani dodato obremenjuje gospodarstvo.

Če se bodo delavci izrekli za odpravo, predlagamo ustrezno povečanje prispevne stopnje. Tako bi breme participacij nosilo enako zdravi in bolni. O tem pozivu našim članom smo obvestili Izvršni svet SR Slovenije in mesta Maribor ter Zdravstveno skupnost SR Slovenije. Poziv smo poslali že 18. aprila letos. To našo pobudo je na letni seji sprejel mestni sindikalni svet in danes jo uresničujemo.

Kakšen bo rezultat, je težko napovedati. Vsak dan imamo dvajset odstotkov odsotnih, imamo pa kakih petnajst odstotkov tistih, ki so proti vsemu, o čemer glasujemo. Kar bo čez šestdeset odstotkov, udeležbe seveda, bo že uspeh.

Prepričan pa sem, da bomo uspeli, saj se bliža obletnica stavke na Trgu svobode.

Pri delu smo zmotili strugarja Franja Posavca.

»Glasoval sem proti participaciji. Pri tej odločitvi nisem imel pomislekov. Sem za solidarnost. Če je kdo bolan, je že tako »ubog«, prikrajšan je pri osebnem dohodku, pa še participacijo naj bi plačeval. Mislim, da participacija doslej ni imela posebnega vzgojnega pomena, saj za tistega, ki je z bolniško zaslužil, participacija ni bila ovira.

Da bi s tem prvim referendumom sindikat kaj pridobil v očeh delavcev, ne verjamem, če pa bo uspeh tudi v končni fazi, potem

ne rečem, da mu delavci ne bi bolj zaupali.«

Zivko Vuković, predsednik občinskega sindikalnega sveta Maribor Tezno: »Po rezultatih do 13. ure smo imeli najvišji odstotek proti participaciji (89,8 odstotka) za pa 2,4. Nekaj težav smo imeli tu na občini. Končno so premislili in referendum izvedli.«

Hoteli smo povprašati predsednika osnovne organizacije, kaj je bil vzrok za pomisleke, pa ga nismo mogli »dohiti«.

To izrekanje je za nas dobra šola. Mislim, da bodo za kaj podobnega še priložnosti.«

»Malo nas je zaskrbelo, posebej v Livarni,« je pripovedoval Metka Roksančič, predsednik občinskega sindikalnega sveta Pobrežje. Glasovnice same niso dobro domislili in dalo se jih razumeti tudi drugače. Tokrat je namreč prvič zgodilo, da smo morali glasovati proti, da bi dosigli tisto, kar smo želeli.«

Obiskali smo še nekatere druge občinske sindikalne svete, kjer je bila slika podobna: okoli osemdesetodstotna udeležba proti participaciji pa med 55 in 60 odstotki vseh članov.

Andrej Agn

Pred zaključkom redakcije smo poklicali predsednika mestnega sindikalnega sveta Maribor Franca Stelcerja, ki nam je o rezultatih izrekanja povedal:

»Udeležba na referendumu je bila po zaslugi množice sindikalnih aktivistov zelo dobra. Kaže, da je ta problem mariborske delavce že dolgo tiščal. Izid referenduma pa nam pove, da smo imeli prav, ko smo lani zahtevali odpravo participacije. Prav tako pa je ta rezultat obvezujoč za tiste, ki sprejemajo odločitve, predvsem za skupščino Zdravstvene skupnosti Slovenije. To je dober kazalec, kaj naše članstvo želi. Čaka pa nas še bitka, za katero ne vemo, kako se bo končala. Upamo, saj dobivamo odzive tudi iz drugih regij, tako s koroške in obalno-kraške, ki že tudi razmišljajo na podoben način, kot smo mi.

Udeležba na izrekanju je bila 79,8 odstotna. Proti participaciji je glasovalo 63,4 odstotka vseh članov sindikata.

Po občinah:			
Pesnica	86,5	proti participaciji	66,8
uadeležba			
Podbrežje	78,7	proti participaciji	61,7
uadeležba			
Ruše	74,0	proti participaciji	58,9
uadeležba			
Tabor	79,1	proti participaciji	64,0
uadeležba			
Tezno	82,8	proti participaciji	68,8
uadeležba			
Rotovž	79,6	proti participaciji	61,0
uadeležba			

Slovenski družbeni svet o gradivu sveta ZSJ

PROTIREFORMNI ORKESTER

Po nedavni seji družbenega sveta za vprašanja družbene ureditve bi lahko rekli: na jugoslovanskem Balkanu nič novega! Socializem še naprej reformira, le to ni jasno, na kateri stopnji je ta trenutek. Ne ve se namreč, ali je to čas reforme ali protireforme. Prav neverjetno je, kako pomembna se zdi socialistična birokracija sami sebi, ki si še kar naprej jemlje ekskluzivno pravico, da »skrbi« za gmotni in socialni položaj delavcev.

Člani družbenega sveta so imeli pred seboj gradivo sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, o katerem pove svoje že inertni in popolnoma sorealistični naslov »Aktualna vprašanja družbeno-ekonomskega in socialnega položaja delavcev pri uresničevanju gospodarske reforme«. Zajeten in razvlečen »špeh« je, kot je ugotovila delovna skupina slovenskega družbenega sveta, »vseskozi prežet z deklarativnim pristajanjem na uvedbo tržnega gospodarstva v okviru gospodarske prenovе, vendar je ne jemlje kot celoto, v kateri se postopno spreminja in odpravljata zaostala gospodarska struktura ter gradi sodobno in dinamično gospodarstvo, ki mora če želimo, da bo učinkovito, temeljiti na ekonomskih zakonitostih in načelih tržnega gospodar-

stva, na katerih posluje ves sodobni svet«. Ali, če s te misli odgrnemo vpljudnostno in diplomatsko kopreno: gradivo ZSJ je čista metafizika! Prav nam daje že naslednja ugotovitev delovne skupine: »Gradivo vidi amortizacijo socialnih teženj zgolj v socialno-varstvenih programih, pri čemer

usmeritev, ki je nedvomno v nasprotju z načeli tržnega gospodarstva, opremljeno z znanimi načeli motivacije, samoupravljanja, deklarativnim pristajanjem na tržno gospodarstvo ter poudarjanjem potrebe po krepitvi položaja delavca pri uresničevanju gospodarske reforme«. Gotovo pa je nje-

gov največji greh ta, da vso Jugoslavijo, ne glede na velike gospodarske, socialne in kulturne razlike znotraj nje, tlači v isti koš. Pravzaprav bi človek lahko rekel, da imamo opraviti z nekimi sindikalnimi »skupnimi jedri«, za katera je znano, kako smo jih sprejeli v Sloveniji. Bržda prav zato ne preseneča, da je predsednik sveta Milan Gaspari v svoji sklepni misli med drugim poudaril, da bi »moralo določiti le skupne cilje socialne politike v državi, medtem ko naj bi njihovo operacionalizacijo prepustili republikam in avtonomnim pokrajinama«. Takšna ugotovitev ima tudi svojo

ustavno podlago, kar je menila tudi delovna skupina, ko je zapisala: »... socialna politika mora biti naravnana na konkretno družbo in usklajena z dejanskimi razmerami in razvojnimi možnostmi«. V Jugoslaviji to pomeni priznanje dejstva o različnosti razvojnih ravni in kulturnih okolij... Tak na opredelitev tudi izvira iz nove naše federacije v veljavni ustavnosti republik in avtonomnih pokrajin za svoj razvoj. Njihova naloga in odgovornost je, v sistemu oblikujejo in izvajajo njim ustrezno in učinkovito socialno politiko«.

Prenova sindikatov le stvar njegovih članov

Posebno poglavje v omenjenem gradivu pa je tudi tisti del, ki nosi naslov »Reforma zveze sindikatov in položaj delavcev« in o katerem naj bi po predvidenem scenariju prav tako razpravljali zvezni družbeni svet. Hkrati naj bi to pomenilo, da bi z njim tudi v tem delu izgubljal čas slovenski družbeni svet. Pa je vse skupaj prav po salomonsko presekalo »svet za vprašanja uresničevanja vloge zveze sindikatov v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja«, ki ga vodi Ladimir Brolih, ki je v svojih pripombah na to gradivo zelo jasno zapisal, da je vprašanje preobrazbe in organiziranosti delavcev v sindikat izključna pravica članov sindi-

kalne organizacije. Z drugimi besedami to pomeni, da namesto njih ne more nihče drug razpravljati niti odločati o podobni sindikalne organizacije. Brolih se zato na tej seji in na to temo niti ni vključil v razpravo in ki je, zahvaljujoč racionalnemu Milanu Gaspariju niti ni bilo. Predstavniki slovenskih sindikatov je v nekaj besedah zgolj ponovil že znana stališča RS ZSS o sindikalni prenovi, med katerimi se zdi najpomembnejše tisto, da prenovljena delavska organizacija ne bo sprejemala institucionalno podrejene vloge niti od zveze komunistov niti države niti od kogar koli drugega, o čemer se bodo, po njegovem mnenju, še precej lomila

kopja. Pa ne samo v Beogradu, temveč tudi znotraj slovenske sindikalne organizacije. Vinko Kastelic pa je ob tem dejal, da bi morali v sindikatih jasno razčistiti, generalno dilemo in sicer »ali bo omogočen sindikalni pluralizem ali se bo vztrajalo na enotnem sindikatu, ki bo organiziran po ozemeljskem načelu?« Velja dodati, da tudi Kastelečeva dilema ni in ne more biti nobena dilema več, če bomo v naši državi končno začeli spoštovati ratificirane mednarodne pakte, ki govorijo o svobodi sindikalnega organiziranja. V tem pogledu možnost sindikalnega pluralizma ne more biti več vprašaljšiva.

Prav gotovo pa je bil pri razpravi ljanju resničnega namena gradivo jugoslovanskih sindikatov še bližji Jože Piano, ki je dejal, da vse skupaj spominja na članstvo Borislava Srebrnič v Borbi, ki ni bil praktično konec vsake spodarske reforme, motivacije sproščanja nujne človekove ustvarjalnosti, konec nove pomdi slovenskega gospodarske vzpona. Po njegovem mnenju bi s takšnimi ali drugačnimi socialnimi programi v posameznih okoljih, ki se ukvarjajo z 10 odstotkov odstotkov najbolj ogroženih delavcev, pripravljali orkestriran napad na prehod na tržno gospodarstvo. Zanj je tudi to gradivo sveta ZSJ del tega orkestriranega. Če pa je tako, potem je vsekar že skrajni čas, da se v Sloveniji vprašamo, kako dihalo jugoslovanski sindikati, čigavi so in imajo sploh še kakšen smisel.

Ivo Kl

Če noče gora k Mohamedu, si Mohamed poišče – drugo goro

ZAKAJ TOLIKŠNA ŽELJA PO DRUGAČNEM SINDIKATU

Podjetništvo, managerstvo, delničarstvo... Sodobni izrazi, kar se le da. Zlezli so nam pod kožo in polna usta jih imamo, preden smo se, uspavani, sploh zavedli, kaj pomenijo. Najprej in najbolj zares so jih kajpak vzeli direktorji. Žal pa marsikje pozabijo na njihovo pravo vsebino in skušajo iz njih skovati tisto, kar so tako močno pogrešali. Red, disciplina, trda roka, vse to so lahko prav dobre stvari, če gredo z roko v roki z dobro plačo, obveščenostjo, občutkom sodelovanja...

Če pa vsega tega ni in zavlada tista stara »red mora biti, pa čeprav slab«, se seveda vse skupaj zalomi. Prav tu, pri prehodu iz starega v novo, zaveza prazen prostor, ki ga lahko učinkovito zapolnijo le sindikati. Toda takšni sindikati, ki si jih bodo res od tal do vrha izbrali delavci sami. Takšni sindikati, ki bodo delavce le povezali v moč, ki bo lahko kos takšnim in drugačnim zlorabam »podjetniškega« duha.

Ponekod se je že zalomilo do te mere, da so si delavci drugačne sindikate izsilili. Ponekod pa se bo moralo to prav hitro zgoditi, sicer ne bo več časa za drugačne sindikate, ampak bo prišlo do drugih sindikatov. Prav zdi se nam, da je Slovenj Gradec za kaj takega zrel kot medna tepka.

Namesto da bi se iz zagat okoli Garba in Pečolarja vsi skupaj kaj naučili, se podobna štorija zamotava tudi v slovenjgraški Lesni, točneje v njeni temeljni organizaciji Tovarna pohištva Pameče. Razgrnil nam jo je, kdo pa drug, družbeni pravobranilec samoupravljajca Drago Brodnik:

Tudi obratvodja je človek

»Moral sem dati ugovor delavskemu svetu tega tozda, saj je disciplinska komisija njihove delovne organizacije naredila kup neumnosti:

Najprej je zmotno in nepopolno ugotovila dejansko stanje, kot pravimo temu v pravniškem jeziku. Potem so povsem nepravilno uporabili materialno pravo in za krono še bistveno kršili pravila postopka. Vse to se je vsulo na šestnajst ubogih, preplašenih delavcev.«

In kaj so te nesrečnice pravzaprav zagrešile? Ne da bi jih kdo vprašal, se z njimi morda posvetovali ali pa jih vsaj obvestil, so jim visoko pod oblake dvignili norme. Zato so se zbrale na sestanku z obratvodkinjo in želele razrešiti nesporazume okoli novih normativov. Ker pa je tudi obratvodkinja človek, je morala po otroke v vrtec in vsa vprašanja so neresena obvisela v zraku. Potem so delavke zahtevale naslednjega nadrejenega in ker je vodstvo na to zahtevo ostalo gluho, ker skratka ni bilo nikogar med delavke, je prišlo do zastoja v proizvodnji. Drago Brodnik takole nadaljuje:

Marš delat

»Direktor je potem popoldne res prišel med delavke, toda po krajšem pomenku vprašanja normativov niso rešili. Jim je pa direktor zažugal z disciplinsko in celo z delovno knjižico, tako da so delavke začele delati. Do disciplinskega postopka pa je kljub temu prišlo, delavke so se pritožile tudi na sindikat...«

Pritožba je bila kajpak nična. Se za ocvirek – predsednica njene osnovne sindikalne organizacije Andreja Budna je hkrati tudi že omenjena obratvodkinja. Stvar gre torej naprej:

»Štirinajst delavk je dobilo za tri mesece pogojno odpoved delovnega razmerja, dve pa opomin. Čas od takrat, ko jih je obratvodkinja zapustila in odšla v vrtec in do tedaj, ko jih je direktor nagnal delat, je disciplinska komisija okvalificirala kot neopravičeno odklonitev dela. To je nesmisel! Že res, da imajo delavci obveznost do dela. Drži pa tudi, da imajo nekaj pravic: Med pravice sodi že to, da so obveščeni o vseh spremembah pri delu tako, da jih razumejo. Za kaj takega pa si vodstvo ni vzelo časa. Zato sem delavski svet opozoril, ne enkrat, naj preberejo 523. člen zakona o združenem delu. Ta med drugim določa, da pomeni neizpolnjevanje dolžnosti obveščanja delavcev kršitev pravic. Odgovornost do obveščanja pa za povrh določajo tudi samoupravni splošni akti tega tozda.

Povzročitelj zastoja je vodstvo

Zato menim, da pravica delavk, da so na opisani način izrazile nezadovoljstvo, sploh ne more biti sporna, njihovega ravnanja nikakor ni moč ožigosati za odklanjanje

nje dela in je dejanski povzročitelj zastoja v proizvodnji vodstvo, ki je zanemarilo obveščanje.«

V pomenku s pravobranilcem smo slišali še za drugo samovoljno vodstva, ki hoče delavke kaznovati tudi s pavšalno denarno kaznijo!!! Delavski svet je vse njegove ugovore zavrnil in ni sprejel niti enega argumenta. Delavke se na sklep disciplinske in delavskega sveta niti pritožiti ne upajo, saj se boje groženj, da se bodo znašle na cesti. S podporo sindikata sploh ne morejo računati, med drugim tudi zato ne, ker je obratvodkinja predsednica osnovne organizacije. Poravobranilec je kolektiv sicer obiskal, a je bil »prav neprijazno sprejet«. Zdaj se bo torej za pravice delavk boril sam, brez sindikata in celo brez prizadetih, ker so pač ustraževane.

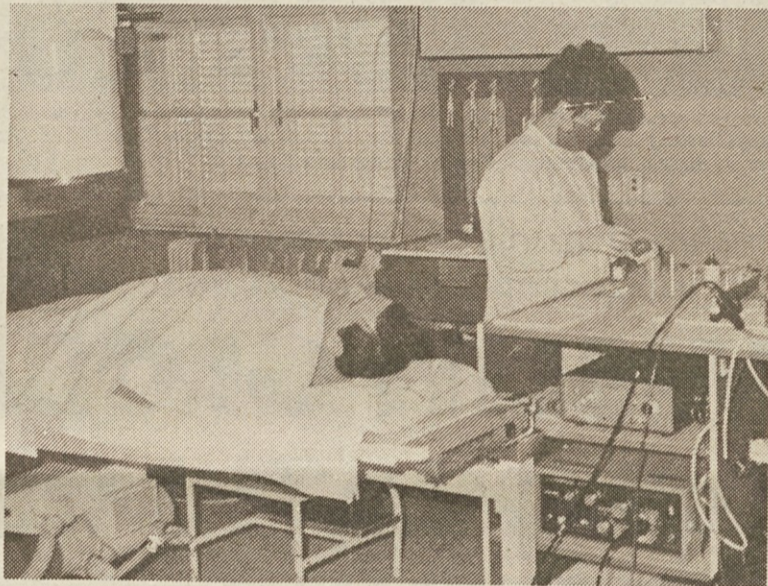
Sindikati podpira povzročitelja

Z Andrejo Budno nam ni uspelo spregovoriti, ker je bila službeno odsotna. Poklicali pa smo v Tovarno ivernih plošč na Otiškem Vrhu, kjer dela Ivan Medved, predsednik sindikalne konference Lesne:

»Konferenca o tem primeru ni razpravljala in čisto odkrito vam povem, da zanj prvič slišim. Resnično. Ko sem zadnjič govoril s predsednico te osnovne organizacije, mi je omenila problem pomoči za invalida, o tem, kar sprašujete vi, pa mi ni rekla ničesar.

Pozanimal se bom in potem bom razpravljali.«

Pomenili pa smo se še s predsednikom delavskega sveta Karlom Božičem: »Delavski svet je pobudo pravobranilca seveda znova obravnaval. Vse smo ponovno prevetrili in ocenili, da so bile delavke o poskusnih normativih informirane in da kljub temu niso hotele delati. Delo so torej neupravičeno odklonile in mi smo potrdili sklepe disciplinske komisije. Predsednica sindikata je odsotna in v njihovo delo se ne bom mešal in ga komentiral. Lahko pa rečem, da vsaj koliko vem, sindikat podpira direktorjevo stališče.«

Seja ROS delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu

STAVKA KOT TERAPIJA S ŠOKOM

Medtem ko so razmere v slovenskem šolstvu že pripeljale do vrelišča in so za 5. junija celo napovedali splošno stavko, pa zdaj grozi, da bo počilo še v zdravstvu. Razmere v slovenskem zdravstvu so se namreč kljub sklepom republiške skupščine še poslabšale. Zato republiški odbor sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu zahteva, da o zaostrenih razmerah na zdravstvenem in socialnem področju takoj spregovori predsedstvo republiškega sveta ZSS.

Posebna delegacija ROS delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu pa se bo v tej zvezi pogovorila s predsednikom republiškega izvršnega sveta Dušanom Sinigojem in s predsednikom republiškega komiteja za zdravstvo in socialno varstvo. Če tudi ti pogovori ne bi obrodili nikakršnih sadov, to je, da bi kaj prispevali k saniranju razmer na področju zdravstva, bo republiški odbor zaradi čedalje pogostej-

ših zahtev osnovnih sindikalnih organizacij sklical splošno stavko teh dejavnosti.

V republiškem odboru sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu tudi zamerijo, ker jim nobena od uradnih ustanov (ne republiški izvršni svet ne republiška skupščina in ne zdravstvena skupnost) ni odgovorila na njihov Poziv slovenski javnosti. Ali to pomeni, da 45.000 delavcev v zdrav-

stvu in socialnem varstvu, kolikor jih zastopa sindikat, ne zasluži niti tega, da se jim odgovori?

Medtem pa se razmere v zdravstvu še kar naprej nezadržno slabšajo. Sklepi, ki so jih sprejeli v republiški skupščini, so na papirju videti sicer lepi, a kaj, ko jih niso uresničili. Pravzaprav sta se delno uresničila dva sklepa. Prvič to, da je skupščina sprejela pobudo, po kateri se začne postopek za odpravo zveznega intervencijskega zakona. Druga pa je zahteva, ki se nanaša na odpravljanje likvidnostnih težav v zdravstvu: ta zateva pomeni le delitev sredstev narodne banke. Gre za delitev nekaj čez 30 milijard dinarjev v dveh obrokih, kar v bistvu predstavlja le gašenje požara, ne pa tudi dejanskega premagovanja nakopičenih težav.

Omenjena sredstva so dobile bolnišnice in lekarne za pokrivanje svojih zalog, ki so predpisane z zakonom. Ob tem pa v republiškem odboru sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu znova načenjajo vprašanje, kam so šla zbrana sredstva presežkov družbenih dejavnosti. To so sredstva, zbrana iz prispevnih stopenj in blokiranja zaradi delovanja zveznega intervencijskega zakona. Sindikat je že trikrat javno sprožil to vprašanje, vendar pa vse do danes ni dobil o tem še nobenega uradnega obvestila.

Seveda pa so najtrši oreh v slovenskem zdravstvu zdaj izgube. Obljubljeno je bilo, da bodo izgube v republiki pokrili, to piše tudi v sklepih skupščine, vendar pa za zdaj še ni nobenih rezultatov. Gre za 107 milijard dinarjev izgub v sisih, 40 milijard dinarjev v oz-

Zadnji poskus je bil kajpak občinski sindikalni svet. Ko smo ga obiskali, so nam povedali, da je sekretar še na bolniški in poklicati smo predsednika Frančka Vapota, ki je sicer zaposlen v banki. Bil je kratek:

»Prejšnji petek sva bila s sekretarjem tam. Problem je v informacijah. Izvršni odbor sindikata je o tem razpravljal, to vem. Zapisnika pa od njih še nismo dobili. Problem je gotovo tudi to, da je predsednica sindikata hkrati obratvodkinja. Delavski svet pač vztraja pri svojem, občinski svet pa zadnje besede še ni rekel. Ko bomo dobili njihove zapisnike, bomo stvar obravnavali.«

Toliko. In tudi mi nimamo več kaj dodati. Morda le za pojasnilo, čeprav k drugi zgodbi, ki pa je gotovo iz istega lonca. Miroslav Garb, za katerega so nam povedali, da je izstopil iz sindikatov, se je včlanil v sindikate – v neodvisne sindikate v Ptuj! In res za konec, da bo vse jasno! Tudi to »še nismo rekli zadnje besede«, »čakamo na zapisnik« »prvič slišim... Golgota šestnajstih delavk se je začela 24. 3. 1989.

Ciril Brajer

dih in za nameček še 100 milijard dinarjev prikritih izgub v zdravstvu.

Te prikriti izgube so v ozdih »poskrili« z raznimi finančnimi transakcijami, v strahu pred zakonom o sanaciji oziroma pred zajamčenimi osebnimi dohodki. To pa pomeni, da delovne organizacije v zdravstvu niso prikazale svojih dejanskih izgub. Prepočasno je tudi usklajevanje cen oziroma valorizacija cen in programov, kar v zdravstveni skupnosti opravljajo z nekajmesečno ali celo večmesečno zamudo.

Veliko nezadovoljstva povzročajo tudi osebni dohodki, saj so tako v zdravstvu kot socialnem varstvu naše republike na nižji ravni kot v gospodarstvu. Tudi rast osebnih dohodkov v teh dejavnostih poteka z zamudo. Sklep republiške skupščine je bil tudi, da bodo osebni dohodki v družbenih dejavnostih sledili osebnim dohodkom v gospodarstvu – vendar pa še zmerom ni tako. Nereseno pa je tudi vprašanje pripravnosti v zdravstvu.

Republiški odbor sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu zato poziva zdravstveno skupnost Ljubljane in republiško zdravstveno skupnost, naj spremenita svoje mnenje o zaposlovanju zdravnikov – pripravnikov, hkrati pa naj bi še naprej zagotavljali financiranje pripravniškega staža v okviru cene storitev v svobodni menjavi dela. Za medicinsko področje velja to še toliko bolj, saj brez opravljenega pripravništva mladi zdravniki ne morejo začeti svojega dela.

Ne kaže pa tudi pozabiti na to, da mladi brez opravljenega pripravništva nimajo nikakršne možnosti za reševanje svojega socialnega problema, saj po zdaj veljavni zakonodaji ne morejo dobiti niti nadomestila za brezposelne. Republiški odbor sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu je tudi sklenil, da ne začne postopka za spreminjanje samoupravnega sporazuma za razporejanje čistega dohodka, saj so že v letošnjem letu predvidene spremembe na področju delitve osebnih dohodkov.

Marija Frančeskin

Čisti osebni dohodki zdravstvenih delavcev aprila

Zdravstveni center	Srednja med. sestra v bolnišnici	Splošni zdravnik	Zdravnik spec. v bolnišnici
Celje	2.146.950	3.318.014	3.910.051
Koper	2.360.556	3.600.828	4.146.120
Postojna	2.460.150	3.802.050	4.473.000
Jesenice	2.225.280	3.708.800	4.265.120
Trbovlje	2.520.104	3.952.663	4.515.186
UKC Ljubljana	2.178.692	3.131.352	3.893.480
Kočevje	2.283.120	3.894.224	4.251.428
Vrhnika	3.264.000	5.151.000	5.916.000
Maribor	2.383.525	3.664.225	4.233.425
Murska Sobota	2.366.000	3.731.000	4.256.000
Nova Gorica	2.131.200	3.270.060	3.799.530
Novo mesto	1.964.448	2.976.768	3.447.360
Velenje	1.738.057	2.856.554	3.223.904

Vojčeve nagrade in priznanja za leto 1989 so dobili: Vesna Bleiweis (Mercator KIT) Brane Šalamon (Stavbar Maribor), Tanja Povalej (Lisca Sevnica) Vera Drašler (Sava Kranj), Bruno Majer (TIMA Maribor), Lidija Jež (Labod, Novo mesto in Danijel Mlakar (Intereuropa, Koper). Slika: Sašo Bernardi

Deseto srečanje organizatorjev obveščanja v organizacijah združenega dela

MISLITI GLOBALNO, DELOVATI LOKALNO

Dva naslova okrogle mize: Ali nas lahko zapro in Obveščanje po zakonu o podjetju na srečanju novinarjev in organizatorjev obveščanja, 26. in 27. maja v Gozdu Martuljku, nista bila zamišljena zgolj kot programska privlačnost, ampak sta plod nove dinamike v združenem delu po sprostivni, ki jo obljublja in nam z njo tudi grozi novi zakon o podjetju. Prvič na takšno srečanje, bilo pa jih je po letu 1977 deset, so bili vabljeni pravniki kot izvedenci za sporne zadeve.

Več znamenj v združenem delu namreč napoveduje, da se bo z uveljavljanjem podjetniških načel (dobička, učinka, izkoristka) stopnjeval in širil pritisk na svoboščine in pravice delavcev, tudi na tiste v zvezi z obveščanjem. Hkrati s temi pritiski nastaja prav tako normalna težnja, da bi zavarovali in v združenem delu še bolj razvili pretok informacij, ki bo omogočal udeležbo zaposlenih v upravljanju. Med njimi, ki so prvi postali pozorni na objektivno pričakovani spopad, ki pa bo ustvarjal novo dinamiko in bo produktiven, če bo sprejet kot normalen, so novinarji v delovnih organizacijah. Kje bo njihovo mesto – ob poslovnih ali delavcu kot posamezniku? Kako usklajevati dvojno vlogo, če pa ste plačani, da ustvarjate predvsem ugodno sliko o firmi – navzven in pred zaposlenimi?

Kadar omenjamo novinarje v združenem delu, imajo ta vprašanja naslednje statistične razsežnosti: to je, prvič, 248 delavcev, ki se kot novinarji, uredniki in organizatorji obveščanja v kolektivih

drugih poklicev in panog (nenovinarskih) prizadevajo za zbiranje, obdelavo in širjenje informacij za soodločanje delavcev. Poleg njih so v iste naloge vključeni še nepoklicni informatorji, teh je 1782. Izdajajo pa 454 glasil, 759 biltenov in skrbijo za več kot 200 razglasnih postaj. Skupna letna naklada glasil znaša 7,5 milijona izvodov, povprečna naklada vseh izdaj je 591 tisoč izvodov, v glavnem na mesec, ali šest tisoč strani. To pomeni velik vpliv oziroma možnost vplivati na javno mnenje v delovnih kolektivih.

Da bi s svoje strani poudaril pomen strokovnega in vztrajno kakovostnega novinarskega dela v združenem delu, je RS ZSS prevzel, na pobudo sekcije pri Društvu novinarjev Slovenije, pravice in obveznosti ustanovitelja Voljčevih nagrad in priznanj, ki so namenjena dosežkom posameznikov pri obveščanju v ozdih. Letos so odličja podelili drugič, osmim posameznikom pa jih je izročil sekretar RS ZSS Rajko Lesjak. Dogodek res ni bil osvetljen z vsemi žarometi javnosti, kakor je v nagovoru rekla predsednica žirije dr. Manca Košir in nadaljevala: »Pomagajte osmišljati dogodke in odnose, ki bi brez vaše interpretacije ne bili logično vključeni v podobo našega sveta. Zmorete kontrolirati, nadzirati, kritizirati to, kar je nadzora in kritike potrebno. Zahtevajte odgovornost odgovornih, javnost dela javnih. Potemtakem vam je v določeni meri ponujena možnost spreminjanja. Zato poznavalce moči in nemoči množičnega komuniciranja v Ameriki, na pri-

mer, ne čudi, da se diplomanti tamkajšnjih novinarskih fakultet želijo zaposliti v lokalnih občinah. Večina naših diplomantov pa si želi iti v službo na ljubljansko televizijo, radio, na Delo... Le redki so namreč spoznali geslo prihajajočega časa, da je sicer treba misliti globalno, toda delovati je moč učinkovito le – lokalno...«

Stanovska sekcija je srečanje letos zaupala aktivu Gorenjske, ki je srečanje pripravil profesionalno, z domiselnimi, privlačnimi vzporednimi družabnimi prireditvami, ki so uokvirile to, kar je poglobitveni namen srečanj – druženje stanovskih tovarišev, ki so sicer v vsakdanjem ravnanju samotni lovci in bojovníki znotraj kolektivov drugačnih strok in panog in marsikdaj nezavarovani.

Deseto srečanje označuje še en dosežek – stanovska sekcija je shodila in da zdaj, kakor poudarja, ne potrebuje več skrbništva sindikata, ki je ta srečanja začel in jih pripravljal vse od leta 1977. Kot stanovska organizacija vidi večjo prihodnost in varstvo svojih interesov v DNS, kar pomeni, da je tudi tu prevladala strokovna usmeritev. Z razvojem podjetništva bodo morali tako organizatorji obveščanja kakor sindikat najti drugo raven in oblike sožitja. Ta raven je sama DO ali podjetje. Tam se bosta srečevala novinar in sindikat na istih interesih, v nekaterih pogledih oba kot borca za delavca-človeka, za njegove osebne pravice in svoboščine. Pričakujemo, da se bo na tej ravni sodelovanje celo še okrepilo.

Jaro Novak

Pogovor z Metodom Zalarjem

PRVA SINDIKALNA BORZA

Kdor je prebral šesto številko Sindikalnega poročevalca, je lahko že na prvi pogled ugotovil, da se v teh naših uradnih in tolikanj kritiziranih sindikatih vendarle nekaj dogaja. Med mnogimi in za vsako sindikalno organizacijo zanimivi informacijami utegne biti za marsikoga še posebej zanimiva zadnja stran te občasne priloge Delavske enotnosti, ki je verjetno prvič v zgodovini socialističnih sindikatov prinesla neko borzno sporočilo. Pod njim se je podpisal Metod Zalar, sicer sekretar za šport, rekreacijo in oddih delavcev pri RS ZSS.

– Tovariš Zalar, iz Borznega sporočila številka 1 je razvidno, da gre za oddajanje in najemanje počitniških zmogljivosti. Vi ste se podpisali kot borzni agent. Zanima me, kdo je lastnik te borze?

»RS ZSS!«

– Kako ste sploh prišli do te zamisli?

»To je naloga, ki smo si jo v sektorju za družbenogospodarski razvoj, ekonomsko in socialno politiko zadali že leta 1986. Izhaja pa iz preprostega spoznanja, da imajo nekje preveč počitniških zmogljivosti, drugod premalo, da se ljudje naveličajo preživljati dopust nenehno v enem kraju itd.«

– Imate že kakšne odzive na prvo borzno sporočilo?

»Če je soditi po štirih pozivih že danes, v ponedeljek, ki jih je za našo brunarico na Veliki planini Čprejela Delovna skupnost RS ZSS, potem lahko rečem, da je odziv večji, kot smo pričakovali.«

– Vi objavljate samo informacije ali tudi sklepate posamezne zamenjave, najem ali oddajanje zmogljivosti?

»Samo objavljamo. O konkretnih »poslih« se pogovarjajo sindikalne organizacije med seboj. Nas je pa presenetilo, ker se v velikem številu javljajo tudi posamezni delavci in ne samo, kot smo sprva mislili, osnovne sindikalne organizacije, komisija za družbeni standard ali podobni organi.«

– Ker ste borzno sporočilo oštevilčili, ali to pomeni, da ga boste stalno objavljali?

»Ker je zanimanje res veliko, kar je tudi razumljivo glede na tako različne cene (posamezniki lahko pri enem ležišču prihranijo tudi po pet milijonov na dan), bomo letos verjetno objavili še dve borzni sporočili. Potem pa bomo prešli na zimsko borzo.«

– Kolikšne pa so sploh počitniške zmogljivosti slovenskih podjetij?

»Organizacije združenega dela v Sloveniji razpolagajo s 53.000 ležišči, s katerimi delavci gospodarji kot vedo in znajo. Da pa bi s temi zmogljivostmi lahko še bolj gospodarili, mi govori tudi podatek, da je bilo v naši anketi kar 350 organizacij, ki so izrazile željo po menjavanju. Gospodarski položaj pač dela svoje.«

– Nekje ste zapisali, da morajo postati oddih neodtujljiva pravica delavcev. Če pa se ne more, se ob slabšanju gospodarskega položaja pravice delavcev najbolj in predvsem najprej odtujujejo. Kako je s tem?

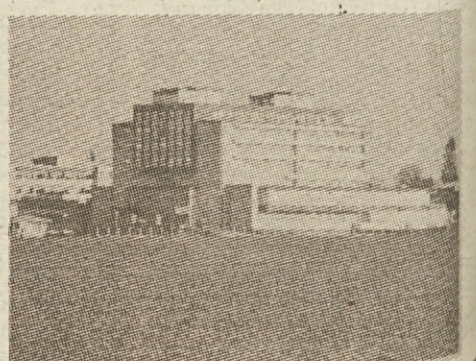
»Stečaji, likvidacije in reorganizacije v združenem delu, v mnogih primerih pa zgolj slabši gospodarski položaj, povzročajo resno odtujevanje počitniških zmogljivosti delavcev in ne njihovih podjetij. Mislim, da bi morali kar v najkrajšem času razčistiti stvar, saj je večina zmogljivosti v sindikalnem turizmu pridobljena iz sredstev regresa (vključena so tudi nepovratna sredstva iz poslovnega sklada, veliko je prostovoljnega dela), se pravi iz osebnih dohodkov in drugih osebnih prejemkov ter zato niso last podjetij ali poslovnih struktur, temveč jih imajo le v upravljanju. V sindikatih predlagamo, da bi počitniške zmogljivosti vseh tistih organizacij, ki bi šle v stečaj, prešli v last RS ZSS in občinskih svetov, prednost pri letovanju v njih pa bi imeli delavci, ki so jih zgradili.«

Ivo Kulja

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 1

- A. Počitniške zmogljivosti, ki jih dajejo na voljo drugim organizacijam**
- Ortopedska bolnica Valodra – počitniška prikolica (Mareda) – 2 prikolici – 8 ležišč datum: 1. 6. – 30. 9. cena za obdobje: 12.000.000 din
 - Vzgojno varstvena organizacija – Ravne na Korškem – počitniške prikolice (Poreč) – 3 prikolice – 15 ležišč datum: 20. 9. – 1989. cena: 60.000 din na dan
 - Tovarna usnja Šoštanj – planinski dom (Andrejev dom) – Siemne nad Šoštanjem, 6 sob, skupno 19 ležišč datum: cela sezona cena: prenočitev – 15.000 din, penzion: 60.000 din možnost taborjenja
 - LJK Ljubljana – počitniška prikolica za sezono 1989 na dogovorni lokaciji, 4 ležišča cena: po pogodbi
 - Delovna skupnost republiškega sveta Zvezs sindikatov Slovenije, Ljubljana – brunarica (Velika planina) – 3 ležišč datum: od 15. 6. do 30. 8. cena: 95.000 din na dan
 - Sava Kranj – dom na Krški planini – Krvavec
 - dom – EXIM Ljubljana – stanovanje (Novigrad) datum: 1. 6. – 21. 6. cena: 150.000 din na dan – garsonjera (Novigrad) datum: 1. 6. – 11. 6. 1989. cena: 120.000 din na dan – stanovanje (Čarvar) datum: 1. 6. – 11. 6. cena: 150.000 dina na dan – prikolica (Čikat) datum: 1. 6. – 11. 6. – 11. 6. – 21. 6. cena: 90.000 din na dan – prikolica (Pula–Stoja) datum: 1. 6. – 11. 6. cena: 90.000 din na dan – prikolica (Poreč–Fontana) datum: 1. 6. – 21. 7. – 30. 8. – 10. 9. cena: 90.000 din na dan Informacije za pridobitev zmogljivosti – po končanih razpisih v ozdih: Donit Medvođe Color Medvođe Lip Bled Gorenje Elrad Predilnica Litija
- B. Počitniške zmogljivosti, ki jih potrebujemo, in sicer vse ob borzi**
- Vzgojno izobraževalna organizacija Trebnje – počitniški dom v planinah – 4 ležišča datum: 5. 7. – 25. 7. – 2 krat 4 ležišča datum: 1. 7. – 25. 7.
 - Zdravstveno informacijski center Nova Gorica – počitniški dom – 3 ležišča datum: od 1. 7. dalje – počitniški dom – 3 ležišča datum: 1. 7. dalje – počitniške hišice – 4 ležišča datum: 20. 7. – 30. 7. (dve hišici) – počitniška hišica – 3 ležišča datum: od 1. 7. dalje (dve hišici) – počitniška hišica – 4 ležišča datum: 5. 8. – 15. 8. – počitniška hišica – 4 ležišča datum: 15. 8. – 25. 8. – prikolica datum: 20. 7. – 30. 7. (ena prikolica)
- C. Zamenjava počitniških zmogljivosti**
- Tovarna usnja Šoštanj – zamenjava zmogljivosti v planinskem domu za Klimatsko zdravilišče
 - Prodaja počitniških zmogljivosti
- D. Menina – tovarna pogrebne opreme Kamnik** – dvošobni apartma – 34 m² – Cres Miholašica – enošobni apartma – 22 m² – Cres Miholašica

Borzni agent Metod Zalar

Dipl. inž. Marjan Osole, Unior, Zreče

Doklej bo statusna vrednost najboljšega strokovnjaka manjša od zadnjega funkcionarja v občini

»Moramo postaviti še toplice in tisto tovarno. Utudili so me ti večni prepri o tem, kaj bi in kaj ne bi! V sporu sem tudi s politiko, kjer ljudem daje več pravic, kot jim jih iz dela pripada. Še vedno imajo pripravljeno grmado, naokoli hodijo s prižgano vžgalico, toda mene na tej grmadi ne bo!«

Jutri spet pripravlja kovček. Za teden dn. V kovčku, predvsem pa v glavi, bo nesel množico podatkov, načrtov, svojih in onih o poslovnem sodelovanju. Največ teh podatkov temelji na skupku informacij o sogovorniku, njegovi sposobnosti, ekonomski moči, kadrih in kapitalu.

Marjan Osole. Pred 65 leti rojen v Celju, odraščal na Ptuju. Ob izgubi očeta je kot maturant moral prevzeti bremena skrbnika za veliko družino, zato je namesto na univerzo odšel v Kidričevo. Fakulteto je končal ob delu in med njim.

Ko je v Zreče prišel Osole

Iz Kidričevega je šel v Tam, iz Tama v železarno na Ravne, iz železarne v celjsko Cinkarno, če naštejemo samo nekaj mejnikov.

»Imel sem srečo, da sem delal z dobrimi in izredno sposobnimi direktorji. V Kidričevo sem prišel, ko so gradili, v Tam, ko so osvajali licenco z Deutzem, na Ravne, ko so gradili novo valjarno in jeklaro... Grinfeld, Perhac, Klančnik in Čeh so bili veliki slovenski direktorji. Zanimivo, ob vseh teh sem bil vedno v proizvodnji ali razvoju, pri investicijah ali celo v komercial. Rekel bi, da sem se šolal pri najboljših.«

»Oprostite, Marjan Osole se je »rodil« v Zrečah.

»Prav to sem skušal zanikati. V Zrečah sem dobil šele možnost pokazati, iz kakšnega testa sem.«

Tisti, ki so poznali takratne razmere v Zrečah, trdijo, da ste po prihodu v Zreče »izigrali dogovor« kako in kaj. Tovarna je bila odpisana...

»Res je. V Zreče sem bil poslan kot vodja prisilne uprave. Med idejami, kaj narediti s tovarno, ki je takrat zaposlovala več kot 700 delavcev, je bila tudi misel o likvidaciji.

V pojasnilo je treba povedati, da je bila »tovarna« v resnici kup starih nakoval, da v njej ni bilo niti enega inženirja, tri četrtine zaposlenih pa ni imelo niti dokončane osnovne šole.

»Vaše prve odločitve so delavce razočarale.«

»Da, niso hoteli razumeti, da je obstoj tovarne najprej odvisen od njih samih. Bili so šokirani, prestrašeni, obupani. In jezni, ko sem jim razbil zganjekuho, hahaha...«

»Sto se jih ni strinjalo z vami.«

»Da, okrog sto jih je odšlo, 650 jih je ostalo, nekateri so nas zapustili pozneje. Niso vzdržali tempa.«

»Se mnogo pozneje je bilo slišati, da je z vami in zraven vas težko delati. To je razumljivo, saj je bil vaš delavnik takrat daljši od dvajsetih ur in še danes jih presega 18...«

»Strokovnih kadrov ni bilo, mojstri so se čez noč prelevili v obratovodje, prve strokovnjake sem pripeljal iz Celja... Več sposobnih delavcev sem takrat uspel poslati v Nemčijo. Tam so videli, kako in kaj se dela. Po njihovi vrnitvi je bilo že mnogo lažje, ker so povedali, da mi nisimo manj sposobni, le da je treba drugače delati...«

»Produktivnost v kovačnici ste povečali za več kot tisoč odstotkov...«

»V tedanjih razmerah so uspeli nakovati za približno 2.500 ton različnih odkovkov. Danes je samo teh več kot osemnajst tisoč ton, seveda drugačne kakovosti in z manj izmeta.«

Pomagali niso, le čakali so na napake

»Vse od prihoda v Zreče ste s svojim ravnanjem, odločitvami in seveda tudi z izjavami poskrbeli, da je moral marsikdo na zemljevidu poiskati, kje so Zreče. Mislim tudi na politiko...«

»Zreče so bile zaselek, na tovarniškem dvorišču je bilo do gležnjev blata, kovači so svoje izdelke prenašali v usnjenih predpasnikih. Po večletni agoniji in nenehnem strahu pred likvidacijo tudi delavci sami niso mogli verjeti v moje napovedi, da bo tu nova tovarna, da bo na dvorišču asfalt, na travniku nad tovarno stanovanjsko naselje... Gledali so vame in odkimavali. »Dovolj bo, če bo ostalo vsaj delo!« so govorili.

Tudi v občini niso vedeli, kako in kaj. Dolga leta Unior sploh ni bil v razvojnih načrtih občine.

Marjan Osole

ne. Tolkel sem se z občinarji, tolkel s politiki. Del tega mi še danes ni prihranjen...«

V nekem vašem prispevku smo med drugim prebrali, »da je težko v nepravilno usmerjeni družbi govoriti o visoki znanosti, o sistemih, o učinkovitosti, o medsebojnih odnosih, če si ljudje predstavljajo, da si lahko svoje želje in svoja hotenja pokrijejo z malo dela in z malo pameti, da je pri nas malo stvari, ki bi bile naravno in ekonomsko logično urejene...«

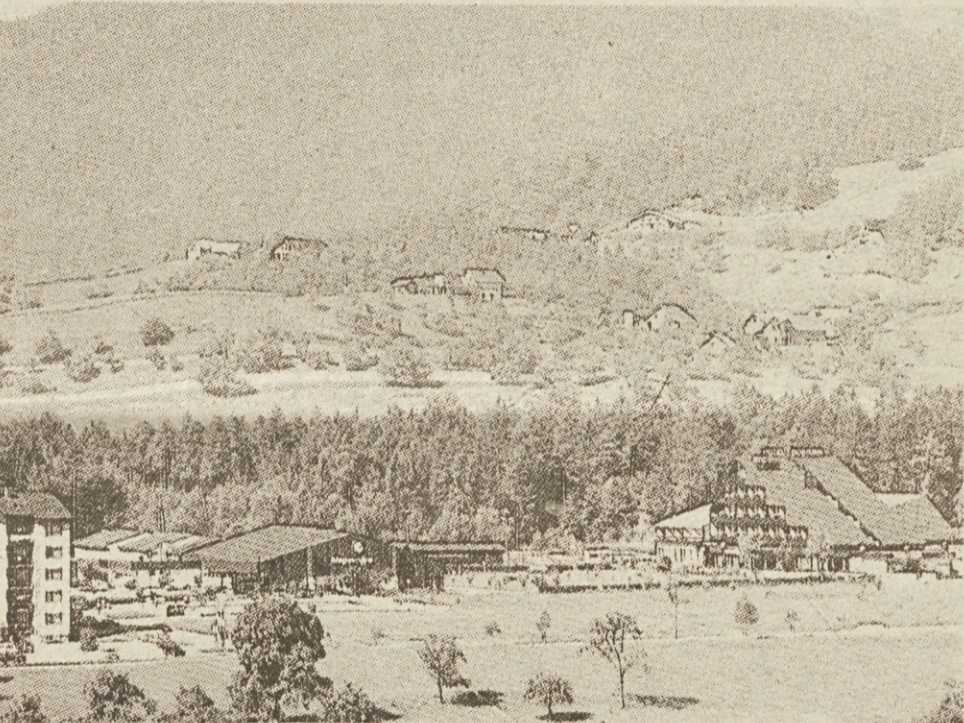
Najprej bi poudaril, da vsak teži k manjšemu odpoju, da torej beži od odgovornosti, da se skriva za nedelom, si ne želi obremenjevati možganov, se skriva za prazno filozofijo, za resolucijami... Ljudje bežijo v visoke strokovne naslove, bežijo v politične forume, v nepotrebne šole, izživljajo se v dokazovanju nedokazljivih postulatov!

V Sloveniji imam nekaj več zdravnikov na prebivalca kot v Ameriki, za vsak najmanjši pregled pa moramo čakati v nepreglednih vrstah. Slovenija ima z dvema milijonoma prebivalcev dve univerzi. Po tej logiki bi jih moral imeti München tri, Bavarska pa deset! Ali: Nemčija ima okrog 35 milijonov ton jekla letne proizvodnje in dve metalurški fakulteti. Jugoslavija proizvede pet tisoč ton jekla na leto in ima devet metalurških fakultet...

Enake nelogičnosti so tudi v našem političnem življenju, kjer obravnavamo isto vsebino ali probleme iz zunanje trgovine, proizvodnje ali organiziranosti na izvršnem svetu, na partijskih forumih, na socialistični zvezi, razpravlja mladina, razpravlja sindikat in skupščina. Poglejmo samo organizacijo v podjetju...«

»Zanimivo je tudi vaše nezaupanje v sistem. Približno takole je: od 168 ur, ki jih ima teden, naj bi bil človek na delovnem mestu 42 ali po zadnjih prizadevanjih še samo 40 ur.

Če je točna trditev, da je pri nas izkoriščenost delovnega časa polovična, jaz trdim, da ni niti toliko, dela torej pri nas zaposleni le dvajset ur na teden. Na enega zaposlenega se vežejo trije drugi: nezaposleni, učeči se, upokojeni... da je delovna prizadevnost slaba, da delamo na zastareli način, pretežno na zastarelih napravah, skratka, naši učinki so pri teh 20 urah učinkovitega dela za polovico slabši od onih v razvitem svetu, kakovost v povprečju slabša in da imamo vsaj enkrat več izmeta... K temu moramo dodati še one iz podjetniške in državne režije, od katerih mora vsak spet preživljati po tri... Skratka, na približno deset ur učinkovitega ustvarjalnega dela enega delavca mora živeti osem drugih 168 ur na teden...«

Hotel Dobrava v Zrečah

Rešitev je v volji, znanju in svojem denarju

»Kako rešujete to v Uniorju?«

»Malo bolje kot drugod. To je kaos, ki pa je rešljiv. Kako? Prvi pogoj je ta, da iz vseh okolij odpustimo ljudi, katerih načelo je, da nikoli ne morejo dobiti tako malo plače, kot malo delajo.«

»Govorimo o plačilu po delu.«

»Vemo, da imamo danes nominalno od pet do osemkrat manjše osebne dohodke, da se sredi Evrope približujemo najslabše plačanim delavcem, ki pa so še vedno dobro plačani za svoje – delo. Toda to ne vodi k napredku kot tudi parole ne morejo spodbujati delavca.«

»Prav tako smo prebrali o vas: »...Ne spominjam se človeka, ki bi v enem samem svojem življenju v Jugoslaviji, le s trdim delom, brez politične moči in nepokritih menic, napravil iz kovačnice razsežno tovarno, iz vasi mesto, iz planine enega najlepših turističnih naselij v Sloveniji in (tako trdijo) zveste poslovne partnerje po vsem svetu. Vaši uspehi so mi dali misliti, da gospodarski sistem v Jugoslaviji verjetno nikdar doslej ni bil tako nemogoč, da se z dobrim delom ne bi dalo ničesar napraviti.«

V teže gospodarske položaje so in še vedno zahajajo tisti, ki so živeli od politične oblasti in z njo, a žal ne od dela in z delom...«

»To sem dobil od poslovnega sodelavca ob preimenovanju Zreč v mesto. Jaz trdim in dokazujem, da je rešitev v volji, znanju in svojem denarju.«

Dobro poznate zgodovino in razvoj Uniorja. Mi smo nenehno vlagali in vlagamo. Vse, kar je bilo starega, smo relativno hitro zamenjali, četudi s starim, uvoženim strojem, ki smo ga doma obnovili in modernizirali. Toda za to

moraš imeti znanje. Drug odločujoč dejavnik, ki je po moje še pomembnejši, je denar. Svoj denar. Mi še danes obračamo od šestdeset do sedemdeset odstotkov lastnega denarja. Glede na to, da sem se nenehno prepiral, sem skrbno pazil, da nisem šel pod črto. Enkrat sem doživel neuspeh, ki ga nikdar ne bom pozabil – neuspeh referendum.«

»Unior danes zaposluje okrog 2.500 delavcev, ima tovarno v Avstriji, snujete tovarno v Nemčiji, kaj vam ni uspelo?«

»Ni mi uspelo obdržati, oživiti ali obnoviti nekdanjih kovačij, ki so bile po Sloveniji od Starega trga do Batuj v Istri in Ruš. Živita le dve, v Vitanju in Starem trgu. Ste videli, kaj to pomeni za neko okolje, za življenje tamkajšnjih ljudi? Poglejte Stari trg...«

»Unior danes srečuješ že od Singapurja do Detroita... Kam naprej?«

»Unior razvija pet glavnih programov: kovaštvo, orodje, homokinetične zglobne, strojegradnjo in – turizem.

Vse, kar smo doslej delali, je tu in ostane tu. Z delom smo dokazali, da smo imeli prav, z uspehi, da se – da. Zdaj je treba v industrijskem delu zgraditi še eno tovarno in v turizmu – toplice v Zrečah.

Letošnji rezultati so relativno zadovoljivi. Produktivnost smo dosegli, izvoz je v mejah načrtovanj, zaradi znanih razmer je začela doma šepati prodaja. Avtomobilska industrija in tekstilna sta v krizi, vendar so bili tudi že hujši časi.«

»Verjamate novi vladi?«

»Nekaj je treba spremeniti. Hitro spremeniti. Mislim, da ve že vsak otrok, da je naša gospodarska učinkovitost do desetkrat slabša kot v razvitem svetu. Če hočemo to definirati geografsko, se stanje od severa proti jugu še slabša. Podatki, ki jih sicer ne morem točno dokazati in preveriti, kažejo, da je le četrtina naših inženirjev ustvarjalno zaposlena, da je statusna vrednost najboljšega strokovnjaka neprimerno manjša od zadnjega funkcionarja v občini, da so podjetja socialne ustanove...«

O rešitvi sva že govorila v zvezi s tistimi desetimi urami. Samo trideset odstotkov, torej za tri ure, bi morali podaljšati naše ustvarjalno in učinkovito delo in je pravi ter kratkoročni cilj tu. Seveda bi ob tem morali resnično začeti reševati druge probleme, navlako, ki so jo nesposobni politiki v vseh teh letih zvlekli v gospodarstvo in družbo. Le majhen del države se namreč rešuje v tovarni...«

Tovarna pohišvenega okovja Lama Dekani med dogovornim in svetovnim trgom

Z japonskim receptom v Evropo

Delavci tovarne pohišvenega okovja in strojev ter naprav Lama iz Dekanov pri Kopru so si za jugoslovansko pojmovanje poslovanja in dela zadali nekam nenavadno nalogo: projekt »pet ničel«, kar pomeni, da bodo skušali doseči proizvodnjo brez napak (prva ničla), potek proizvodnega postopka brez okvar (druga ničla), nobenega zamujanja rokov ne pri nabavi reprodukcijskega materiala ne pri dobavi izdelkov ne pri plačilih (tretja ničla), ne bodo imeli zalog – te vežejo denar (četrtič ničla) in do skrajnosti bodo poenostavili današnjo papirnato vojno – da bi povečali pretok informacij in učinkovitost poslovanja ter samoupravljanja (peta ničla). Ko smo Mirku Miklavčiču, glavnemu direktorju Lame, zajecljali: »Saj govorite japonsko!«, nam je odvrnil: »Ma dobro, saj nihče ne trdi, da bomo vse to stoođtostno dosegli in tudi nihče ne trdi, da bo to jutri. Važno je, da imamo cilj, da se mu bomo poskušali čimbolj približati doseči ga. Kdaj bo to, ali leta 2000 ali 2010 ali prej, ni najbolj važno.«

Prijetno je poslušati o nekem podjetju, da ima jasen cilj, da točno ve, kam hoče in kako

kurenca in da vseskozi skrbi za povečevanje kakovosti izdelkov in poslovanja. Koliko imamo enih ali drugih podjetij, ne bomo razglabljali. Za Lamo iz Dekanov pa po pogovoru z direktorjem Mirkom Miklavčičem menimo, da spada med podjetja z zdravim razvojem.

Omenjenih »pet ničel« je dolgoročna poslovna strategija Lame, za naslednja leta pa imajo pripravljenih nekaj ukrepov, od boljšega sistema motiviranja delavcev, nadzora nad kakovostjo, novih tehnoloških prijemov, novih prijemov v marketingu, v proizvodnji organiziranosti in tako dalje.

»Ko bo vse to delovalo, bomo lahko govorili o neki ravni kakovosti,« je dejal glavni direktor Lame Mirko Miklavčič.

S tem je verjetno mislil na svetovno raven kakovosti, saj je Lama, kot smo slišali v pogovoru že prej, na svetovnem trgu dobro uveljavljena. Lama prodaja polovico proizvodnje pohišvenega okovja doma in s tem pokrije 70% potreb trga, drugo polovico pa prodaja v 30 držav po svetu, predvsem za »zeleno valuto«.

po 92 opiranju na svoje znanje, razvijanje letega, zelo smotrnemu izkoriščanju posojil, skrbi za redno posodabljanje opreme in za kakovost izdelkov ter pravočasno in učinkovito odzivanje na poteze naše ekonomske politike.

»Pri nas, na primer, ni dobro biti prevelik specialist v proizvodnji«, je direktor pojasnil odločitev podjetja, da so začeli razvijati za prodajo stroje in naprave, ki so jih sicer izdelovali za svoje potrebe. »Tisto, kar je v svetu normalno za dober uspeh – da si odličen na enem področju, se pri nas zaradi naglo se spreminjajočih se pogojev za gospodarjenje, stalnega poseganja v cenovno politiko, hitro izkaže kot poguba. Tako smo pred leti postavili poleg tovarne okovja še tovarno različnih obdelovalnih strojev za oblikovanje in obdelavo plastike in kovin in zdaj to znanje tudi uspešno prodajamo po svetu.«

Eden izmed odgovorov na spreminjanje pogojev za gospodarjenje je bilo tudi hitro vračanje posojil, tako da revalorizacija posojil ni Lama prav nič prizadela. Precej hudo pa je

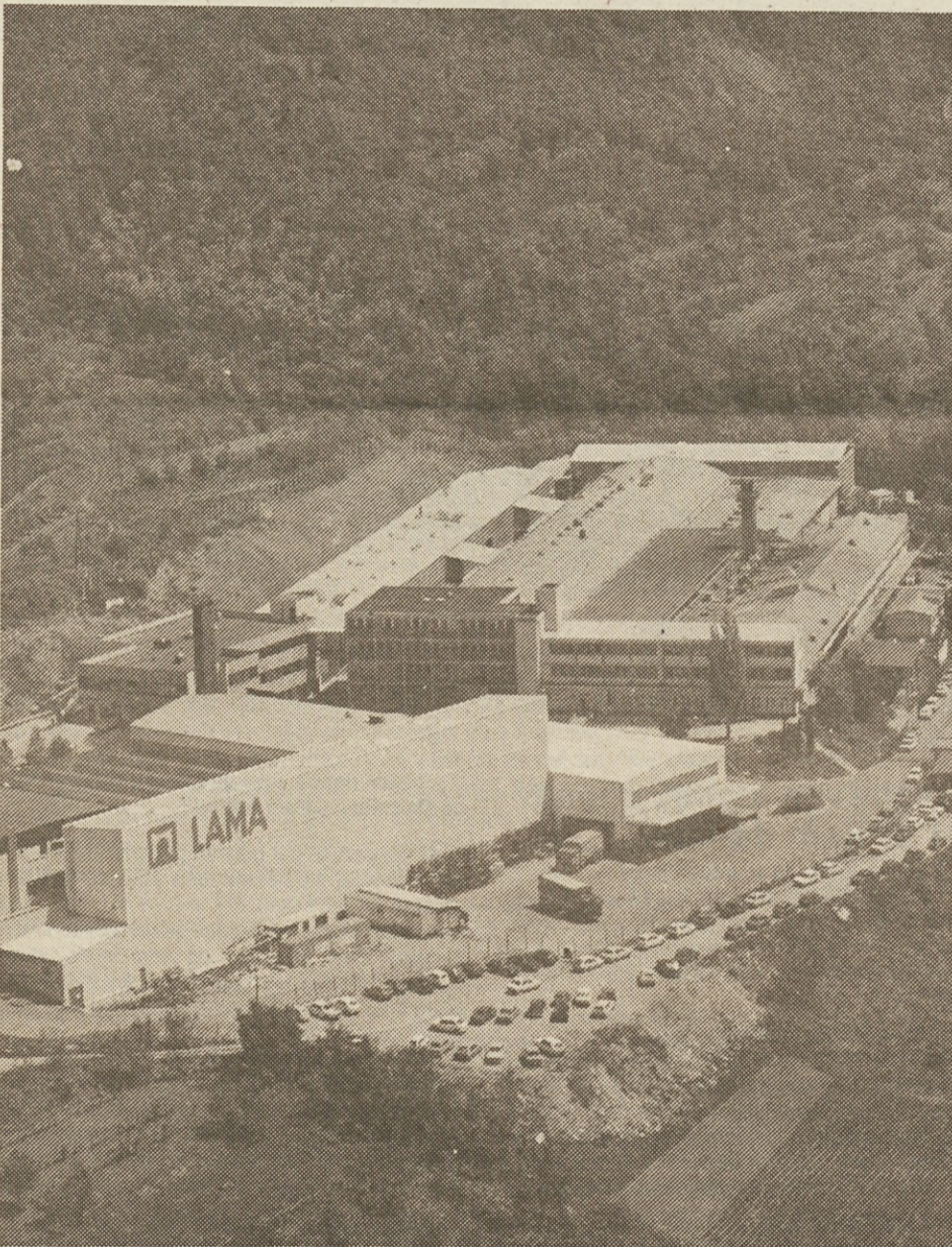
Vlada je novembra 1987 zamrznila cene. Na se niso menjale že od avgusta tistega leta – ker nam je cene določil trg. Toda potem niso smele povečati do maja naslednjega leta, medtem ko so cene surovin lahko rasle. Poklopalo nas ni, toda izgubili smo lep del dohoda in to se nam seveda precej pozna. Toda nek smo se tudi v tem primeru naučili – da v takih časih, kot so zdaj, velja samo pravilo: pravočasno naredi in pravočasno plačaj. Velja za dobavitelje, nas in za kupce naših izdelkov.

S tem, ko je na hitro vrnilo posojila, podjetje ni razvrednotilo svojega premoženja. Dana Lama nima niti enega ne kratkoročnega niti dolgoročnega posojila. Včasih, ko je bilo malo goče živeti od računovodske napihnjene dohodka, je bilo lahko. Zdaj pa te metode ne veljajo več, saj lahko skozi veliko posojil zaradi revalorizacijske stopnje zapraviš premoženje. Ko je omenil računovodske metode za ugotavljanje dohodka, je Miklavčič še dodal: »Škoda, da novi zakon ne bo veljal od sredine tega leta, ampak šele od začetka prihodnjega dalje. Podaljšanje veljavnosti sedanjega zakona o računovodstvu bo prineslo več škode kot koristi, čeprav vlada misli drugače.«

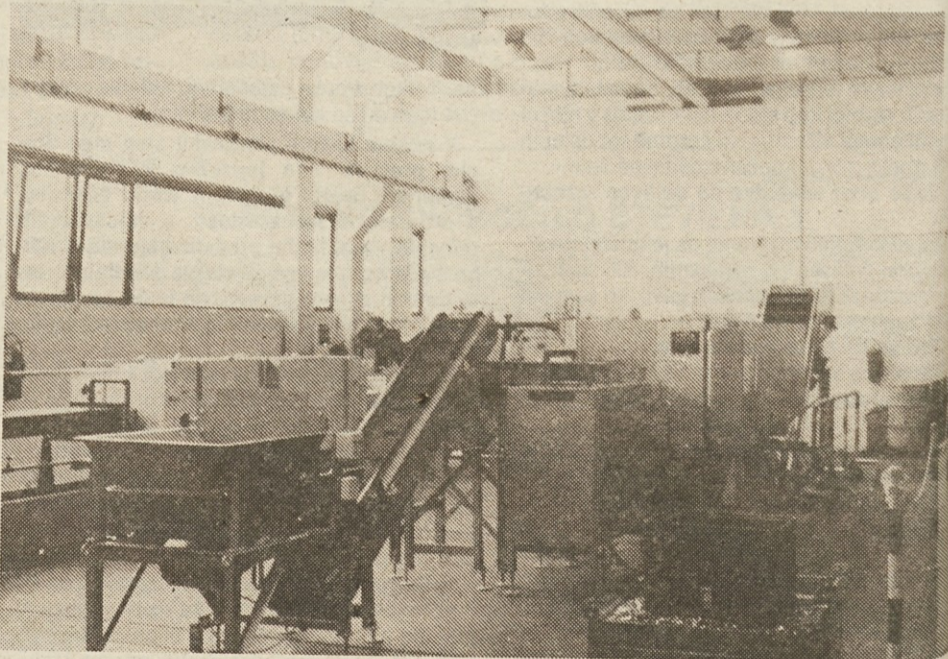
Lama se je, kot smo zapisali, uspešno prebila skozi vse pasti našega dogovornega gospodarskega sistema, se pri tem dobro uveljavila na svetovnem trgu in je postavljena na trdnem temelju realnega dohodka in s tem sposobna novega razvoja.

Lama v prihodnje?

»Ostanemo proizvajalci pohišvenega okovja, trudili se bomo doseči svetovno raven konkurenčnosti in povečati svoj delež na svetovnem trgu tako pri okovju, kot pri strojih in opremi. Postali bomo podjetje z vsemi pozitivnimi atributi, za katere mislimo, da jih sodobno podjetje mora imeti, torej sodobna tržišna načela, pri čemer bomo pazili, da bomo posodobili tudi samoupravljanje in mu povečali učinkovitost. Mislimo pa, da bomo povsem izpustili nekatere kompromise, ki jih je zaslediti v zakonu o podjetju. Zakon o podjetju mora biti spodbujevalec naše notranje mobilizacije, s kompromisi med starim in novim pa se tega ne da doseči. Moj predlog je, da kolektiv moral imeti delnice tovarne. Razmišljam, da bi delavcem ponudili, da bi svojo »dobiček« ob prvem poročanju pustili v po-

Mirko Miklavčič

tja priti v našem splošnem tarnanju, da ni denarja, da ni programov, da ni pravih zakonov, da ni trga, da ni tega ali onega. Kajpak so pritožbe na račun jugoslovanskih razmer vsem upravičene, saj je malokatera zadeva urejena. Toda nekaterim kljub temu uspe prebiti se skozi klesče jugoslovanskega gospodarskega sistema in ostati tako pri močeh, da so sposobni za nadaljnji razvoj in vključevanje v svetovni trg. Poznavalci menijo da jih je precej da so raztreseni po vsej Jugoslaviji in praktično iz vseh vrst gospodarskih dejavnosti. Kako postati uspešen? Če zelo poenostavimo, bomo dejali, da na dva načina. Ali ima direktor takega podjetja zelo dobre zveze z glavnimi ljudmi v našem dogovornem gospodarskem sistemu in velik vpliv na politične strukture (občine, republike ali celo zveze). Taka uspešnost je seveda le navidezna. Ali pa ima podjetje takšno razvojno politiko, da se pokriva s svojo odejo, da se ne boji tuje kon-

Lani je iztržila 7 milijonov dolarjev, letos jih namerava vsaj 8, morda pa celo 10 milijonov dolarjev. V zadnjem času je začela prodajati tudi svoje znanje na tuje: na Kitajskem že dela ena tovarna pohišvenega okovja, drugo postavljajo, za tretjo se dogovarjajo. V Maleziji so združili kapital za postavitev tovarne, v dogovorih so z egiptovskimi in vzhodnonemškimi partnerji. Tunizijci so tovarno najeli (leasing).

Ob primeru s Tunizijo je Miklavčič povedal zanimivo anekdoto: domači, jugoslovanski pravni strokovnjaki za leasingne posle, za najem opreme, so bili v zadregi, saj so se dotlej ukvarjali samo s primeri, ko jugoslovansko podjetje najame tujo opremo, pri nasprotnem primeru pa niso mogli nič pomagati.

»Mi se Evrope 92 in svetovnega trga ne bojimo, nanj smo pripravljene«, je dejal Mirko Miklavčič. »Sposobni smo osvojiti večji delež na tem trgu, kot ga imamo sedaj.«

Lama dolguje svojo usposobljenost za Evro-

bilo lani v prvem polletju in samo naglemu odzivanju na protiinflacijske ukrepe novembra leta 1987 s terjanjem avansov, gotovinskih plačil, večjemu izvozu se kolektiv lahko zahvali, da ni zašel v brezizhoden položaj. Absurdno, toda resnično: ukrepi, ki jih je sprejela zvezna vlada zoper inflacijo, so hudo prizadeli podjetje, ki je že prej našlo najboljši način za zniževanje rasti cen.

Miklavčič je to zgodbo takole povedal: »Mi se nismo zavzemali za monopole na domačem trgu, nasprotno prizadevali smo si za prost uvoz pohišvenega okovja in ga v letu 1986 tudi dosegli. Tujo konkurenco smo si želeli, saj smo vedeli, da se bomo le tako lahko pripravili na enakopravno bitko za kruh na svetovnem trgu. In kaj se je zgodilo potem?

djetju. Mislim tudi, da osebna stimulacija ne bi smela biti omejena navzgor.«

Težko je na omejenem prostoru, ki ga nudijo časnik, zaokrožiti podobo nekega podjetja njegovega razvoja in hotenj. Nemara bi lahko vso poslovno filozofijo vodstva Lame strnil v tole misel Mirka Miklavčiča: »Mene kot direktorja zanima samo dvoje: priliv – odliv finančnih sredstev. Za podrobnosti so plačani drugi v tovarni. Če hočeš imeti planiran odliv (določene plače, sredstva za razvoj, op. p. moraš planirati priliv. Če se oboje ne pokriva potrebuješ posojilo. Kako pa to obveznost pokriva, je tvoja stvar. Ali znižaš stroške poslovanja ali uspeš dvigniti cene. Toda tu te čakajo

Boris Rugelj

V delovni organizaciji LIV Postojna so se lotili poslovne prenovne

Razvojni prepород je proces, ki traja

V delovni organizaciji LIV Postojna bodo letos praznovali 35-letnico. Zato je razumljivo, da se tako v delovnem kolektivu kot tudi v občini in širše v družbi postavlja vprašanje, kaj pomeni okoli tisočlanski kolektiv za slovensko kovinsko-predelovalno industrijo, kako mu uspeva gospodarska prenova na podjetniški ravni in kakšne so njegove možnosti za povečevanje tržnih deležev v Evropi 1992.

Novi proizvodni program

LIV Postojna je med kupci doma in na tujem znan predvsem po izdelavi hidravličnih nakladalnikov, hidravličnih cilindrov, gozdarskih vitlov, transportnih koles, malih preš za obdelavo kovin in strojev za kovičenje. V velikih proizvodnih dvoranah izdelujejo tudi številne izdelke iz plastike, med drugim gospodinske sesalnike, sanitarne armature in razne tipe cevi. Seveda bi nas predalec pripeljalo, če bi našli vse izdelke, ki jih delavci in delavke znajo narediti, zato omenimo le to, da je proizvodni program zelo pisan in da ga že lep čas spreminjajo in dopolnjujejo s tehnološko zahtevnejšimi izdelki. LIV je bil na primer pred leti znan predvsem kot proizvajalec betonskih mešalcev, pohištenega okovja in žaluzij, v zadnjih petih letih pa so proizvodnjo prestrukturirali in posodobili. Naloga, ki so se je lotili, je po besedah glavnega direktorja, magistra ekonomije Mirka Kaluže, marsikomu pobejla laze, saj so morali v kolektivu spremeniti vso poslovno filozofijo. Med drugim so izboljšali organizacijo dela, spremenili koncept prodajnega poslovanja, izboljšali informacijski sistem in še bi lahko naštevati.

Pred leti jim je manjkalo predvsem rod zrelih inženirjev, ki so se raje zaposlovali v administraciji, saj pravih možnosti za ustvarjalno delo niso imeli. Danes je seveda drugače, saj pomeni konstruiranje strojev in kombiniranje z elektrono strokovni in ustvarjalni izziv za vsakega strojnega inženirja. Kaže, da se sedaj inženirji identificirajo z izdelki in da imajo možnosti za strokovno delo in napredovanje. Žal pa problem motivacije ljudi še vedno ni idealno rešen, kar še posebej velja za nagrajevanje inženirjev in drugih bolj ustvarjalnih delavcev. Osnovni problem je seveda ta, da so osebnih dohodki zaposlenih prenizki in da zadoščajo le za skromno preživetje, v takih razmerah je ljudi zelo težko prepričati, da zaslužijo posamezniki večje gnotne spodbude za opravljeno delo. Inženirji zato razmišljajo o tem, da bi ustanovili svoje podjetje in podobno, to pa bi seveda resno ogrozilo perspektivo LIV.

Načrti, ki so jih letos zasnovali, so resnično ambiciozni. Lani so prodali na konvertibilno območje okoli 22 odstotkov proizvodnje, to je 17 odstotkov več kot pred tremi leti! Vendar

z doseženim vodilna skupina ni zadovoljna in bo poskušala delež prodaj na tuji trg še povečevati. Tako naj bi leta 1995. prodali na konvertibilni trg okoli 40 odstotkov proizvodnje, čeprav že zdaj izvozijo na zahodnoevropski trg okoli 100.000 sesalnikov. Prihodnje leto naj bi obseg proizvodnje povečali za 4 do 7 odstotkov, število zaposlenih pa naj bi se zmanjšalo. Seveda ne v vseh sektorjih, saj delajo v zunanji trgovini le trije delavci, tako da jim pri opravljanju zunanjetrgovinske dejavnosti pomagajo druge delovne organizacije. Čeprav v LIV o tem niso hoteli govoriti, pa smo vseeno zvedeli, da plačujejo za opravila

Mirko Kaluža

nje zunanjetrgovinske dejavnosti precejšnje provizije in očitno je, da se bodo morali v prihodnje postaviti na svoje noge, če želijo zmanjšati stroške prodaje na tuje.

Lasten laboratorij

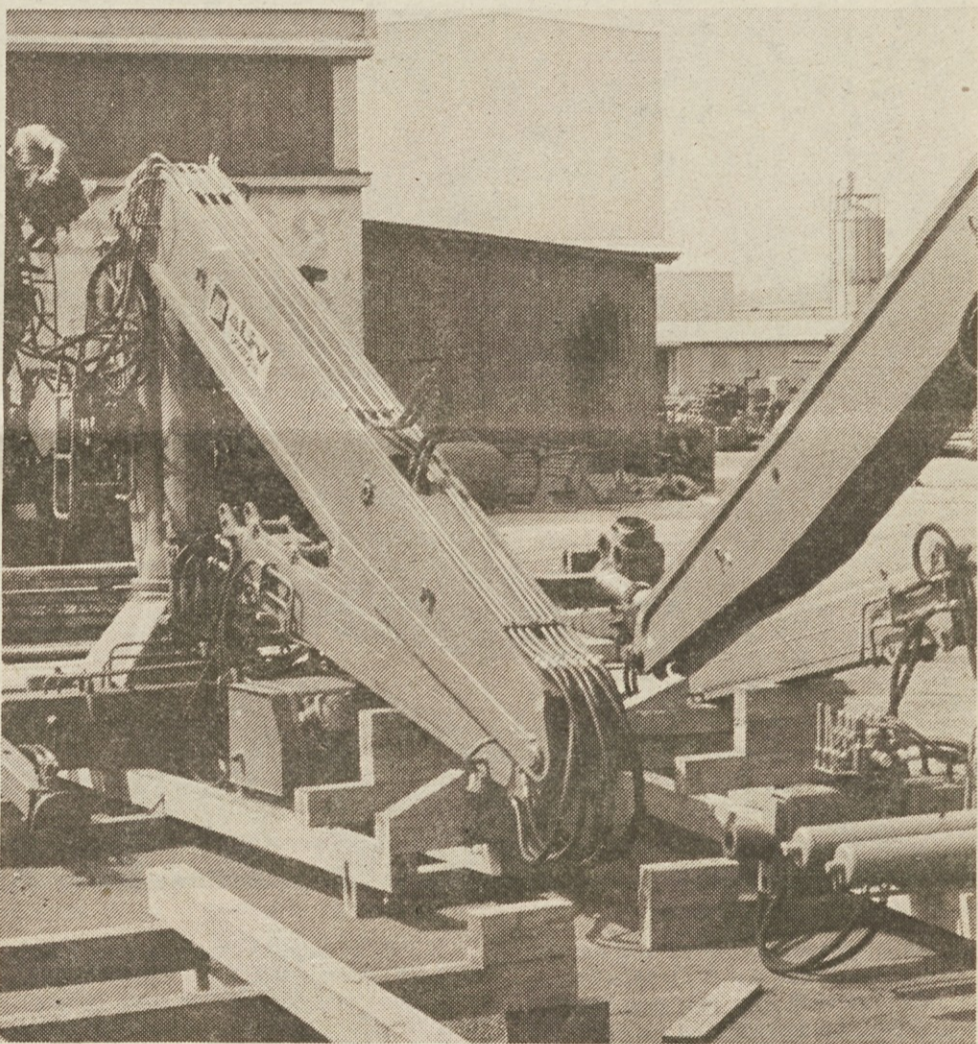
V LIV se zavedajo, da jih stopicanje na mestu ne bi daleč pripeljalo in zato se nenehno ukvarjajo z razvojem. Že dalj časa namenjajo največjo pozornost izboljševanju kakovosti iz-

delkov in rezultati, ki jih dosegajo, so zavidanja vredni. Reklamacij je veliko manj kot pred leti predvsem na račun dobrega dela službe za nadzor kvalitete, ki ima svoj laboratorij za testiranje izdelkov in preverjanje kakovosti. Prišli so že tako daleč, da se ukvarjajo predvsem z vprašanjem, kako povečati ugled podjetja, izboljšati obliko izvoznih izdelkov in podobno. Pri tem delu jim precej pomaga Iskra, s katero že leta in leta poslovno uspešno sodelujejo. Izboljšujejo tudi tehnologijo proizvodnega procesa, organizacijo dela in tako dalje. To jim upeva tudi s pomočjo razvojnih skupin v Koprju, Postojni, Ljubljani in Murski Soboti. Pohvalijo se lahko, da razvojni sektor pravzaprav prehitava operativne možnosti uvajanja različnih idej v prakso.

Največ težav imajo pravzaprav s pridobivanjem dovoljenj za uvoz opreme, ki jo nujno

potrebujejo. Čprav zaslužijo s konvertibilnim izvozom okoli 9 milijard dolarjev, imajo z »državo« precejšnje težave. Uvozni postopki trajajo tudi leto dni, potem pa je tu še nabavni rok tujih proizvajalcev opreme, tako da v LIV »uvažajo« opremo tudi leto dni in več! In to kljub temu, da jim država vzame okoli 40 odstotkov ustvarjenega dohodka, da bodo morali letos nameniti za razvoj manj razvitih delov Jugoslavije okoli 6 milijard dinarjev, denarja pa bo zmanjkalo za financiranje lastnega razvoja in razvoja manj razvitih delov Slovenije.

Tako kot v drugih podjetjih tudi v LIV precej razmišljajo o novi vladi in tekoči ekonomski politiki, ki naj bi v gospodarstvu pomagala priti na zeleno vejo. Kot pravi Mirko Kaluža, še zdaleč ni res, da vsa podjetja živijo od inflacije. Ta jih še kako obremenjuje, predvsem zaradi obresti, nesolidnih kupcev, meničnega poslovanja in nenehnega barantanja z inflacijo,

PREDSTAVITEV DO LIV POSTOJNA

Začetki poslovanja DO Liv Postojna n. sol. o. Industrija kovinskih in plastičnih proizvodov, Postojna, Industrijska cona (v nadaljevanju LIV) segajo v leto 1954.

Takrat je skupina delavcev s pomočjo občinske skupnosti začela delom in poslovanjem. Razmere za delo so bile skromne tako glede delovnega prostora, strojev in opreme ter proizvodnega programa. Liv se je v letu 1962 združil v Veluroplastiko iz Hruševja in s tem postal iz obrtniške delavnice nekoliko večji obrat.

Največjo krizo v svojem obstoju je doživel Liv v letu 1966, saj je zaradi lastnega neznanja, neizdelanega programa, nediscipline zaposlenih, pa tudi objektivnih težav zabredel v velike finančne težave. Z mnogo truda in odrekovanja se je izkopal iz težav in se ob kvalitetnih kadrih, zanimivim proizvodnim programom ter izboljšani tehnologiji razvijal naprej do današnjega stanja. V industrijski coni je bil najprej zgrajen leta 1971 objekt A1, leta 1972 obrat Vremah, leta 1974 objekt A2 in leta 1976 objekt B1. Pomanjkanje delovne sile, pa tudi težnje republike po razvoju manj razvitih delov Slovenije, je pripeljalo do izgradnje objektov

v Rogašovcih, občina Murska Sobota, in v Osilnici, občina Kočevje.

Po letu 1980 je bila zgrajena še galvana s čistilno napravo, hala za razrez pločevine ter skladišče z dvema nadstropjema, kamor se je preselila komercialna dejavnost.

Zadnji dokončani objekt so še podaljšek galvane za trdo kromanje, industrijska trgovina ter skladišče za polizdelke tozd Plastika in okovje. Prav tako lahko sem štejemo obrat družbene prehrane. V letošnjem letu pa je zgrajeno še visokoregalo skladišče gotovih izdelkov.

Decembra 1973 sta bila ustanovljena tozd Plastika in okovje, tozd Kovinski izdelki in delovna skupnost skupnih služb. Januarja 1979 pa še tozd Oprema in orodja v Rogašovcih.

Na podlagi samoupravnega sporazuma so se delavci Liva združili še v poslovno skupnost SIKOP, katere članice so še: Kovinoplastika Lož, Lama Dekani, Titan Kamnik.

Združitve je pogojeval soroden proizvodni program in s tem skupen nastop na tem področju (stavbna in pohištena industrija). Proizvodni program naših tozdov tvorijo številni različni iz-

delki iz kovine in iz plastičnih mas, ki jih razdelimo na naslednje skupine: gradbeno okovje, plastični sifoni in armature, sesalniki za prah s priborom, WC splakovalniki, transportna in pohištena kolesa, vodila za predale, hidravlični žerjavi in vitli, hidravlični cilindri in razvodni ventili, pnevmatske stiskalnice, stroji za rotacijsko kovičenje, naprave za avtomatizacijo strege stiskalnic, mešalniki betona in transportni vozički.

Globoka gospodarska kriza, ki pretresa celotno Jugoslavijo, ima vpliv tudi na naše poslovanje. V naslednje obdobje sicer prenašamo nekaj minulega dela, kar zadeva proizvodni program. Že pred časom pa smo se odločili, da osvajamo zahtevnejše izdelke, kot so nakladalniki, vitli, hidravlična oprema, zahtevni izdelki iz plastike, stroji in naprave za stregro ter orodja. Vedno večja proizvodnja in težave na domačem trgu zahtevajo, da proizvode prodajamo v izvoz. V primerjavi s prejšnjimi leti smo zelo povečali izvozne aktivnosti in smo z našo ponudbo prisotni že na mnogih tujih tržiščih. Truditi se moramo, da se vključujemo v mednarodno delitev dela, kjer vladajo strogi zakoni kvalitete, cene in rokov.

kot pravi glavni direktor povečevanju cen. »Nominalni presing nas pelje v katastrofo,« je dejal v pogovoru za Delavska enotnost. Zato od zvezne vlade pričakuje, da bo resnično pripomogla k spoštovanju in uveljavljanju novih sistemskih zakonov, ki naj bi omogočali prehod na tržni način gospodarjenja. Deloval naj bi torej zakon ponudbe in povpraševanja na trgu kapitala, blaga, storitev in delovne sile. To pa bo mogoče le, če bomo uspeli odpraviti republiške meje, če bo kapital postal bolj mobilni in če bo podjetniška filozofija prevladala v vsej Jugoslaviji, ne pa le na severu. Če se to ne bo zgodilo, bo usoda Anteja Markovića podobna kot je bila Mikuličeva.

Na koncu smo glavnega direktorja pobarali, kaj misli o zakonu o podjetjih in povečevanju pristojnosti direktorja. Številni sindikalni aktivisti se namreč razburjajo, da delavci nimajo več osnovnih pravic, da jih direktor lahko vrže čez noč na cesto in podobno. Dobili smo odgovor, da Mirko Kaluža večjih pristojnosti od dosedanjih zase ne potrebuje, rabi pa jih za nadaljnji razvoj podjetja. Jasno je, da se z večanjem pristojnosti direktorja veča tudi njegova odgovornost za razvoj podjetja, na kar pa marsikdo pozablja.

Magister Bojan Dolar, direktor delovne organizacije Tuba Ljubljana

Od »ukazovalnega« vodenja do pristnega sodelovanja

Okusi so različni: eni si umivajo zobe s to pasto, drugi se osvežujejo z onim sprejem, tretjim najbolj diši ta pa ta parum... Éno je pa gotovo: večina vseh teh dobrin, je pri nas spravljena v lično embalažo, ki jo že častiljivih 60 let izdeluje ljubljanska Tuba. Tle podatki vas bodo o tem gotovo prepričali: njihovih 330 delavcev (polovica je žensk) »pokrije« 70 odstotkov potreb jugoslovanskega trga po embalaži (tretjino izvozijo za 1,5 milijona dolarjev); odkar so pred poldrugim letom montirali novo sodobno linijo, so največji proizvajalec aluminijastih tub v državi; po rezultatih, ki so jih dosegli pri proizvodnji kovinske embalaže, so med 29 proizvajalci na prvem mestu pri nas; po metodologiji Gospodarske zbornice so bili v zadnjih treh letih uvrščeni med sto najuspešnejših delovnih organizacij v Sloveniji. Temu primerni so bili tudi osebni dohodki zaposlenih: najtanjša kuverta je bila aprila debela 250 starih milijonov, najdebelejša pa 850, kar pomeni, da so povprečno zaslužili po 390 starih milijonov. O dosedanem delu in načrtih za prihodnje smo se pogovarjali z direktorjem Tube magistrom Bojanom Dolarjem.

Tovariš Dolar, stolček direktorja skupnih služb v tako ugledni firmi, kakršna Color nedvomno je, je bil gotovo udoben in je najbrž tudi v teh kriznih časih še vedno varen. In vendar ste ga zapustili. Vam je kdo nastavil risalni žebliček pod prevleko ali pa vas je picilo še kaj hujšega, da ste iz zaveterja ob

situacij, npr. pri oblikovanju poslovne in razvojne politike, pa tudi v okviru npr. komercialne dejavnosti, financ itd. Skratka: priče smo bili delovni organizaciji v delovni organizaciji. Jaz sem to vedel...
— ... In ste kljub temu sprejeli ta — kot pravi te — izziv. Korajža velja?

Detajl iz Tube (Slika: Sašo Bernardi)

Sori zakrmarili svojo barko po Savi navzdol proti ljubljanski Tubi, ki je bila tedaj — decembra 1984 — na vseh »uradnih« gospodarskih zemljevidih zaznamovana za ne-varen pri- stan?

»Ne, picil me je zgolj — izziv. V Tubi so iskali novega direktorja, ki naj bi uredil skrhane medsebojne odnose predvsem med vodstvenimi delavci, da bi tovarna dosegala vsaj takšne poslovne rezultate, kakršnih so bili dotlej vajeni tako delavci kot tudi občinarji, in premaknili stvari na področju razvoja. Prav v tistem času sem tudi zaključeval podiplomski študij ekonomije in ker sem si v Colorju že nabral nekaj izkušenj, ki bi se jih dalo koristno uporabiti, sem se odločil za ponujeno priložnost.«

— Ne bomo vas spraševali, ali ste se kdaj (po)kesali tega koraka ali ne. Če se zdaj ozrete za teh, skoraj pet let nazaj, kakšna je bila Tuba tedaj?

Sestavljena je bila iz dveh proizvodnih temeljnih organizacij združenega dela, od katerih je večja — tozdr Tabul — v bistvu predstavljala celotno delovno organizacijo, saj je bila od drugega tozdr kar devetkrat večja. Pa ne le po obsegu poslovanja, temveč tudi po številu zaposlenih. Iz tega je izhajalo, da so bile odločitve tega tozdr takorekoč že odločitve, ki so morale veljati za vso firmo. To z drugimi besedami pomeni, da sta bila drugi tozdr in delovna skupnost skupnih služb pravzaprav v podrejenem položaju, saj njihovi interesi, potrebe in predlogi največkrat niso bili dovolj upoštevani. Zato je prihajalo do različnih konfliktnih

»Ja, malček poguma človek že mora imeti, da se loti takšnega zalogaja. V takšnih položajih je zelo pomembno, da se jasno opredeli temeljne cilje organizacije, jih pošteno razloži čim širšemu kolektivu in jih začne uresničevati skladno z dogovorjenimi načeli in pravili ravnanja.«

— Tole se sliši bolj preprosto, kot je v resnici najbrž bilo. Kakšen sprejem ste pravzaprav doživeli ob prihodu za prvega moža Tube?

»Rekel bi, da so me sprejeli v skladu z mojimi pričakovanji — kot neobremenjenega človeka, ki bo najbrž znal poskrbeti, da bi se čim manj ukvarjali sami s sabo in čim več s poslovanjem. Seveda pa so se nekateri še vedno ogrevali za ohranitev položaja, kakršen je bil, medtem ko so drugi v mojem prihodu videli predvsem priložnost, da bi slednjič le uresničili tisto, kar bi že prej lahko. Sam pa s prilagajanjem na novo delovno mesto nisem imel nobenih težav, čeprav moram priznati, da je bilo kdaj pa kdaj tudi kaj neprijetnega, saj je bilo treba že kot na začetku razčistiti z nekaterimi starimi grehi.«

— Kaj hočemo, vsak začetek je težak. Pa pustimo to ob strani: bolj nas bo zanimalo, kako ste se lotili svojega osrednjega poslanstva.

»Začeli smo orati na dveh poljih hkrati. Na področju tekočega poslovanja smo poiskali priložnosti, ki so nam omogočile, da smo začeli nekoliko bolje delati. Počasi smo zmanjševali izmet — sprva za tretjino, kasneje za slabo polovico — in izboljševali kakovost proiz-

vodov; okrepili smo odnose s poslovnimi partnerji, ali še natančneje povedano: delati in vesti smo se začeli bolj poslovno. Seveda pa smo začeli iskati tudi možne razvojne programe...; spet smo odprli vrata razvojni dejavnosti.

Po drugi strani pa smo začeli bolj sistematično delati na področju medsebojnih odnosov, kakor pravimo razpoloženju v tovarni, in sicer tako, da smo sodelavcem pojasnjevali poslovne cilje in rezultate, ki naj bi jih dosegli — in se začeli več pogovarjati in bolje seznanjati z vsem, kar se dogaja v firmi in okoli nje. Vsakdo, če ga je le zanimalo, je lahko izvedel tisto, kar je bilo najpomembnejšega, tudi prek Informatorja, ki smo ga začeli spet izdajati, in prek pisnih gradiv za seje delavskega sveta in drugih organov. Skratka, vsak član kolektiva je lahko bil neposredno — brez nekih glasnikov — obveščen in si je lahko ustvaril svoje mnenje. Vse skupaj pa smo povezovali s tem, da smo

Odločili smo se, da bomo šli od vrha navzdol. Zdaj smo prišli do drugega nivoja — do vodij notranjih organizacijskih enot. Končni cilj pa je, da bi bili vsi člani kolektiva poznali vrednote in načela, na katerih temeljita — ali bolje, naj bi temeljila — filozofija in politika Tube, da bi ju sprejemali za svoje in se skladno z njima tudi ravнали. Rezultati naj bi se pokazali v enotnosti kolektiva, četudi bi se posamezniki med seboj razlikovali. To je pravzaprav pogoj, da bi prešli od »ukazovalnega« vodenja do vodenja, ki temelji na medsebojnem zaupanju, spoštovanju in pripravljenosti za sodelovanje. To je nasprotje razmišljanja, da so nekateri v tovarni zato, da opazujejo, kako se stvari dogajajo, opozarjajo na probleme in težave ter da te probleme in težave rešujejo. Šele tako ozračje pravzaprav omogoča izrabo vseh možnosti znotraj in zunaj tovarne, na vseh področjih.«

— Seveda je to proces, v katerem gre za spremembo razmišljanja, za ustvarjanje nove delovne kulture itd., zato je tudi dolgotrajnejši in mislim, da bolj zahteven od sprememb na drugih področjih, tudi na tehnično-tehnološkem. Kakšni pa so vaši načrti na teh dveh področjih?

»Vodilna ideja, ki je še nismo dokončno opredelili, je poenostavljeno rečeno naslednja: Tuba bo izdelovala embalažo za potrebe kozmetične in farmacevtske dejavnosti pa tudi za vse tiste, ki se bodo lahko vključili v naše okvire, kot sta npr. živilska in kemična dejavnost, ki bo najbolj prodajala izdelke našim kupcem tako na domačem kot tudi na tujih tržiščih.«

Prišlo bo do pomembnih sprememb. Najti bomo morali npr. primeren način povezovanja in usklajevanja obeh dejavnosti, s katerima se ukvarjamo v tovarni in ki sta pogosto v navzkrižju, najti torej način za njun hiter razvoj in rast. Do sprememb pa bo prišlo tudi na področju organiziranja oziroma delitve dela. S tem v zvezi razmišljamo o oblikovanju profitnih centrov.«

— Tovariš direktor, v zadnjem času smo skoraj na vsakem koraku pričeli naraščanju tehnoloških presežkov, ki utegnejo v tem »zloglasnem« prehodu na razmere tržnega gospodarstva še povečati že tako ogromno armado brezposelnih. Kaj se bo na področju zaposlovanja zgodilo pri vas?

»Izhajamo iz tega, da je treba kar naprej povečevati produktivnost — konkurenčnost, zmanjševati stroške. Zato prihajamo do novih investicij, s katerimi naj bi postopoma avtomatizirali še tista dela, ki jih zdaj opravljamo ročno. Vsaka nova linija — pri tem imam v mislih proizvodno linijo Tube — je že sama po sebi zasnovana tako, da je njena produktivnost za dva do trikrat večja od obstoječih. Avtomatiziranje in posodabljanje proizvodnih zmogljivosti, uvajanje novih tehnologij bo res da zahtevalo manj zaposlenih in tudi prekvalifikacije; to bomo tako speljali, da nikomur ne bo treba na cesto in da nihče ne bo prizadet ali ogrožen. Je pa tako, da zmanjševanje števila zaposlenih sedaj omogoča večje zaposlovanje kasneje. Mogoče bo več investirati in s tem odpirati nova delovna mesta. Ob večji konkurenčnosti seveda...«

— Za konec pa še eno, za vas morda neprijetno vprašanje: zakaj je prišlo lani pri vas v Tubi do stavke?

»Naj bi zaradi prenizkih plač in neustreznih razmerij med plačami posameznih skupin del in nalog. To je res. Vendar to še ni vse. Izkazalo se je namreč, da so do stavke pripeljale tudi druge stvari. Kot na primer to, da so nekateri uporabili že stare in preizkušene metode in poti pa tudi splošne družbene razmere in izkoristili svoje delovne in družbenopolitične položaje ter s polresnicami pa tudi podtikanji ustvarili tako ozračje, v katerem ni bilo težko pridobiti dela kolektiva za prekinitvev dela.«

Iz tega smo izluščili dvoje. Prvič, z ljudmi je treba nenehno delati; z ljudmi je treba znati delati. To je naloga vodij. Drugič: kakršne koli že razmere so, ni mogoče pristajati na razmišljanja, da smo si vsi enaki, ker bi nas to kaj hitro lahko pripeljalo do tega, da bi si bili na koncu res vsi — enaki...«

Damjan Križnik

Bojan Dolar

opredelili mesto in vlogo kolegija delovne organizacije in začeli oblikovati vodstveno ekipo za nove čase. Informacije so postale javne, sprostili smo komuniciranje.

Veliko pozornosti smo namenili vodenju na vseh ravneh in načelom medsebojnega sodelovanja. Začeli pa smo tudi s prilagajanjem organizacijske strukture popreje izoblikovani strategiji tovarne. Tako smo na novo ustanovili sektor kontrole kakovosti in razvojno-investicijski sektor, okrepili komercialno področje in področje informatike ter začeli pripravljati vse potrebno za konstituiranje enovite delovne organizacije.«

— To so bili nedvomno smeli in odločni koraki naprej, ki pa gotovo niso bili tako lahki, kot se morda zdi na prvi pogled.

»Moram reči, da so se prav v tem obdobju pogoji za gospodarjenje v Tubi bistveno poslabšali. Če smo ob koncu leta 1984 na tujih trgih dosegali tudi za tretjino višje cene kot doma, je bilo že sredi leta 1986 ravno narobe. Toda takšne možnosti je bilo treba predvideti in se nanje kar najbolje pripraviti. Uspelo nam je prebroditi najtežje obdobje, tako da smo se prilagodili vrsti ukrepov na vseh področjih poslovanja. Uspešnost je pač v hitrem in učinkovitem prilagajanju spremembam.«

Težavno je bilo zaorati ledino tudi na področju inovacijske dejavnosti, vendar se nam je zdelo to pomembno predvsem zato, da tudi na ta način pridobimo čim širši krog sodelavcev za reševanje problemov. Temu področju še sedaj namenjamo precej pozornosti.«

— Zanimivo bi bilo slišati, kako to počnete?

»Lani smo, na primer, začeli sistematično izobraževati vodilni kader v tovarni, da si obnovi znanje in razširi obzorja s področja vodenja. Zapoved se je glasila: vsem svojim sodelavcem olajšati delo in jim zagotoviti možnosti, v katerih bodo lahko prišle do veljave njihove pobude, znanje in sposobnosti. To traja.

Anketa o dopustih

TUDI PRIKOLICE SO DRAGE

Letošnji dopusti bodo prav gotovo bolj siromašni kot prejšnja leta, saj so cene in inflacija storili svoje. Marsikdo bo morje gledal le na slikah in po televiziji, našli pa se bodo tudi taki, ki se bodo med počitnicami hladili na Havajih, Bahah, Azorih... Kako pa bo z dopusti v nekaterih slovenskih delovnih organizacijah, smo zadnje dni maja poskušali izvedeti s krajšo anketo kar po telefonu.

Jana Munih, kadrovska služba, KOTEKS TOBUS, LJUBLJANA

Za naše delavce je kar dobro poskrbljeno, saj imamo počitniški dom v Portorožu, gasonjere v Kranjski Gori, Bovcu in Novalji ter prikolicice v Finidi, Medulinu in Novalji. Cene bomo poskušali dokončno oblikovati junija, imamo pa tako veliko različnih cenovnih kategorij, da cen nima smisla naštevati. Največ zanimanja je za letovanja v prikolicah, na žalost pa je povpraševanje večje od ponudbe, saj so 10-dnevne izmene v sezoni povsem zasedene. Za bivanje v prikolicah bo treba v glavni sezoni odšteti sto tisočakov na dan, v pred- in posezoni pa 75.000 dinarjev. Dobili smo tudi že regres, ki smo ga delili po točkah glede na višino OD, tako da je bil najvišji regres 1.060.000 dinarjev, najnižji 670.000, vmes pa sta bila še 720.000 in 900.000 dinarjev.

Ivo Štefan, referent za šport, rekreacijo in letovanje, Brest Cerknica

Pri nas imamo samo prikolicice in to kar 40: Pagu, Rabu, Krku, v vzhodni in zahodni Istri ter v termalnih zdraviliščih, ali kar v trinajstih različnih krogih. Zanimanje za letovanje je letos nekoliko manjše kot lani. Vzroke za to vidimo v veliki podražitvi (indeks je kar 700), zaradi omejitev in boljše organizacije del pa imamo v naši DO kolektivni dopust. To je ovira, saj 360 zaposlenih ne more naenkrat na dopust. V glavni sezoni je vse polno cene, pa se, odvisno od velikosti prikolic, gibljejo od 60.000 do 80.000 dinarjev. V pred in posezoni so cene za 20.000 dinarjev nižje. Pri nas so izplačani že regres za letni dopust, ki je povprečno 1.200.000 dinarjev.

Zmaga Uršič, vodja splošnega sektorja, DO KZ Agraria Koper

Da nas niste zamenjali z bivšim istoimenskim večjim podjetjem? Pri nas imamo bolj malo tovrstnih zmogljivosti, saj imamo apartmaje le v Kaninski vasi, Maredi in Malem Lošinju. Zanimanje delavcev ni ravno veliko, saj smo na obali. Prijave in razdelitve počitniških paketov gredo prek Droge Portorož, zato sploh ne vem za natančne cene, lahko vam pa povem, da je bil pri nas izplačan regres v dveh kategorijah in sicer 510.000 in 670.000 dinarjev.

Erna Kolar, referentka za družbeni standard, Cinkarna Celje

Pri nas imamo šestnajst prikolic, dom v Logaški dolini ter apartmaje in garsonjere v Puli, Maredi in na Cresu. Najetih imamo tudi nekaj sob in bungalovov, in to v Crikvenici, Zadru, Makarski ter v zdravilišču Banovci. Zanimanje delavcev za dopustovanje v naših počitniških zmogljivostih je veliko, tako da je zasedenost skoraj 100-odstotna. Cene so seveda različne,

za bivanje v prikolicah je treba odšteti 50.000 in v garsonjerah 70.000 dinarjev na dan, soba v domu v Logarskih dolini pa stane 4000 dinarjev na dan za naše in 20.000 za druge delavce. Pred dopusti smo izplačali enotni regres v višini 750.000 dinarjev, dodatni regres pa so dobili še tisti, ki bodo letovali v najetih sobah.

Branko Horjak, vodja družbenega standarda, Primat Maribor

Mi smo bolj majhno podjetje, tako da imamo le osem prikolic, štiri v Novigradu in štiri v Pakoštanah, brunarico v Catežu, v najemu pa imamo počitniški dom v Biogradu s 60 ležišči in apartma v Barberigi. Zasedenost je zadovoljiva, saj je zanimanje delavcev za tak način preživljanja dopusta veliko, ker pa je Primat zdaj v težkem položaju, smo skušali delavcem pomagati z nekakšnim dvojnimi regresom. Izplačali smo v povprečju 700.000 dinarjev, kar zadostuje za 10-dnevno bivanje v Biogradu. Deset dni bivanja v prikolicah stane 800.000 dinarjev, delavci pa lahko odplačajo v petih obrokih.

Franc Žagar, vodja splošnega sektorja, Rudnik urana Žirovski vrh

Naši delavci izkoriščajo predvsem prikolicice, osem jih

imamo in samo eno eno v Cateških toplicah, sedem pa ob morju. Imamo tudi stanovanjski kontejner v Moravskih toplicah, tri apartmaje na Rogli ter garsonjere na Cresu, v Lošinju in v Strunjanju. Te zmogljivosti so sorazmerno slabo zasedene, saj se je kupna moč prebivalstva precej zmanjšala. Izmene so deset - in sedemdnevne, cene pa od 80.000 do 100.000 dinarjev na dan, ki čemur morajo seveda pristišeti še spremljevalne stroške. Pri tem pa regresu seveda ne pomagajo veliko, saj smo dobili le od 400.000 do 600.000 dinarjev.

Boris Mlekuž, referent za organizacijo nagrajevanja, TKK Helios, Srpenica

Vse stvari okoli letovanja

ureja matična organizacija Helios iz Domžal, tako da vam ne bom mogel postreči z natančnimi podatki. Na dopust gremo lahko na Cres in Mali Lošinj in skoraj po vsej Istri, tako v prikolicice kot v zidane objekte. Lahko rečem, da so zmogljivosti ob morju dolno zasedene, cene so različne, gibljejo pa se od 30.000 dinarjev na dan v prikolicah do 80.000 dinarjev v garsonjerah. Helios ima nekaj prostora še v Kaninski vasi, na Veliki Rogli in na Krvavcu, te pa izkoriščajo večinoma Domžalčani. Pred dopusti so nas razveselili še z enotnim regresom v višini 1.050.000 dinarjev.

Maja Lasnik, organizatorica letovanja in izletov Železarna Ravne

V Železarni imamo na voljo šestnajst krajev ob morju in osem zdravilišč. Svojih zmogljivosti imamo bolj malo, večinoma pa dopustujemo tako, da si jih izmenjavamo z nekaterimi DO po pogodbi o izmenjavi. Naš najpomembnejši objekt je počitniški dom Portorož z 260 ležišči, v najemu pa imamo tudi precej počitniških apartmajev in gasonjer.

Poleg obmorskih letovanj organiziramo tudi dopust na Češkem, vse izmene so desetdnevne. Letos prvič nimamo prikolic, saj se je izkazalo, da je oskrbovanje predrago. Različnih cen je dejansko ogromno, odvisne pa so od kraja, obdobja in zmogljivosti. Zanimanje za dopust je seveda veliko, čeprav letos morda nekoliko manjše kot lani, pa vendar skoraj stoodsotno.

Zadnjega dne v maju smo dobili tudi enotne regrese po 1.540.000 dinarjev, kar niti ni tako malo.

Igor Drakulić

Tudi trajektne zveze so šibka točka v našem turističnem gospodarstvu. Obljubljajo pa, da bodo letos boljše in kolone avtomobilov v pristaniščih nekoliko krajše. Slika: Andrej Ulaga

Ob rob 13. seji izvršnega odbora RO sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije

DAVKI SUŠIJO ŽEPE IN GRILA

Po podatkih svetovne turistične organizacije je svetovno turistično gospodarstvo lani zabeležilo 390 milijonov turističnih potovanj, kar je za skoraj devet odstotkov več kot leto prej. Za prevoze, prenočitve, prehrano in druge storitve so porabili sodobni nomadi 195 milijard dolarjev. Od te velikanske turistične pogače je dobila naša dežela le skromen košček oziroma dober odstotek. To je pravzaprav le nekaj drobtinic, čeprav bi lahko, vsaj glede na naše možnosti na svetovnem turističnem trgu iztržili precej več.

Sedaj, ko so za nami velika noč in ledeni možje ter smo z eno nogo tako-rekoč že na začetku sezone, je že čas za prve ocene nekaterih stvari, ki bodo v letošnjem letu še kako krojile rezultate dela v gostinstvu in turizmu. Za začetek leta moramo zapisati, da je bil, žal, izrazito neuspešen. Toplo in suho vreme jo je zagodlo našim žičničarjem kot še nikoli doslej. In ker ni bilo prave smuke, je bilo tudi gostov bolj malo. Zato je večina slovenskih žičničarjev letos v še bolj nezavidljivem položaju, kot so bili konec preteklega leta. Blagajne so prazne, možnosti za prepotrebna vlaganja skromne oziroma jih ni. No, ob tem je treba povedati, da v Sloveniji že uresničujemo nekatere predloge splošnega združenja gostinstva in tu-

rizma, ki bodo pomagali upravljalcem žičnic, da se bodo znova postavili na noge.

Ne glede na izrazito neugodno zimo za turistično gospodarstvo pa smo že aprila zabeležili v Sloveniji za dva odstotka več prenočitev kot lani v tem mesecu. Ob štartu v glavno turistično sezono pa da še največ misliti podatek o nenehnem padanju oziroma o vse manjši prodaji hrane in pijače. Časi, ko smo si v lokalni mimogrede naročili kupico piva in nekaj za pod zob, ne da bi se morali ob tem odpovedati pomembnejšim in potrebnijšim stvarim, so namreč za nami. Priložnosti za gostilne je iz dneva v dan manj, saj realna vrednost naših plač vztrajno drsi navzdol.

To našo žalostno revščino seveda še kako občutijo ljudje, ki delajo v turizmu. Ob tem pa si že dolgo časa postavljajo vprašanje, kdaj se bomo v Jugoslaviji poslovili od velikih nesmislov, s katerimi samo poglobljamo naše gospodarske zagate, in začeli delati tudi z glavo. Govorimo eno, delamo pa nekaj tretjega. Hočemo v razviti svet Evrope, pa se od njega le oddaljujemo. Primer: medtem ko v Evropski gospodarski skupnosti pripravljajo znižanje prometnega davka za gostinske in še nekatere druge storitve na 4 do 9 odstotkov (sedaj 14 do 19) pri nas iz dneva v dan bolj pritiskamo na

porabnika. Za pivo, ki se je te dni podražilo za tretjino, velja prav absurdno visok prometni davek: 103-odstotni! Kar 65 odstotkov si prisvoji zvezni proračun, preostalo pa gre v republiško in občinsko malho. Povedano nekoliko drugače: medtem ko ljudje, ki varijo pivo, dobe za steklenico svoje iskane pijače okroglo dva tisočaka, je potrebno zanjo v trgovini odriniti trikrat, v ceneni gostilni pa petkrat toliko!

Ob tem ni čudno, da gre ljudem, ki si služijo svoj vsakdanji kruh s prodajo pijač in hrane, nekoliko za nohte, čeprav ne ponujajo nekaj povsem nepotrebnega oziroma luksuza, ki bi se mu zlahka odrekli. Skratka, ne le zaradi visokih proizvodnih cen, temveč tudi ali predvsem zaradi davčne politike, ki je sprta s slehernim razumom, je promet v slovenskih lokalih manjši, kot bi lahko bil. To pa še kako vpliva na dohodek naših gostinsko-turističnih delovnih organizacij.

Seveda si v tem primeru nikakor ni moč pomagati z liberalizacijo politike osebnih dohodkov. Če ni kje vzeti, potlej tudi sprostitev ne pridejo do prave veljave. To še posebno občutijo delavci v našem gostinsko-turističnem gospodarstvu, ki so po svojih prejemkih že dolgo na samem repu sicer dokaj dolge lestvice osebnih dohodkov v Sloveniji.

S tem v zvezi so na seji izvršnega odbora republiškega odbora sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije povedali, da osebni dohodki v tej panogi še vedno nazadujejo. V letošnjih prvih dveh mesecih so bili v povprečju manj kot 1,4 milijona dinarjev. Ob koncu minulega leta so zaostajali za povprečjem v preostalem gospodarstvu za 12 odstotkov, v letošnjem letu pa se je ta razlika še povečala. Zato gostinski in turistični delavci iščejo najrazličnejše dodatne možnosti za zaslužek, v mnogih primerih na račun kakovosti svojih osnovnih nalog. Glede na gmotni položaj nekatere organizacije ne morejo svojim delavcem zagotavljati niti najnižjih osebnih dohodkov, ki jih predvideva sindikalna lista. Le kako naj od tako »nagrajevanih« delavcev zahtevamo kakovost, prijazen nasmeh in predanost svojem poklicu?

Očitno se nekateri pri nas še vedno ne zavedajo resnosti gospodarskega položaja in da je naša prihodnost v mnogočem odvisna prav od ljudi, ki delajo v gostinstvu in turizmu. Če bi se, potlej ta gospodarska panoga ne bi bila tako zapostavljena, kot je, in bi imela status izvoznika. Pa ga, čeprav je njen delež v izvozu vse večji in glede kakovosti v samem vrhu, še vedno nima.

Andrej Ulaga

STRANKAM NE SMEMO DOVOLITI PREŠTEVANJA DELAVCEV

Hotenja po prenovi sindikata odpirajo vrsto vprašanj in razmišljanj, kakšna naj bo politika sindikata v prihodnje, glede na vsebino, organiziranost in metode delovanja, ne nazadnje tudi o tem, kakšen naj bo odnos sindikata do drugih družbenopolitičnih organizacij in porajajočih se zvez.

Pomemben premik, ki ga nameravamo storiti s prenovi sindikata, je vsekakor ta, da se bo sindikat osvobodil številnih nalog, ki mu jih je država prepisala z zakonodajo, zlasti z zakonom o združenem delu. Razmišljanja in zahteve članstva, da mora postati sindikat predvsem organizacija delavcev, ki bo varovala interese, povezane z ekonomskim in socialnim položajem, so dobile svojo podlago prav v tezah, s katerimi se članstvo večinoma strinja.

gajalske funkcije, na osnovi katere se bo zavzemal za boljši ekonomski in socialni položaj delavcev, za realno ekonomsko ceno dela, za varstvo delavcev v smislu varovanja zaposlitve, za uveljavljanje pravic, ki izhajajo iz ratificiranih mednarodnih konvencij, za varstvo presežnih delavcev, sindikalnih aktivistov in stavkajočih ter za aktivno socialno politiko.

Druga raven delovanja sindikata pa se bo uresničevala v ustanovah političnega sistema, ki so pristojne za sprejemanje zakonov in drugih aktov, ki vplivajo na ekonomski in socialni položaj ter na pravice delavcev. Na tej ravni bo potrebno na podlagi sprememb ustave omogočiti sindikatu, naj nastopa s svojimi pobudami, stališči, zahtevami in ukrepi, prav tako pa tudi kot predlagatelj zakonov in drugih aktov, ki urejajo družbenoekonomski in socialni

delavcev, se torej ne more identificirati s posameznimi političnimi programi različnih organizacij in zvez.

Ne moremo namreč dopustiti, da bi katerakoli organizacija ali zveza za uveljavitev svojih političnih interesov v boju za oblast izrabljala sindikat.

Tudi pri uveljavitvi večstrankarskega sistema menim, da identifikacija sindikata z različnimi političnimi programi delavcem ne bi bila v korist, ne le zato, ker bi sindikat izgubljal svojo razredno vlogo, marveč bi z odpiranjem teh vprašanj izgubljal svojo moč in enotnost v prizadevanjih za uveljavitev avtentičnih interesov in zahtev delavcev.

Samo takšna vloga in odnos do teh vprašanj bosta sindikatu omogočila, da bodo vanj vključeni delavci na razredni osnovi, pa naj bodo to člani Zveze komunistov, člani Zveze socialistične mladine ali člani socialnodemokratske zveze in drugih zvez.

S tem seveda ne mislim, da bi morali v sindikatu zagotoviti unitarizem, saj vendar poudarjamo pluralizem delavskih interesov glede na njihov različen ekonomski in socialni položaj. Mislim pa, da je učinkovitost in udarnost sindikata v izražanju zahtev in interesov delavcev mnogo večja, če se bo ukvarjal resnično z delavskimi vprašanji.

Različne oblike organiziranosti pa mu bodo glede na različne ravni institucij, v katerih se sprejemajo odločitve, omogočile hitrejše in neposrednejše doseganje ciljev, ki so povezani z izraženimi interesi oziroma zahtevami.

Jože Šketa

Zdravilišče Topolšica USPEŠNA LIKOVNA KOLONIJA GRADBENIH DELAVCEV

Lani so delavci Gradbeno industrijskega podjetja Vegrad ob tridesetletnici podjetja zelo uspešno pripravili vsakoletno kulturno srečanje gradbincev iz vse Slovenije. Pobudnik likovne kolonije na srečanju pa je bil takratni predsednik sindikata v Vegradu **Slavko Hudarin**.

Ker je lani likovna kolonija dobro uspela, se je komisija za kulturo pri konferenci sindikata Vegrada odločila, da jo pripravijo tudi letos.

Tako so se zbrali slikarji gradbinci v zdravilišču Topolšica in v tamkajšnjih parkih in na velenjskem gradu našli dovolj motivov za sproščanje svoje umetniške ustvarjalnosti.

Pri delu jih je usmerjal akademski slikar Lojze Zavolovšek, ki vedno rad sodeluje v podobnih akcijah. Navdušen je bil nad ustvarjalnostjo in umetniškim izražanjem sli-

karjev amaterjev, njihovo naravno nagnjenost k likovnemu izražanju pa je dopolnil s svojimi bogatimi strokovnimi in umetniškimi izkušnjami.

Med delom sta slikarje amaterje obiskala predsednik republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije **Franc Berginc** ter predsednica za kulturo pri tem odboru **Katjuša Borsan**. Njihovo umetniško ustvarjanje pa so si seveda ogledali tudi organizatorji in predstavniki pokrovitelja - občinskega sindikalnega sveta Velenje in Tiskarne Velenje.

Najboljša dela so izbrali za razstavo, ki jo bodo pripravili na 11. kulturnem srečanju gradbincev, ki bo ob dnevu gradbincev letos v Kranju, razstavili pa bodo tudi vsa preostala likovna dela, najprej v galeriji Vegrad, nato pa še po drugih gradbenih delovnih organizacijah Slovenije.

M. Z.

Prireditelji likovne kolonije gradbincev v pogovoru z enim izmed udeležencev.

Seveda pa je vprašanje, kako naj bi sindikat branil interese delavcev tedaj, ko mu je omogočeno, da svoja stališča, pobude in zahteve neposredno uveljavlja le v organizacijah združenega dela pred samoupravnimi in poslovnimi organi, medtem ko je doslej lahko svojo politiko uveljavljal v institucijah političnega sistema le posredno, z usklajevanjem svojih pogledov in stališč v socialistični zvezi ali v družbenopolitičnem zboru.

Neposredno izražanje interesov in zahtev delavcev pred zbori združenega dela je bilo, žal, le izjema, ne pa pravilo glede na to, da živimo v delavski državi in da je sindikat organizacija delavcev. Takšna vloga Zveze sindikatov terja v procesu prenove odločne spremembe, tako v ustavi, zlasti v skupščinskem sistemu, kot tudi v odnosu do socialistične zveze, drugih družbenopolitičnih organizacij in zvez, ki se zdaj vključujejo v socialistično zvezo s svojimi političnimi programi, večino teh pa z interesi delavskega razreda ter njegovim ekonomskim in socialnim položajem nima skoraj nikakršnih stičnih točk.

Delovanje sindikata bo seveda tudi v prihodnje potekalo na dveh ravneh, in sicer na temeljni v podjetjih, kjer bo sindikat neposredno uresničeval svojo politiko in zahteve postavljaj samoupravnim in poslovnim organom v družbenih podjetjih ter poslovnim strukturam v drugih oblikah lastninskih odnosov na podlagi kolektivnih pogodb in razvijanja po-

položaj delavcev. V tem primeru je seveda vprašanje, ali naj se politika sindikata predhodno usklajuje v socialistični zvezi, torej z drugimi deli fronte, ali ne, pri čemer se vsiljuje vprašanje, kakšna je lahko v tem primeru samostojnost in neodvisnost sindikata pri oblikovanju in uveljavljanju politike, kot tudi, kako in kje naj sindikat uveljavlja svojo politiko ob morebitni odpravi družbenopolitičnega zbora. Ne glede na to, da je večino vprašanj, ki se nanašajo na ekonomski in socialni položaj delavcev, že doslej obravnaval zbor združenega dela, v katerem pa je sindikat lahko uveljavljal svojo vlogo le na osnovi predhodnega animiranja delegatov tega zbora, torej posredno, ne pa neposredno, kar mi zahtevamo. Prav tako treba poudariti, da delovnopravna zakonodaja, zakon o združenem delu, kot tudi zakon o podjetjih v nobenem izmed določil ne opredeljuje vloge drugih družbenopolitičnih organizacij, marveč je tu opredeljena le vloga sindikata.

Ob vseh teh vprašanjih je potrebno tudi opredeliti naš odnos do socialistične zveze, drugih družbenopolitičnih organizacij in zvez, predvsem zato, ker naj bi se delavci, člani sindikata, poistovetili predvsem z njegovim programom, nikakor pa ne moremo dopustiti kakršnekoli oblike razslojevanja in preštevanja delavcev, ki bi temeljilo na različnih svetovnonazorskih, političnih ali celo nacionalnih opredelitvah posameznega člana. Če postavljamo trditev, da je sindikat organizacija

V Radencih POSVETOVANJE O VARSTVU PRI DELU V TEKSTILNI INDUSTRIJI

Inštitut za varstvo pri delu in varstvo okolja Maribor ter Društvo varnostnih inženirjev in tehnikov Pomurja - Murska Sobota sta sredi aprila pripravila v Radencih 2. republiško posvetovanje o varstvu pri delu v tekstilni industriji.

Posvetovanje o humanizaciji dela, izobraževanju in tehničnem varstvu, je bilo strokovno izredno uspešno in kvalitetno, predvsem zaradi aktivne udeležbe priznanih strokovnjakov z republiškega komiteja za delo in republiškega inšpektorata dela, medicine dela in strokovnjakov iz neposredne proizvodnje.

Po obravnavi strokovno izredno kakovostnih referatov s področja varstva pri delu v tekstilni industriji so udeleženci posveta oblikovali in sprejeli naslednje sklepe:

- strokovna posvetovanja o varstvu pri delu naj postanejo redna oblika obravnavanja te problematike, na njih pa naj sodelujejo predvsem strokovnjaki medicine dela, delavci, ki strokovno opravljajo naloge VPD in odgovorni poslovniki delavci;

- poglobiti povezavo in sodelovanje z visokošolskimi organizacijami in ozdi, ki se strokovno ali raziskovalno ukvarjajo z var-

stvom pri delu;

- v tekstilni industriji Slovenije poenotiti:

- programe teoretičnega in praktičnega usposabljanja in uvažanja v delo;

- vsa dela in naloge s povečanimi nevarnostmi.

- normativno ureditev v samoupravnih splošnih aktih.

- Zdravstvene organizacije, ki spremljajo zdravstveno stanje delavcev v tekstilni industriji, naj ga spremljajo z vsemi potrebnimi kazalci, ki so potrebni tudi kot dokaz za uveljavljanje beneficirane delovne dobe tekstilnih delavcev;

- zdravstvena ocena in analiza delovnih mest, tako da bo metoda dela enaka pri vseh tekstilnih organizacijah ter da bodo rezultati ocene in analize praktično uporabni v ozdih;

- v skrbi za svoje zdravje delavcev podpiramo zdravstveno rekreacijo - razgibanje med delom in zunaj, povsod tam, kjer je glede na naravo dela to potrebno;

- zaradi varovanja življenja in zdravja tekstilnih delavcev ter varovanja delovnega in življenjskega okolja naj se dosledno upoštevajo zakonski predpisi (zlasti nevarnih in škodljivih snovi ipd.);

- v celoti podpiramo prizade-

vanje republiškega sindikata tekstilnih delavcev za priznanje beneficirane delovne dobe na vseh tistih delih, kjer zdravstvenih okvar in drugih škodljivosti v zvezi z delom ni mogoče odpraviti.

Delavci v tekstilno-usnjarski industriji pa se bomo zavzemali za izboljšanje delovnih razmer delavcev tako, da bomo odpravili možnosti za nastanek zdravstvenih okvar in drugih škodljivosti, ki povzročajo nastanek invalidnosti in nezmožnosti za delo;

- v ozdih naj se dosledno držijo zakonskih določil o organiziranosti in pristojnostih delavcev, ki opravljajo strokovne naloge varstva pri delu ter se jim zagotovijo potrebna finančna sredstva in omogoči popolna samostojnost pri odločanju o zadevah s področja varstva pri delu;

- dosledno upoštevati zahteve za varno delo že pri projektiranju, investiranju in vzdrževanju tekstilnih objektov in opreme.

Z izpolnjevanjem teh nalog in doslednim uveljavljanjem zakonskih določil, ki urejajo varstvo pri delu, bomo zanesljivo pripomogli k dvigu humanizacije in varstva pri delu na takšno raven, kot pripada delavcu že po ustavi, in mu zagotovili varno delo ter varnejši jutri.

Že lep čas prebiramo različne sestavke o nujnosti treh reform – gospodarske, politične in prenovne ZK – o bistvenem v teh reformah pa je povedanega bolj malo. In kaj je bistveno? To je (ne)moč delavcev (bolj sodobno – ustvarjalcev materialnih in duhovnih dobrin) v prizadevanjih za izboljšanje naših življenjskih razmer. Spolitizirano javno prekanje o vsem mogočem in nemogočem ustvarja videz, kot da je mogoče poiskati izhod iz krize le z bohotenjem različnih alternativnih gibanj, z uveljavljanjem pluralizma idej, z govorjenjem o demokraciji, ne pa in predvsem s trdnim ustvarjalnim delom, to je z veliko večjo delovno vnemo, kot jo kaže »jugoslovanski delavnik«, skratka, z veljavo časti in oblasti dela. Obravnava takšnih vprašanj je, razumljivo, dokaj bolj dolgočasno in nevhvaležno opravilo kot »se iti« ustanavljanje strank in iskanja somišljenikov, vendar se ga tudi nove stranke (pa naj bodo pod dežnikom SZDL ali na dežju) ne bodo mogle izogniti. Naj predstavniki teh strank še tako zviška govorijo o marksizmu – eno iz njegovih nauka bo držalo tudi v prihodnje: najprej je treba jesti, šele potem lahko pridejo na vrsto tudi druge stvari.

Na enega zaposlenega kmalu že štirje upokojenci

Podatki o tem, kako delamo, da bi imeli kaj jesti, pa niso prijetni. Medtem ko je v Evropi invalidska vsaka peta pokojnina, je pri nas vsaka druga. Za ta neslavni rekord ni zaslužno le zdravstveno stanje jugoslovanskega delavskega razreda, temveč nepremišljena in kratkoročna ekonomsko-socialna politika, ki daje možnost, da s predčasno upokojitvijo rešujemo celo probleme tistih, ki šele čakajo na zaposlitev. Tako se je v nekaterih republikah in pokrajinah zadnja leta lahko invalidsko upokojil skoraj vsakdo, ki je to želel. Ta pokojnina pa je za 15% večja od starostne.

Od leta 1981 do 1987 se je število invalidsko upokojenih ljudi povečalo za skoraj četrtino. Ko so na zvezni ravni končno le uvideli, da takšna politika vodi le k siromašenju pokojninskih skladov, so predlagali spremembo zveznega pokojninskega zakona, ki bi moral vsako leto zmanjšati število teh upokojencev za desetino.

Tudi za socialne dajatve odmerja materialno povsem osiromašeno gospodarstvo ogromno denarja. Morda je tudi to razlog, da je Ante Marković v svojih programskih govorih socialni politiki namenil malo prostora. Povedal je le, da potrebujemo socialno politiko in politiko družbenega razvoja, ničesar pa o ciljih teh politik in o tem, kako naj bi ju operacionalizirali in uresničili. Slednje je, kot kaže, odstopil strokovni preučitvi.

Glede na sodobne tokove razvoja doma in v svetu pa bo vendarle potrebno nanovo opredeliti posameznike in skupine, ki jim je socialna politika namenjena, in razmisliti o ustreznosti in učinkovitosti nekaterih oblik solidarnostne pomoči. V sodobnem svetu in tudi v družbah, v kateri lastnina ni več najbolj pomemben dejavnik razslojevanja ljudi, se namreč pojavljajo nova jedra revščine.

Še težavnejša kot opredelitev socialne pa bo opredelitev ciljev in področij dolgoročne zastavljene politike družbenega razvoja; ne nazadnje tudi zato, ker obe politiki posegata v zelo različne družbene procese.

Med pomembnimi cilji politike razvoja je nedvomno skrb za nor-

Res najprej jesti – ali kako drugače brati Marxa

KOTEL REVŠČINE BO EN SAM ALI PA GA NE BO

malno obnavljanje prebivalstva. Dolgoročno usmerjena politika družbenega razvoja bo morala odgovoriti na takšna vprašanja, kot je npr. pojav »ostarele družbe« (leta 2000 naj bi v Sloveniji na enega zaposlenega prišli že štirje upokojenci, kar je nevzdržna obremenitev, tudi če bi se proizvodnost dela močno povečala) in vse večja skupina ljudi, ki jih lahko uvrstimo v kategorijo »nezaposljivih« in za katere v tehnološko visoko razviti proizvodnji ne bo več prostora.

Treba bo odgovoriti tudi na dilemo, komu priznati pravice do ugodnosti socialne politike. Treba se bo odločiti, ali bomo še naprej vztrajali pri državnem monopolu, pri oblikovanju socialopolitičnih in razvojnih programov, ali pa bomo tudi v resnici podprli pluralizem tudi na tem področju.

Če ni kje vzeti, tudi ni kaj deliti ...

Slovo nove – Markovičeve – vlade od pretiranega ukvarjanja s socialno politiko je ekonomsko še kako utemeljeno, saj postaja Jugoslavija en sam velik skupni kotel revščine. Če ni več kje vzeti, tudi ni več kaj deliti. A pogoj za to, da bi se spet nabralo kaj dohodka – je oživitve gospodarstva, kar je tudi glavni cilj Markovičevega gospodarskega programa.

Čeprav je težko z gotovostjo napovedati, kakšne spremembe vse bodo v sistem ekonomskih odnosov vnesli trije novi zakoni (o zunanjetrgovinskem prometu, o opravljanju zunanjetrgovinskih dejavnosti v tujini in devizni zakon), pa je že jasno, da se bo Mar-

kovičeva vlada zavzemala za čim manjšo oblast administracije in za čimbolj sproščen sistem poslovanja s svetom. To kaže že precejšnja sprostitev uvoza.

Po odpravi nekaterih omejitev pri deviznem varčevanju prebivalcev je moč logično pričakovati, da bo Marković naredil tudi naslednji korak pri usmerjanju teh deviz v proizvodne tokove. Tudi ponovno dovoljena prodaja trajnih porabnih dobrin za devize, ob popustu, ki bi lastniku nadomestil razliko med »črnim« in uradnim tečajem, ne bi bila presečenjsje. Takšna sprostitev prometa z devizami bi sicer lahko sprožila razvnete ideološko-teorične razprave, praktično pa bi bila to nedvomno donosna poteza, ki bi že v kratkem času povečala ponudbo deviz na deviznem trgu in tako upočasnila naglo drsenje tečaja dinarja.

Legalizacija »na črno« kupljenih deviz, za kar se zavzema tudi Marković, bi vrnila zaupanje v sistem in v naše banke, prav tako pa bi se povečalo tudi devizno varčevanje. Danes se namreč nihče pretirano ne zavzema za devize. Banke muči vprašanje tečajnih razlik, varčevalec pa se boji številnih nenapovedanih sprememb pri pogojih za varčevanje.

Po domnevi naših bančnikov imajo ljudje devize doma iz treh razlogov: zaradi trenutne nestabilnosti političnih razmer, pa tudi nespodbudnih obresti in strah pred morebitno obdavčitvijo prihrankov.

Da bi doma shranjeni denar zares prišel v banke, pa je potrebno najprej izenačiti domače varčevalce z zdomci, tako da bi oboji

varčevali pod enakimi pogoji in z enakimi obrestmi.

Bomo inflacijo (u)krotili z delnicami

Sprostitev prometa z devizami bi še zlasti otopila vpeljavi delnic nenaklonjeno politično ozračje. Monetarni hit – vrednostni boni, ki jih prodajata dve slovenski delovni organizaciji (Slovenijales in Mercator), so samo predhodnik klasičnega delničarstva, ki mora po mnenju gospodarstvenikov končno prevladati v Jugoslaviji kot ena najzanesljivejših »pilul« za obrzdanje inflacije.

Slovenijales namerava v mesecu dni (kakor hitro bo to dovolil zakon) prodajati tudi delnice, ki bodo zagotavljale pravico do delitve dobička, ne pa tudi do upravljanja podjetja. Če bo banka na njihovo konkurenco odgovorila z ukrepi na področju kratkoročnega varčevanja, se bodo v Slovenijalesu posvetili dolgoročnim delnicam. Za začetek bodo odprli interno borzo. Delnice bodo prodajali svojim delavcem, kasneje pa tudi vsem zainteresiranim državljanom.

Čeprav so torej vrednostni boni takorekoč čez noč postali denarni hit Jugoslavije, vsi razmišljajo o bližnjem času delničarstva. V Hrvaški so že ustanovili nekaj delničarskih društev. Prvo takšne vrste je bilo ustanovljeno v karlovaški Jugoturbini, skupaj s partnerjem iz Kanade. Spiske za nakup delnic pripravljajo tudi v Zdravilišču v Rogaški Slatini. Najmanjša delnica bo stala 10 milijonov dinarjev.

Tudi v Beogradu je pred nekaj dnevi prišlo do spontane ideje:

novinar Politike Zvonko Logar je na seji odbora za gospodarstvo mesta v razpravi o izubarju »14. decembru« (vodovodne storitve) predlagal, naj bi ga spremenili v delničarsko podjetje. Član tega odbora Dragošlav Perišić, sicer samostojni zasebni obrtnik iz Barajeva, se je takoj ponudil, da prevzame celotno podjetje.

Profesor Ivan Ribnikar pa priporoča, naj ne bi hoteli s klasičnim delničarstvom. Najprej bi bilo treba ustanoviti posebne ustanove (v zahodnih državah so to finančni revizorji), ki bi s svojimi podpisi jamčili za realno bilanco nekega podjetja. To je zelo pomembno. Če namreč podjetje prikaže preveliko bilanco, npr. dvakrat večjo od dejanske, bi vlagatelji dobili za polovico manjši dobiček, kot jim pripada, in bi jih torej podjetje »okradlo«. Če pa bi bila prikazana bilanca manjša od dejanske, bi vlagatelji »okradli« podjetje.

Uvedba delničarstva je nedvomno zapleteno delo, zato gospodarstveniki predlagajo tudi ustanovitev iniciativne skupine političnih svetovalcev, ki naj bi pomagali firmam vpeljati ta novi instrument.

Namesto dveh milijard dolarskih rubljev – več vagonov mokrih dinarjev

Naj se ob koncu lotimo še ene tabujске teme, o kateri nismo na mitingih slišali prav ničesar, čeprav smo tudi zaradi nje vsak dan globlje v inflaciji – milijard dolarjev, ki jih Sovjetska zveza dolguje Jugoslaviji.

Presežek v menjavi Jugoslavije s SZ se je v prvih treh mesecih letos povečal za 350 milijonov dolarjev. Ta presežek, ki znaša že približno 2 milijardi dolarjev, poravnava Jugoslavija s tiskanjem denarja brez kritja, kar predstavlja zelo močno žarišče inflacije, še toliko večje, ker se denar tiska na osnovi avtomatizma, ki je vgrajen v zakone.

Franc Horvat, novi zvezni sekretar za ekonomske odnose s tujino, je pred dnevi poudaril, da ta problem resno proučujejo. Rešitve bodo iskali v spodbujanju uvoza iz SZ, upoštevali pa bodo tudi idejo o zmanjševanju vrednosti tečaja obračunskega dolarja v primerjavi z ameriško valuto. To idejo so pred časom že zavrgli, ker so pričakovali devalvacijo rublja. Tudi odločitev ZIS o sprostitvi carin pri uvozu surovin in reprodukcijskega materiala za proizvodnjo za izvoz na konvertibilno tržišče bo po vsej verjetnosti zaviralno delovala na nadaljnjo rast izvoza v SZ, ker bo nedvomno ugodno vplivalo tudi na celotne gospodarske razmere v Jugoslaviji.

Kakorkoli že: presežek v menjavi s SZ je eden ključnih izvorov domače inflacije, zato je treba ta problem čimprej in čimbolj odločno rešiti. Ob tem pa je treba našim podjetjem pustiti tudi nujno potreben čas, da si bodo lahko poiskala nova tržišča.

Če človek že dobro dela, mora tudi vedeti, za kaj dela, to je, ali bo imel kaj od sadov svojega dela ali pa dela za druge in brez prave koristi. Zato je tudi tako zelo pomembno, da se v Jugoslaviji odločimo za takšno delo, s katerim bi lahko nenehno povečevali izvoz v tiste dežele, ki jim največ dolgujemo. Le tako se je mogoče izkupati iz dolgov. Med temi deželami – našimi upnicami – pa ni Sovjetske zveze, pa tudi Slovenije ni med glavnimi »krivci« za ustvarjanje našega še neizterjanega zunanjetrgovinskega presežka na vzhodnih trgih. Vinko Blatnik

NE PREZRITE!!!

KAM NA DOPUST – KAKO NA DOPUST – ZAKAJ NA DOPUST

V teh sušnih časih krvavo resno vprašanje, mar ne? Morda vam bo pa le uspelo najti kakšen odgovor v novem priročniku **KAM IN KAKO NA DOPUST**: Po njem se spleča polistati predvsem organizacijem Zveze sindikatov Slovenije, saj so odgovorne za sooblikovanje možnosti organiziranega oddiha. Priročnik je ustvaril specialist medicine dela dr. Anton Prijatelj. Izšel bo v zbirki Knjižnica Sindikati v okviru založniške dejavnosti ČZP Enotnost. Ker smo prepričani, da bo šla kot vroče žemljice, si jo zagotovite v prednaročilu za 49.000 dinarjev.

Brez te knjižice boste le za dan dopusta odšteli njeno petkratno vrednost. Prednaročniška cena velja le do konca maja, zato pohitite. Z naročili nas lahko zasujete na naslovu ČZP ENOTNOST, Celovška 43, 61000 LJUBLJANA, ali po telefonu na številki (061) 323-951 in 311-951.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost nepreklicno naročamo izvod(ov) brošure KAM IN KAKO NA DOPUST (po ceni 49.000 dinarjev).

Posljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

a) naročeno bomo plačali v zakonitem roku
b) naročeno mi pošljite po povzetju

Žig Podpis naročnika

Kljub okrnjenemu programu v Trziču znova množično

LOVORIKE ŠPORTNIKOM PEKA

Komisija za šport in rekreacijo pri Občinskem svetu sindikatov Trzič že vrsto let pripravlja športna in rekreacijska tekmovanja. Ob 1. maju razglasi najboljše sindikalne organizacije v tako imenovanih delavskih športnih igrah. Letos so na osrednji občinski prvomajski prireditvi na Brezjah pri Trziču predali spominske pokale desetim najboljšim.

Letošnja zima brez snega je nekoliko okrnila igre, saj so odpadla najbolj množična tekmovanja v sankanju, veleslalomu in tekah na smučeh, zaradi težav z vremenom pa so med letom odpadla še nekatera srečanja. Zato so se prireditelji odločili, da v tem krogu tekmovanj razglasijo samo najboljše mesta, ne pa tudi posameznike, saj bi številnim naredili krivico. Kljub tako okrnjenemu programu se je srečanj udeležilo več kot 1100 delavcev in delavk, kar je lepa udeležba, saj se je vsako leto udeleževalo zimskih iger okrog 500 tekmovalcev in tekmovalk.

Delavskih športnih iger 1988/89 se je udeležilo 44 OO ZS iz trziške občine in samo OO ZS Kmetijske zadruge Križe, LB TBG PE Trzič, Doma Petra Uzarja, Zavoda za kulturo in izobraževanje in DPO občine se niso udeležile niti enega tekmovanja. Zanje velja še posebno povabilo na tekmovanja v novem krogu, ki so se že začela.

Najboljša OO ZS v delavskih športnih igrah 1988/89 je bila OO ZS Peko Obutev II, ki je s 7899,95 točke prepričljivo prehitela drugouvrščeno moštvo Peko DSSS

4511,68 in tretjo OO ZS Peko Orodjarna 4313,35. Na naslednja mesta so se uvrstili: 4. Društvo upokojencev 3785,81; 5. Peko Obutev I 2965,73; 6. Rog Cevarna Retnje 2499,10; 7. TOKOS 2470,92; 8. ZLIT 1977, 50; 9. Upravni organ SO Trzič 1460,20; 10. KTL Lepenka 1272,20.

Janez Kikel

Morje je še precej sveže, takole pa že gre... Slika: Andrej Ulaga

SLOVENSKI TABORNIŠKO-PARTIZANSKI MNOGOBOJ

Slovenski taborniki se vsako leto za dan mladosti zberejo na zahtevnem tridnevem tekmovanju, slovenskem taborniško-partizanskem mnogoboju (STPM). Letos sta ga pripravili republiška konferenca Zveze tabornikov Slovenije iz Zveze tabornikov občine Slovenske Konjice v okolici Zreč. Gmotno je veliko pomagala DO Unior, ki je tudi prispevala poka-

le za prve tri ekipe v kategorijah ter pokal za skupno uvrstitev.

Tekmovanje je bilo od 19. do 21. maja, v Zreče pa je prišlo le 43 ekip. Udeležba na STPM je vsako leto slabša, tako da bodo morali na ZTS začeti razmišljati o spremembah in poživitvah tekmovanja. Letos tudi ni bilo nobene ekipe v konkurenci klubovk, tako da so tekmovali le taborniki in tabornice (od 16 do 20 let) ter klubovci (nad 20 let).

Vsi udeleženci so se zbrali v petek pri OŠ Boris Vinter, kjer so reševali topografske teste, test o lovu in ribovolu, zvečer pa so še signalizirali Morsejeve znake s svetilkami. V soboto so morali prvi vstati že ob 3.15, saj je bil štart na vrhu Rogle, v hotelu Planja. Tam so udeleženci popili čaj, vrisali kontrolne točke na specialne zemljevide in se podali v megleno in deževno jutro. Klubovci in tabornice so imeli isto progo, taborniki pa svojo. Prvega dne je petčlanske ekipe poleg orientacijskega pohoda čakalo še risanje skice terena in poti ter minskega polja in profila terena, pisanje opisa poti, prehod prek namišljenega minskega polja, prihod na določeno kontrolno točko pod kotom ter signaliziranje z zastavicami. Na cilju prvega dne so vse ekipe postavile bivak iz šotorskih kril in ognjišče ter skuhale golaž.

V nedeljo ni bilo treba tako zgodaj vstati, ampak »še« ob pol šestih. Po zajtrku iz nahrbtnikov so ekipe spet odšle na vrisovanje kontrolnih točk za drugi dan, ob

tem pa so bile na progi še naslednje naloge: risanje krokija (zelo natančen odraz določenega dela ozemlja), hitrostna etapa in pregled opreme. Orientacijski pohod v nedeljo je bil krajši, tako da so prva moštva prihajale na cilj že ob 11. uri.

Po seštevanju vseh rezultatov se je izkazalo, da so bili, kot tudi lani, spet najuspešnejši škočjeloški taborniki, saj so od desetih pokalov osvojili kar štiri. V vitrine Odreda svobodnega Kamnitnika gredo pokali za prva mesta pri tabornikih in tabornicah, tretje mesto pri klubovcih ter najdragocenejši pokal za skupno uvrstitev. Konkurenca je bila najbolj izenačena pri najstarejši kategoriji, saj je kar pet ekip preseglalo mejo 2000 točk. Pri tabornikih prednjačita le dve ekipi – Škočjeločani in člani Zmajevega odreda iz Ljubljane, najslabše pa je pri tabornicah, kjer so le tri ekipe pri 1400 točkah, druge pa so še slabše.

Izidi: taborniki (23 ekip): 1. Odred svobodnega Kamnitnika 2675 točk, 2. Zmajev odred 2621, 3. Odred Tone Tomšič (Ljubljana) 1941; **tabornice (9 ekip):** 1. Odred svobodnega Kamnitnika 1419, 2. Odred trnovskih regljačev (Ljubljana) 1403, 3. Odred stražnih ognjev (Kranj) 1392; **klubovci (11 ekip):** 1. Odred močvirskih tulipanov (Ljubljana) 2556, 2. Zmajev odred 2531, 3. Odred svobodnega Kamnitnika 2375; **skupno:** 1. Odred svobodnega Kamnitnika 6469, 2. Zmajev odred 6098, 3. Odred stražnih ognjev 3859.

Igor Drakulič

Mednarodna konferenca o aktivnih odmorih med delom v Rovinju

ZA ZDRAVJE IN VEČJO STORILNOST

Preteklo nedeljo se je začela v Rovinju 13. mednarodna znanstvena konferenca, ki jo vsaki dve leti pripravi komite za šport in prosti čas pri mednarodnem svetu za znanost v športu in telesno vzgojo. Konferenca je obravnavala dve temi: problematiko športne rekreacije v delovnih organizacijah s poudarkom na aktivnih odmorih med delovnim časom – športno rekreacijo v turizmu. Vsekakor posrečeno izbrana vsebina, saj je na obeh omenjenih področjih, ki sta še kako pomembni za ves naš nadaljnji raz-

voj, veliko nedorečenega.

So aktivni medicinsko programirani odmori med delovnim časom potreba ali modna muha?

Izvedenci ugotavljajo, da današnje delo, pa naj bo to v tovarni, za pisalnim strojem ali na primer ob okencih na poštah, nič kaj dobro ne vpliva na zdravje človeka. Celo nasprotno. Telesnega napora ni več, gibanje je do skrajnosti omejeno, potrebni pa sta precejšnja koncentracija ter enostranska obremenitev manjših skupin mišic. Takšno, dokaj nekreativno delo človeka hitro

utrudi, statične obremenitve pa so vzrok za najrazličnejše okvare, ki delavce silijo v predčasni pokoj.

Kdor je na takih delovnih mestih leta in leta, se le stežka izogne težavam. Zaradi mirovanja pride do upočasnjenega krvnega obtoka, plitkega dihanja, slabe prebave in atrofije mišičnega tkiva. Tam, kjer so bile včasih mišice, se začne nabirati maščoba. Najhujše težave, ki jih prinašajo dolgoletne enostranske obremenitve, se seveda kažejo še sčasoma. Dokler je človek mlad in pri močeh,

jim še nekako kljubuje, kasneje pa še tako zdravo in čvrsto telo popusti.

Ob omenjenih stvareh, ki so značilne za številna sodobna delovna mesta, je seveda zelo pomembno tudi to, kakšno je delovno okolje. V mislih imamo temperaturo, gibanje zraka, relativno vlago, sevanje, ropot, svetlobo, prah, vonjave, saje in podobno, kar vse še kako vpliva na razpoloženje in zdravje človeka. Pa ne le delo in delovno okolje, temveč tudi mnoge druge stvari kroje našo usodo. Med drugim nam greni in krajša življenje nenehna naglica. Vedno in povsod se nam mudi, vsako delo želimo opraviti v čim krajšem času, celo za zajtrk, kosilo in podobne stvari nimamo pravega časa. Vedno nas nekaj preganja, zato smo nervozni in pre pogosto potrebni cigarete, kozarčka ali tablete. Podzavestno se branimo pred stresi s popolnoma napačno izbranim orožjem. Zato ni naključje, da se slabo počutimo, da nam srce utripa neenakomerno in nas dajejo želodec, galva, nervoze, nemiren spanec, srce in živci. Takšni pojavi, ki so vse pogostejši tudi pri mladih ljudeh, niso nič drugega kot predhodniki najrazličnejših resnih obolenj.

Sodobne oblike okvar, ki zmanjšujejo funkcionalne sposobnosti organizma, zahtevajo tudi nove oblike zdravljenja. Na-

men preventive v teh primerih je, da ogroženega človeka zavaruje pred organskimi in drugimi okvarami. Sodobna medicina, zlasti medicina in higiena dela, utemeljuje svoje delovanje prav na preventivi, na preprečevanju patoloških sprememb in na povečevanju in ohranjanju funkcionalnih sposobnosti organizma in njegove odgovornosti v boju proti negativnim vplivom sodobnega življenja.

Nesporno je, da je športna rekreacija zelo učinkovito sredstvo za obvarovanje človeka pred posledicami nezdravega načina življenja. Prednosti aktivnega odmora je že pred dolgimi desetletji dokazal ruski fiziolog Sečenov. Njegov rojak Pavlov pa je ugotovil, da aktivni odmor ugodno vpliva na nekatere fiziološke funkcije, ki so v času poklicne obremenjenosti upočasnjene, in da omogoča popuščanje psihične napetosti in povečanje dobrega razpoloženja.

Posebno ljudje, ki opravljajo svoje delo sede, morajo večkrat vstati in si privoščiti nekaj minut počitka. Ta naj bo aktiven. Poživiti mora delo srca in krvni obtok, ki se je med sedanjem polenil. Čim krajši in čim manj intenzivni so odmori, tem več jih potrebujemo. Oddih med delom nikakor ni zapravljjanje časa, saj gre za učinkovit prispevek k boljsemu počutju in večji storilnosti.

Andrej Ulaga

Minute za zdravje med delovnim časom v Mehanotecniki Izola. Slika: Andrej Ulaga

Miroslav Stiplovšek:

STROKOVNO – SINDIKALNO – GIBANJE NA SLOVENSKEM (1918–1921) (5)

Na izrednem občnem zboru februarja 1919 je JSZ s spremembo pravih razširila območje svojega delovanja na vso jugoslovansko državo. Hrvaška krščanska delavska zveza se je vanjo vključila kot državno centralo krščanskosocialnih strokovnih organizacij. Za predsednika so izvolili Jožeta Gostinčarja. Ker med pravim industrijskim delavstvom ni imela večjih možnosti za uspeh, so si krščanskosocialni agitatorji prizadevali pridobiti v JSZ zlasti delavce in delavke, zaposlene v domači obrti, služkinje, kmečke delavce, viničarje, sezonske delavce in delavce podobnih poklicev. Tako so organizirali nekatere kategorije delavstva, ki jih druge strokovne organizacije niso vključevale v svoje podružnice. JSZ je uspela obdržati svoje predvojne postojanke, med industrijskimi delavci.

Po notranjih sporih v razrednih strokovnih organizacijah ob cepitvi pa se je nehalo tudi defenzivno obdobje pri širjenju mreže krščanskosocialnih strokovnih organizacij v industrijskih obratih in JSZ je dosegla prve skromne uspehe. Toda med svojim članstvom, konec leta 1919 ga je imela prek 500, konec naslednjega leta

pa 10.923 članov, je bila le približno tretjina iz vrst tovarniških delavcev, rudarjev in železničarjev. To je imelo za JSZ tudi negativne finančne posledice, kajti pri hišnih, kmečkih in sezonskih delavcih je lahko pobirala le skromno članarino in je bila zato materialno odvisna od dotacij nekaterih klerikalnih ustanov, kar je slabo vplivalo na samostojnost njenega članstva. Tudi JSZ je za delavce posameznih panog ustanovila strokovne zveze. Poglavitna bodoča naloga JSZ je ostala pridobivanje članstva med pravim industrijskim delavstvom, kar je bil temeljni pogoj za okrepitev njene vloge v strokovnem gibanju na Slovenskem, kajti njen dejanski pomen je bil v obravnavanem obdobju zaradi navedene članske sestave manjši, kot je kazala številčna moč.

Jugoslovanska strokovna zveza je bila osrednja organizacija krščanskosocialnega gibanja in je štela politične, konzumne, združne in kulturnoprosvetne organizacije, ki so tudi prispevale k širjenju krščanskosocialnega vpliva med delavstvom, le za svoje dopolnilo. Prizadevala se je uveljaviti tudi kot centrala za krščanskosocialne strokovne organi-

zacije na Hrvaškem ter v Bosni in Hercegovini. JSZ se je začela tudi mednarodno povezovati in septembra 1920 se je vključila v Mednarodno zvezo krščanskih strokovnih organizacij s sedežem v Utrechtu.

Obnavljanje narodno-socialističnih strokovnih organizacij po vojni

Tudi liberalni tabor je po vojni hitel obnavljati svoje strokovne organizacije. Ta akcija je potekala v dveh smereh, v obnavljanju organizacij Narodno-socialne zveze, v katero naj bi se vključevalo delavstvo vseh strok razen železničarjev, ki naj bi bili tudi še naprej posebej organizirani v Zvezi jugoslovanskih železničarjev. Narodno strokovno gibanje je doživelo z italijansko okupacijo Primorske hud udarec, saj sta imeli kar dve organizaciji, Narodna delavska organizacija in ZJŽ, sedeža v Trstu. Poglavitna naloga organizatorjev NSZ in ZJŽ je bila razširitev mreže organizacij po vsem jugoslovanskem delu Slovenije, pričemer so imeli tako kot krščanski

socialci nasprotnike v socialnih demokratih, ki so si prizadevali z različnimi ukrepi preprečiti širjenje nerazrednih strokovnih organizacij. Tudi NSZ in ZJŽ sta se programsko prilagodili novim razmeram in sta poleg narodnih elementov ter skrbi za domače – jugoslovansko – delavstvo pred konkurenco tujcev precej več in bolj poglobljeno kot pred vojno poudarjali tudi socialne naloge in potrebo po pravični ureditvi položaja delavstva. Vselej sta tudi posebej poudarjali svojo protimarksistično in protiinacionalistično usmerjenost. NSZ je tudi z naslovom svojega glasila Narodni socialist poudarila svoj idejni značaj. Z navedenimi programskimi spremembami sta se prve mesece po prevratu tudi gmotno podpirala njuno obnavljanje, in sta bili temelj za narodnosocialistično stranko, osnovano sredi leta 1919, ki je postala nova smer v liberalnem taboru.

Narodnosocialna zveza je postopoma uspela razširiti mrežo svojih organizacij s Kranjske tudi na Štajersko, na slovenskem Koroškem pa je imela le eno podružnico. Spomladi 1920 je imela v štiriindvajsetih podružnicah vpisanih 4178 članov, njen predsednik pa je bil Rudolf Juvan. Toda kmalu nato je NSZ popustila v svoji aktivnosti. Sliko upada članstva do srede 1921. leta daje podatek, da je redno plačevalo prispevke le okoli tisoč članov. Zaradi skromnega števila članov NSZ tudi ni imela podobne notranje sestave s strokovnimi zvezami kot SK in JSZ, v nekaterih krajih pa je bila prisiljena vključevati v eno podružnico delavstvo različnih obratov.

Zveza jugoslovanskih železničarjev, jedro narodno-socialističnega strokovnega gibanja

V številnem in akcijskem pogledu je bila jedro narodnosocialističnega gibanja na Slovenskem ZJŽ, čeprav je za razliko od splošne strokovne organizacije NSZ združevala le železniške delavce in uradnike. Njen pomen je povečevalo tudi dejstvo, da je imela v svojih vrstah zaposlene delavce iz ene osnovnih panog gospodarskega življenja. Pri pridobivanju članov je bila ZJŽ deležna podpore železniških direktorij, ki so tako hoteli čimbolj okrniti moč SŽOJ. Na njeno številčno krepitev so s pritiskom na podrejene vplivali tudi uradniki. Ti so imeli v svojih rokah tudi vodstvo ZJŽ, ki je preneslo svoj sedež iz Trsta v Ljubljano (predsednik Ivan Deržič). ZJŽ je imela februarja 1919 vpisanih 4222 članov, v evidenci pa je imela še tudi podružnice na Primorskem, s katerimi ni mogla vzdrževati stikov. Bila je tudi pobudnik za združitve z narodnimi železničarskimi strokovnimi organizacijami Srbije, Bosne in Hercegovine ter Dalmacije. Na kongresu aprila 1919 so ustanovili Centralni odbor za usklajevanje njihovega delovanja. Ob tem naj poudarimo, da so bili železničarji vseh idejnih smeri glede na to, da je bil njihov glavni delodajalec država, tudi prvi pobudniki združitve strokovnih organizacij v jugoslovanskem okviru, ker so le tako uspešno vodili svoja mezdana gibanja.

Nadaljevanje prihodnjic

NAGRADNA KRIŽANKA

ŠT. 21

Delavska enotnost	NASPROTJE SKROMNOSTI	PREROKOVANJE IZ ZVEZD	BOJAZEN	JEZERO V ČADU	PREBIVALCI PEKER	AVTOR KRIZANKE R. NOČ	RADKO POLIČ	OSKAR DANON	MORSKA RIBA KAKASTE OBLIKE	GOROVJE V INDIJI	OTOK V KVARN. ZALIVU	ČEŠKO MOŠ. IME
OF (MBNI) OP						BOŽJE-POTNIK PODPORNIKI UMETNOSTI						
POKRAJINA V ZAH. ŠPANIJI IN PORTUGALSKEM												
MAJHEN STROK								TEŽAŠKO DELO, TLAKA				
ZEMELJ. OŽINA NA MALAKI				RUDOLF CVETKO AM. FILM. REŽISER		MREŽASTO PLATNO ZA VMESNO PODLOGO	ELDA VILER				RASTLIN. BODICA PETI DEL CELOTE	
ST. SLOV. IGRALEC (JANEZ)								POREDNOST, NERODNOST				
OSKAR LANGE			AM. FILM. IGRALKA TURNER POLSVIL. TKANINA					ANG. SVE-TLO PIVO GLASBENIK SOSS			TORINO FR. FILOZOF IN ZGODO-VINAR (HIPOLYTE)	
TAKSA ZA PREHOD ČEZ MOST								ŠVIC. SLIKAR IN GRAFIK ŽELATINA				
JEZERO V BOCVANI						OČE KRAVICA				PISATELJ FLEMING 1		STAROJU-DOVSKI KRALJ
JAPON. MESTO NA OTOKU HONŠU					ORESTOVA SESTRA V GR. MITOL. IVAN KRILOV							
KRAJ V VZH. SRBIJI, OB REKI UVAC. ZNAN PO ODL. SIRU								JUŽNI SADEZ				
KITAJSKA UTEŽNA MERA				VRSTA KONJSKEGA TEKA				RADIJ			RUSKO ŽEN. IME	

Rešitev nagradne križanke št. 21 pošljite do 13. junija na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 21. Nagrade so: 100.000, 60.000 in 50.000 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke številka 19
KUNA, ORKAN, KAP, AGAR, SALDO, ITO, RAVSANJE, ETNIK, IND, LEAR, ROKE, EDIKT, VILAR, SAHAROV, KALO, RUDI ŠELIGO, PISATELJ, LD, ZET, GIOTTO, EVORA, NEER, MIRAN, KNE

Izzrebani reševalci nagradne križanke številka 19

1. Suzana Turšič, Triglavska 41, 61000 Ljubljana,
 2. Poldi Šoberl, Ul. V Kejžarja 21, 64270 Jesenice,
 3. Majda Kostanjšek, Merčnikova 1/B, 61111 Ljubljana
- Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo

- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 313-VI, telex 31 787
- V. d. direktorja in glavnega urednika: Franček Kavčič
- V. d. odgovornega urednika: Marjan Horvat
- Člani uredništva: Boris Rugelj (komentarji, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica), Brane Bombač (oblikovalec), Jožica Anžel (tajnica)
- telefoni: -314-330, 311-452, h. c. 310-033
- Posamezna številka Delavske enotnosti 4.000 din
- Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Poštnina plačana v gotovini
- Tisk ČZP Delo, tozdr Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35
- Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevenšek, Ivo Grilc, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Majljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik

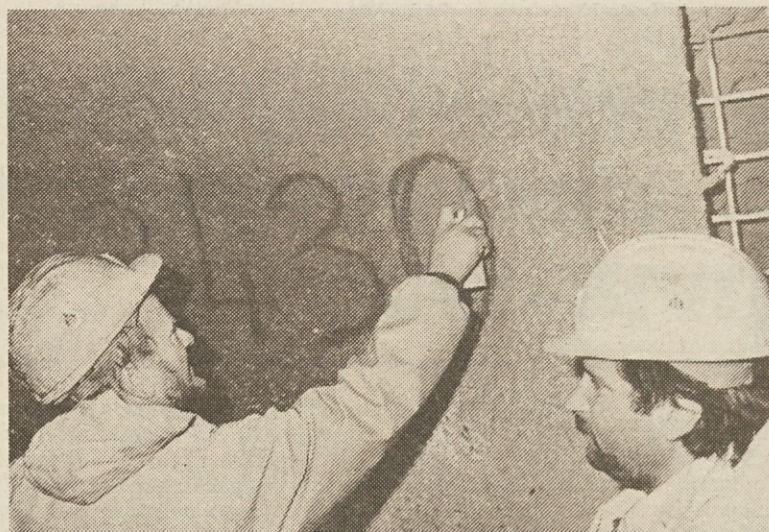
Bitka z goro, vodo, prahom, temo in časom je končana **PREDOR POD KARAVANKAMI JE PREBIT, KAJ PA ZDAJ...**

V nedeljskem jutru, 28. maja, je globoko v nedrjih gore vse vrvelo. Pred množico, ki se je zbrala v vrtni predoru pod Karavankami, so minerji, strojniki in inženirji opravljali – tokrat še zadnjič – delo, ki jim je prešlo že v meso in kri. Dobrih štirideset kilogramov vitezita bo zadostovalo, da bo zrušena zadnja ovira pred podzemno mejo z Avstrijo. Ob 7.15 je zaropotalo, vse je obvil teman, za-

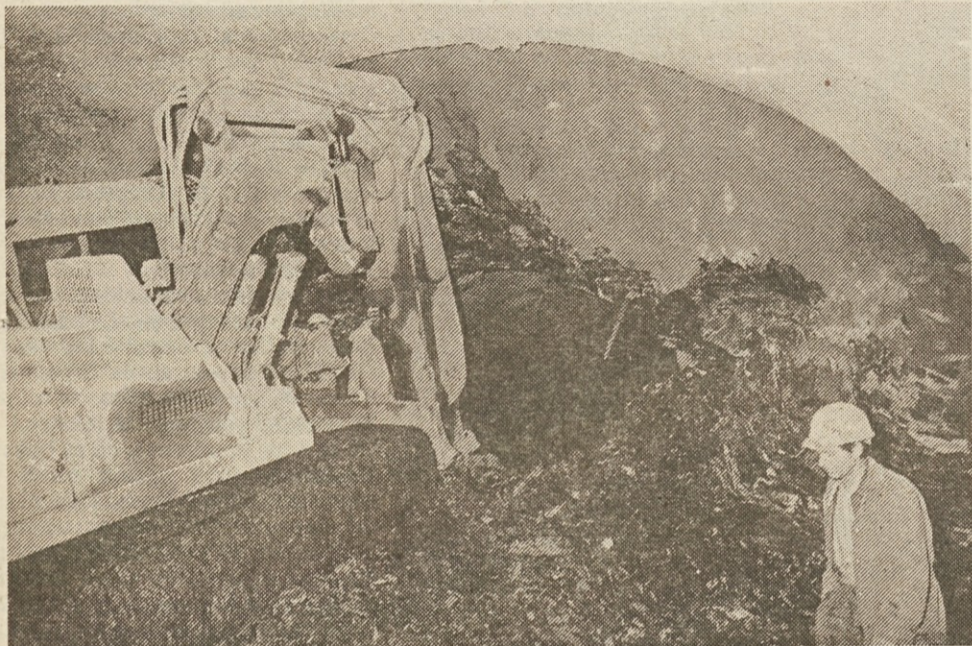
V teh tisoč dneh se je zgodilo marsikaj, kar bodo pomnili ljudje, ki so bili pod zemljo, globoko pod njenim površjem, saj je prav na meji višinska razlika med ravnjo predorske cevi in vrhom mejnega hriba kar 1000 metrov. Tisoč dni je čas, kot je simbolično označil projektni vodja Boris Mikoš, ko se otroci zaplodijo, se rodijo, shodijo in spregovorijo, to je čas, ki hitro mine.

lahko povzročita težave tistim, ki se ukvarjajo z vrtnanjem predorov.

Geološke raziskave, ki so jih opravili precej pred začetkom vrtnanja, so pokazale, da se bodo graditelji v avstrijskem delu srečali predvsem z dolomiti in apnenci, medtem ko so na jugoslovanski strani že napovedali veliko bolj zahtevno geologijo. Napovedi so bile kar točne, morda celo pre malo pesimistične. Pojavili so se

Geometer Janez Grilc je zarisal zadnjo metražo pred prebojem, le še šest metrov stene je pred njimi.

Nekaj minut po eksploziji, ko sta se polegla dim in prah, je bager razširil odprtino »v Evropo«

Na zdravje so si zazeleli naši in avstrijski graditelji in – SREČNO

Slike: Sašo Novak

dušljiv oblak prahu, pomešanega z vonjem po eksplozivu. Nekaj tisočink sekunde za tem je zagrmel gromki vrisk rudarjev, gradbincev. Minerji so tipajoč skozi meglo prahu prvi pokukali skozi. Uspelo je!

Od 12. avgusta 1986 do tega dne sta minili dve leti, pet mesecev in 16 dni. Toliko časa je trajala bitka z naravo, bitka, v kateri ni bilo časa za počitek. Potrebni je bilo več kot tisoč dni in noči, da so graditelji predora, delavci SCT, Geološkega zavoda, avstrijske firme Polensky-Zöllner in drugi izkopali več kot štiristo tisoč kubičnih metrov kamenja, grušča, trdih in mehkih, z vodo in metanom napoljenih kamnin. V tem času je iz gore priteklo na svetlo več kot 3 milijone kubični metrov vode, največ na začetku letošnjega leta, ko je voda dobesedno bruhnila in s pritiskom skoraj šestdesetih barov odplavila nekaj deset metrov že izkopeno vrtno, stroje, naprave. Ljudje so se rešili. Previdnosti in strogih varnostnih ukrepov ni moglo presenetiti nič.

Vse težave, do katerih je pri gradnji tega predora pogosto prihajalo, so graditelji premagovali s pravočasnim in učinkovitim ukrepanjem, z veliko znanja, strokovnosti in izvirnimi rešitvami, ki pomenijo tudi novost za gradbeno stroko v Evropi. To je bil majhen kamenček v prizadevanjih za naše približevanje celini, toda pomemben. Najuglednejši izvedenci za predorske gradnje v svetu so

RADIO CELJE – NAŠIH 35 LET

potrdili, da je predorska cev Karavanke–jug najzahtevnejša, kar so jih doslej gradili v Evropi, še posebej pa je v primerjavi z drugimi alpskimi predori tudi najbolj netipična. Zakaj? Vzrok je v geološki sestavi kamnin, saj se je na sončni strani Alp v ndrje Karavanke nagrmadilo prav vse, kar

konglomerati, peščenjaki, in v velikem delu karbonasti skrilavci, napolnjeni z eksplozivnim metanom in močnimi hribinskimi pritiski. Med vsemi temi kamninami pa so bile razpoke, prelomnice in veliko, veliko vode.

Ne gre za hvalisanje, toda delo, ki so ga opravili naši delavci, je njihova življenjska zgodba. Veliko so se naučili, veliko tvegali. Toda gradnjo odlikuje malo hujših nesreč in samo ena smrtna žrtev. Noč in dan so bili v vrtni, delali v štirih izmenah, vsakdo, ki je bil tam, je moral biti hkrati rudar, strojnik, gradbinec. Prostora je bilo malo, zato jih je hkrati delalo v izmeni le dvajset. Izkopali so skoraj tri metre in pol na dan. Sliši se malo, toda pomeni veliko. Pridobivali so znanje, nekateri med njimi celo toliko, da so prijaviteli magistrske in doktorske disertacije. Trije inženirji so že postali magistri znanosti.

Ekipe so uigrane, tako da se lahko takoj spopadejo z najzah-

tevnjimi projekti te vrste, kjerkoli, doma ali v svetu. Toda ali bo to mogoče? Razmere v naši gradnji cest niso rožnate. Medtem ko v Evropi namenljajo za gradnjo in obnovo cest skoraj polovico tako imenovanega bencinskega dinarja, je ta odstotek pri nas bistveno nižji. Zberemo le 18 odstotkov za ceste, drugo gre v državno malho. Hkrati pa na ves glas govorimo o tem, kako velikega pomena za našo prihodnost so sodobne cestne povezave z Evropo.

Predor pod Karavankami bo končan čez dve leti, toda za sedaj še ni povsem jasno, ali bo ustrezen spojen s cestnim ožiljem Slovenije in Jugoslavije. Pri Avstrijcih ni dvoma, avto cesta (turska) je pred mejo. Približevanje Evropi pa ne bo mogoče, če ne bomo hkrati naredili še avto ceste od Hrušice pa do Zagreba. Prometna in ekonomska vrednost predora bo uresničena šele tedaj, ko bodo narejeni vsi odseki te avto ceste. Projektanti so jih že začrtali, nji-

hovo gradnjo smo zapisali v skoraj vse družbeno potrjene listine, a, žal, vse ostaja le črka na papirju. No, ne povsem, kajti republiški minister za promet in zveze je graditeljem predora ob čestitki za njihovo zmago obljubil tudi delo. Na trasi doljenske avto ceste, kjer bo julija stekel promet po prvem dvanajst kilometrov dolgem odseku (tudi tega gradijo delavci SCT) sta predvidena dva manjša predora v skupni dolžini nekaj več kot kilometer in pol. Toda finančna konstrukcija za njuno gradnjo še ni sklenjena. Nastala bo praznina in kaj lahko se zgodi, da jo bodo graditelji predorov medtem ubrali po svoje, s trebihom za kruhom, morda v tujino, kjer so na trgu delovne sile zagotovo zelo iskani, in dobro plačani.

Upajmo, da se to ne bo zgodilo, kajti to so naši ljudje, naši možje iz predora Karavanke, Jože, Ahmed, Milan, Peter, Boris, Husein, Franz... naj vam bo srečno in hvala vam.

Sašo Novak

LIPE SVEDER: KONEC TEŽAV!

